

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา
เกษตรกรอำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

คณะผู้วิจัย

1. นายพรศักดิ์ ภูมิบุญชู
2. นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา
3. ว่าที่ร้อยตรีณัฐวุฒิ เผ่าภูไทย
4. นายไวกุณฐ์ เมืองโคตร
5. นางสาวปรางทิพย์ มั่นธ
6. นายทินภัท เมืองโคตร
7. นายประกอบ ใจช่วง
8. นายฉลอม วงศ์ศรีทา
9. นางสาววรินทร์ธร ภูมิบุญชู

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การ เริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการ ปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความก้าวหน้าในการแก้ปัญหาของ ตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่าง เป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คน ในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อ สงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การ ทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจน สามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับ ระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึง ไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้าน ก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าว มาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่า ได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็น อย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบ การเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคง มุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วย

ให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย

ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรกลุ่มหนึ่งในจังหวัดมุกดาหาร มีคณะกรรมการและสมาชิกกระจายอยู่ 7 อำเภอ มีพื้นที่ทำการเกษตร 4,682 ไร่ ในสถานการณ์ที่เครือข่ายเกษตรอินทรีย์กำลังก่อรูปเกิดร่าง เพื่อขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ร่วมกับภาคีความร่วมมือทั้งในระดับกลุ่มจังหวัด ภาครัฐ และองค์กรอิสระ แต่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดที่ถูกประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะอำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอเมือง ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งมีแนวโน้มในการประกอบการเป็นเขตอุตสาหกรรมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทั้งเชิงบวกและเชิงลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสร้างการรับรู้ เพื่อให้เกิดการตั้งรับและปรับตัวของเกษตรกรในระบบอินทรีย์ของพื้นที่ จึงนับว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นชุดข้อมูลสำคัญที่จะเกิดการเปรียบเทียบ และวิเคราะห์รูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ในแบบต่าง ๆ และนำบทเรียนที่ได้มาใช้ในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ทุกระดับรวมถึงการเรียนรู้และพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของเครือข่าย งานวิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดกระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลผ่านโครงการวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอห้วยน้ำใหญ่ และ อำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร ที่ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ การออกแบบกระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อมูล จนสามารถใช้เป็นชุดความรู้ในการตัดสินใจให้เกิดการวางแผนการปฏิบัติการ ในกระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในการแสวงหาแหล่งทุนเพื่อการบริหารจัดการ การจัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร การจัดอบรมเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการ การแสวงหาชุดความรู้การจัดการองค์กร และการเชื่อมภาคีความร่วมมือและพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ระดับจังหวัด

คณะผู้จัดทำ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการหารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาเกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 4 ข้อ ทีมวิจัยได้ดำเนินการจนแล้วเสร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้ จึงสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

จากการเก็บข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยใช้เส้นเวลา (TIME LINE) ในการร้อยเรียงบริบทและพัฒนาการความเป็นมาของกลุ่ม ซึ่งมีดังนี้ พบว่ากลุ่มเริ่มก่อรูปเมื่อปี 2549 โดยการก่อตั้ง “ศูนย์ประสานงานมุกดาหารประสานมิตร” โดยส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ 7 อำเภอ มี ธกส. เป็นหน่วยงานขับเคลื่อน และมีกิจกรรม โครงการโรงเรียนชาวนา โดย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (เรียนรู้วิถีการทำนา) มีโครงการพักชำระหนี้ของ ธกส. เพื่อฝึกอบรมแก่เกษตรกรที่เป็นหนี้เสีย ให้สามารถประกอบอาชีพการเกษตรอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีพ่อถาวร เผ่าภูไทย เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องนวัตกรรมการเกษตร(เครื่องตะบันน้ำ) และการทำเกษตรอินทรีย์ โดยประกอบด้วย ศูนย์ฝึกอบรมเริ่มต้น 3 ศูนย์ ได้แก่ศูนย์ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอภัย,ศูนย์อำเภอคำชะอี ของนายมานะ ขอสูงเนิน และศูนย์อำเภอหนองสูง

ปี 2552- ปี 2556 มีโรงเรียนชาวนาเกิดขึ้นที่อำเภอหว้านใหญ่ และในปีเดียวกันนี้นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา หนึ่งในสมาชิกเครือข่ายเริ่มมาสนใจทำเกษตรอินทรีย์ด้วยตัวเอง มีการถ่ายทอดและเรียนรู้เรื่องปุ๋ยอินทรีย์อะตอมมิกนาโน (จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง) ให้กับเกษตรกรที่สนใจ ณ บ้านนาโสก ตำบลนาโสก อำเภอเมืองมุกดาหาร บรรยายโดยคุณสมเกียรติ และในปีนั้นมีการก่อตั้งสมาคมวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสาน 52 ซึ่งสมาชิกบางส่วนเป็นคนมุกดาหาร เกิดการขยายผลอะตอมมิกนาโน ทดลองในแปลงนาบ้านพ่อวัฒนธรรม หนึ่งในสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ยุคนั้น และมีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการทำนาอินทรีย์ 6 จังหวัด ได้แก่ สกลนคร มุกดาหาร บัรีรัมย์ อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด ยโสธร ประสานงานโดย อ.ประภาส สุทธิอาคาร เน้นการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อการส่งออก และสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม

ปี 2557 หลังจากแยกตัวมาจากสมาคมวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสาน 52 เกษตรกรจังหวัดมุกดาหารที่เคยทำเกษตรอินทรีย์ ได้รวบรวมสมาชิกตั้งกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์โดยไม่ได้ขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมีการขยายกลุ่มสร้างเครือข่ายของแต่ละพื้นที่ อาทิที่บ้านนาแพงมีหน่วยงานภาครัฐได้แก่พัฒนาชุมชน และกสน. เข้ามาหนุนเสริมการรวมกลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ เพื่อการบริโภคและแปรรูปจำหน่าย

ปี 2558 สมาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ร่วมกับเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกัน เพื่อหนุนเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ปี 2559 เกิดกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติ

มุกดาหาร และร่วมกับ บ.สนุกออร์แกนิกฟาร์ม ในการขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร เป็นหน่วยประสานงาน

- ขยายพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ ส่งเกษตรกรสมาชิกขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จำนวน 700 ราย จาก 9 กลุ่ม จำนวน 7 อำเภอ ผ่านการตรวจในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 85 ราย

ปี 2560 ขอแยกตัวการตรวจรับรองจาก บ.สนุกออร์แกนิกฟาร์ม เพื่อขอตรวจรับรองเองพร้อมทั้งบริหารจัดการและขับเคลื่อนด้วยกลุ่มเกษตรอินทรีย์อินทรีย์วิถีมุกดาหาร เปิดรับสมัครสมาชิก ทำประวัติฟาร์ม และลงตรวจแปลงเกษตร สมาชิกในปีการผลิต 2560/61 มีจำนวน 219 ราย จาก 7 อำเภอ ทั้งนี้คณะกรรมการกลุ่มมีที่มาจากแกนนำกลุ่มในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีมุกดาหาร

พัฒนาการ และบริบทบ้านนาแพง_ผลการวิจัยพบว่า เดิมบรรพบุรุษชาวบ้านนาแพงมีถิ่นอยู่ที่ บ้านชะโนด กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดมุกดาหาร ในปัจจุบัน เมื่อวันอังคาร แรม 8 ค่ำ เดือน 4 ปีมะโรง ซึ่งตรงกับวันที่ 28 มีนาคม 2447 เวลาบ่ายโมงตรง ได้เกิดอัคคีภัยครั้งใหญ่ขึ้นที่บ้านอย่างรวดเร็ว บ้านเรือน ยุ้งฉาง วัดวาอาราม ได้ถูกไฟไหม้กลายเป็นเถ้าถ่านไปเสียสิ้น จากเหตุการณ์ครั้งนั้น จึงเป็นเหตุให้ราษฎรอพยพจากบ้านชะโนดไปตั้งขึ้นใหม่ คือ บ้านดอนม่วง บ้านนาแพง บ้านนาสองห้อง พัฒนาการด้านการประกอบอาชีพการเกษตรของชาวบ้านนาแพง นายทิมภัก เมืองโคตร เล่าว่าการดำรงชีพในสมัยก่อนก็พึ่งพาธรรมชาติ ผสมผสานกับความเชื่อตามประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เช่น ศาลปู่ตา,ตาแฮก ,การสืบทอดข้าว การทำนา ก็เพื่อเก็บข้าวไว้กินเองและแลกเปลี่ยนกันกิน พันธุ์ข้าวที่ปลูกได้แก่ข้าวเจ้าแดง,ข้าวเหนียวสันป่าตอง และข้าวหอมนิล ด้านการใช้แรงงานในการทำนาเกิดจากการลงแขกหรือให้วัวกันเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการจ้างแรงงาน ด้านการบำรุงรักษา ยังไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา ส่วนมากจะใช้มูลสัตว์เป็นปุ๋ยใส่ในนาข้าว เพราะส่วนมากมีการเลี้ยงวัวเลี้ยงควายไว้ใช้งานในชุมชน

พ.ศ. 2527 ชาวบ้านเริ่มมีการทำนาเพื่อขายข้าว เพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว เพราะว่าชาวบ้านมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว พ.ศ. 2530 จากการต้องทำนาเพื่อขายข้าว ส่งผลให้ชาวบ้านนาแพงเริ่มหันไปใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ทันต่อความต้องการขาย ชาวบ้านนาแพงจึงใช้ปุ๋ยเคมีนับแต่นั้นมา พ.ศ.2535 เริ่มมีหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นเข้ามาส่งเสริมอาชีพ ประกอบด้วยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาคู ได้ส่งเสริมการรวมกลุ่มทอผ้าไหม ผ้าขาวม้า ทำได้ประมาณ 10 ปีก็ยุบไปเพราะไม่มีคนดำเนินงานต่อ นอกจากนั้นแล้วในปีเดียวกันนี้ยังมีองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ ได้ส่งเสริมการรวมกลุ่มผลิตข้าวกล้องเพื่อแปรรูปเป็นอาหารเสริมของเด็กให้ทุนเริ่มต้นมา 10,000 บาท มีสมาชิก 20 โดยมีโรงเรียนบ้านหนองผือกับโรงพยาบาลนาโพธิ์เป็นลูกค้าสั่งซื้อประจำ พ.ศ. 2554-55 รวมกลุ่มกันเป็น กลุ่มข้าวฮางอกบ้านนาแพง โดยมีการเก็บทุนจากสมาชิกหุ้นละ 100 บาท และเริ่มผลิตข้าวอินทรีย์ฮางอกออกจำหน่าย และมี กศน.อำเภอนาคู เข้ามาส่งเสริมการแปรรูปข้าวแบบต่าง ๆ พ.ศ. 2556 สมาชิกกลุ่มปรับเปลี่ยนจากทำนาเคมีมาทำนาปลอดสารเคมีอย่างจริงจัง เพราะข้าวปลอดสารเคมีเป็นที่ต้องการของตลาด ในปีเดียวกันนี้ ทางกลุ่มยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 24 สำนักงานพัฒนาการภาค 2 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในการสร้างโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม พ.ศ.2557 กลุ่มได้ไปจดทะเบียนองค์กรเกษตรกรกับสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร เพื่อเพิ่มช่องทางในการประสานนโยบายกับรัฐ

พ.ศ.2558 กลุ่มได้นำผลผลิตข้าวขอรับรองมาตรฐานตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี(GAP) ของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) พ.ศ.2559 แกนนำของกลุ่มคือนายทินภัท เมืองโคตร ได้นำสมาชิกสมัครเข้าร่วมตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล(ยุโรป,อเมริกา)กับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มผ่านการตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 18 ราย พื้นที่ 220 ไร่ พ.ศ.2560 กลุ่มได้นำสมาชิกสมัครเข้าร่วมตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล(ยุโรป,อเมริกา)กับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มผ่านการตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 2 จำนวน 18 ราย พื้นที่ 220 ไร่ และระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 3 ราย พื้นที่ 22 ไร่

พัฒนาการและบริบทบ้านเหล่าคาม-โคกสูง ที่มีวิญญ์ร่วมกับชาวบ้านเหล่าครามได้จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อเก็บข้อมูลบริบทและพัฒนาการของชุมชนเหล่าคราม โดยใช้เส้นเวลาเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งในการลำดับเหตุการณ์ เดิมชาวบ้านเหล่าครามตั้งรกรากอยู่บริเวณที่เรียกว่า นาหมากกลิ้ง(ล้อเกวียน) อยู่มา 100 กว่าปี เกิดโรคระบาดชาวบ้านเรียกว่าโรคซึ่ทูต(โรคฉี่หนู) ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งอพยพไปทางอีสานเหนือ(หนองคาย,สกลนคร) และอีกส่วนหนึ่งอพยพมาทางทิศใต้ของนาหมากกลิ้ง มีแม่เฒ่าสั่นเป็นผู้นำชาวบ้านอพยพมาตั้งรกราก ซึ่งบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนั้นเป็นพื้นที่ที่มีต้นครามจำนวนมากจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านเหล่าคราม” ในปีพ.ศ.2400 โดยประมาณ ราวปี 2525 หมู่ที่ 8 บ้านเหล่าคาม ได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านโคกสูง ปัจจุบันบ้านเหล่าคราม-โคกสูง มีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ 8,9 หมู่ 12 ประกอบอาชีพ ทำนา หาปู หาปลา หาของป่า เพื่อยังชีพ ปี 2490 เริ่มมีการขายข้าวให้โรงสีข้าวสหไทย (โรงสีไฟ) ส่วนมากขายข้าวปัดลาน ปีที่ 2527 เริ่มใช้ปุ๋ยเคมี ปีที่ 2553 แยกเป็นอีกหนึ่งหมู่บ้าน จากหมู่ 9 เป็นหมู่ 12

จากการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม และใช้เครื่องมือเส้นเวลาในการลำดับข้อมูลให้เห็นพัฒนาการการรวมกลุ่มของชุมชนเหล่าคราม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยประธานกลุ่มและสมาชิกของกลุ่ม รวมทั้งผู้อาวุโสคือนายถนอม วงศ์ศรีทา พ.ศ.2538 มีกลุ่มทอผ้าคราม(สนับสนุนโดย กศน.อำเภอเมืองมุกดาหาร) ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 พ.ศ.2540 มีการจัดตั้งกลุ่มทำไม้กวาด (สนับสนุนโดยสถานีควบคุมไฟป่ามุกดาหาร) ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 พ.ศ.2555 มีกลุ่มจักสานตะกร้าหน่วยงานของรัฐส่งเสริมสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองมุกดาหารตั้งอยู่หมู่ที่ 12 พ.ศ.2557 นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา ได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ จึงได้ชักชวนญาติพี่น้องในชุมชนเหล่าครามหันมาทำนาอินทรีย์ และยังได้พูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิดกับหัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร และผู้รู้หลายท่านในเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์ พ.ศ.2558 ได้รวมสมาชิกรวมมาเยินจดทะเบียนองค์กรเกษตรกรกับสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ในนาม “กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา” เกิดขบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงเครือข่ายมุกดาหาร พ.ศ.2559 “กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา” ได้สมัครขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาตรฐานสากล(ยุโรป,อเมริกา) ร่วมกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มผ่านการตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 31 ราย พื้นที่รวม 289 ไร่ พ.ศ.2560 “กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา” ได้สมัครขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานสากล(ยุโรป,อเมริกา) ร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มขอตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 2 จำนวน 31 ราย พื้นที่รวม 289 ไร่ และขอตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 12 ราย พื้นที่รวม 129 ไร่

สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์

ได้ศึกษาข้อมูลแหล่งเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจาก ธกส. ตามโครงการลดพื้นที่ทำนา เพิ่มพื้นที่เลี้ยงสัตว์ที่มีการร่วมมือกับปศุสัตว์สัตว์ โดยมีการปล่อยเงินกู้ให้เกษตรกรจำนวน 250,000 บาท และมีหน่วยงานรัฐมาสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ภายในจังหวัดยโสธรเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ ซึ่งจะให้แม่พันธุ์มารายละ 50 ตัว และมีการขอรับรองมาตรฐาน มกช.9000 ที่มีการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตไข่กับทางบริษัทพวงเพชร ส่วนการศึกษาเรื่องตลาดสัตว์เศรษฐกิจทั่วไปพบว่า การเลี้ยงวัวมีตลาดรองรับมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น เพราะวัวมีรูปแบบการเลี้ยงเพื่อส่งให้สหกรณ์หนองสูง ซึ่งเป็นโคขุนพันธุ์ชาร์โรเลส์,แองกัสและวากิว โดยให้ราคาตามคุณภาพของไขมันแทรกในวัวรูปแบบที่สองคือการเลี้ยงวัวเพื่อส่งประเทศเวียดนาม โดยมีพ่อค้าคนกลางเริ่ม ขยายตลาดมาทางภาคอีสานในอำเภอห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร เป็นการเลี้ยงโคขุนพันธุ์บราห์มัน ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นบ้าน และรับซื้อในราคากิโลกรัมละ 190 บาท หรือขึ้น-ลงได้ตามราคาตลาดวัวทั่วไป และจะต้องมีวัวจำนวน 20 ตัวหรือ 1 รถพ่วงในการรับซื้อแต่ละครั้ง สัตว์ที่มีความต้องการของตลาดอีกชนิดหนึ่งคือไก่บ้าน เพราะเกษตรกรทั่วไปนิยมรับประทานเนื้อไก่บ้านมากกว่าไก่เนื้อ และจะมีความต้องการมากในช่วงฤดูการทำนา ซึ่งมีราคาซื้อที่หน้าฟาร์มอยู่ที่กิโลกรัมละ 80-90 บาท

รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

ทีมวิจัยได้ทำการศึกษาศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของจังหวัดยโสธร ที่มีรับรองมาตรฐานของ มกช.9000 (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์)ของหน่วยงานมกช. (มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ) ซึ่งเริ่มดำเนินการขอรับรองและจัดส่งไก่ให้เกษตรกรเลี้ยงในวันที่ 24 สิงหาคม 2559 และผ่านการรับรองมาตรฐานจำนวน 76 ราย และกลุ่มผลิตอาหารสัตว์ 1 กลุ่มคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรธรรมชาติหนองยอ ซึ่งเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ต้องซื้ออาหารจากกลุ่มนี้เท่านั้นและ ในปี พ.ศ.2560 เกษตรกรที่เลี้ยงต้องผ่านการอบรมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ และมีการขยายการเลี้ยง ในปี พ.ศ.2561 ให้ครบ 100 รายเพื่อเป็นเกษตรกรต้นแบบ การศึกษาหน่วยงานที่ให้การรับรองมาตรฐานการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์อยู่ 3 หน่วยงานคือ มกช.,ระบบชุมชนรับรอง PGS และมกท. โดยมาตรฐานที่ได้รับคือ มาตรฐาน มกช.9000 และมาตรฐาน IFOAM ตามลำดับ ซึ่งการศึกษามาตรฐานการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์ในครั้งนี้ ผ่านกระบวนการศึกษาข้อมูลตามอินเทอร์เน็ตและข้อมูลมือสอง ผู้วิจัยพบว่า ขั้นตอนในการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์นั้นมีกระบวนการที่หลากหลาย และจะต้องทำเป็นวงจรอินทรีย์ทั้งระบบ ตั้งแต่การสร้างโรงเรือนที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศ ไม่เปื้อนเปื้อนสัตว์หรือสิ่งแวดลอม การคัดเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่จะนำมาเลี้ยง การดูแลให้อาหาร การ

ป้องกันและรักษาโรคสัตว์เลี้ยง การนำน้ำเสียจากฟาร์มมารดหญ้าในแปลงเพื่อให้เป็นอาหารสัตว์ การนำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยคอกในแปลงเกษตร หรือนำไปใส่เพื่อบำรุงดินบนแปลงหญ้าเพื่อเป็นอาหารให้สัตว์เลี้ยงได้ และทุกขั้นตอนกระบวนการ จะต้องมีการบันทึกกิจกรรมที่ทำต่อสัตว์เลี้ยงเหล่านั้น เพื่อเป็นเอกสารในการรอตตรวจรับรองจากหน่วยงานที่เข้ามาตรวจรับรองต่อไป ซึ่งภายในประเทศไทย ยังมีบริษัทที่มีการขอรับรองมาตรฐานการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์น้อย เพราะมองว่าการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์เป็นเรื่องที่ยากและกระบวนการตรวจรับรองก็มีการตรวจที่ละเอียดและยุ่งยากมากกว่าการขอรับรองการปลูกพืช เช่น ข้าว พืชหลังนา เป็นต้น

รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จากการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษา มาทั้งหมด ทีมวิจัยและคนในชุมชนจึงได้มีการออกแบบกระบวนการในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ ยกกระต๊อบจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์มุกดาหารการรับรองทำให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสม ยกกระต๊อบฐานสมาชิกเครือข่ายให้เป็นผู้ประกอบการกระบวนการเข้าสู่แหล่งทุนที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร เชื่อมภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
คำนำ	ค
บทคัดย่อ	ง
สารบัญ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
บทที่ 2 ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	
2.1 แนวคิดและหลักการเกษตรอินทรีย์	4
2.2 ทฤษฎีและความหมายของการบริหารจัดการ	5
2.3 ความหมายของกลุ่มเกษตรกร	11
2.4 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	11
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
2.5 กรอบแนวคิด	15
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 ขอบเขตการวิจัย	16
3.2 วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือการวิจัย	16
3.3 กระบวนการวิจัย	18
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 พัฒนาการและบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร	32
4.2 สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษที่เอื้อและส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์	44
4.3 รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร	48
4.4 รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารฯ	65
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
5.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	88
5.2 การสรุปและวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์	90
5.3 บทเรียนการวิจัย	94
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	
- แบบฟอร์มในการเก็บข้อมูล	97
- ภาพกิจกรรม	98
- ประวัติทีมวิจัย	110

บทที่ 1

บทนำ

1.1. หลักการและเหตุผล

ในอดีตการประกอบอาชีพของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตที่เหลือจะนำไปขายเป็นรายได้และซื้อปัจจัยในการดำรงชีวิต มีการใช้แรงงานในครัวเรือนและแรงงาน สัตว์เป็นหลัก ต่อมาเมื่อประมาณปี 2504 รัฐบาลได้มีการกำหนดให้ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิต จากอดีตที่เคยประกอบอาชีพ การเกษตรแบบดั้งเดิม ซึ่งมีการประกอบกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีกิน มีใช้ ไม่เป็นหนี้ ชีวิตมีความสุข มา เป็นการผลิตกิจกรรมการเกษตรเชิงเดี่ยว และพึ่งพากิจกรรมการเกษตรเพียงไม่กี่ชนิด โดยมุ่งหวังผลตอบแทน ด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก มีการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีและพึ่งพาปัจจัยการผลิต จากภายนอกเป็นหลัก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและเกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน กิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นแหล่งอาหารในครัวเรือนหรือรายได้เสริมถูกละเลย ทำให้มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นในขณะที่ รายรับไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนเป็นผลต่อการดำรงชีพและทำให้มีการหนี้สินผูกพันเพิ่มขึ้นทุกปี

เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2557 คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้ประชุมครั้งที่ 1/2557 มีมติเห็นชอบให้จังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดชายแดนที่มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของประเทศไทย เป้าหมายของการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มการจ้างงาน และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้ประชาชน แก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามายังพื้นที่ตอนใน ปัญหาการ ลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรผิดกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน และปัญหาความแออัดบริเวณด้านชายแดน

เมื่อปี 2559 ได้มีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งในจังหวัดมุกดาหาร ที่มีความสนใจในการทำการเกษตรอินทรีย์จึง ได้รวมตัวกันจัดตั้งเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร ซึ่งมีนายบุญเพ็ง ยืนยง เป็นประธาน มีสภา เกษตรกรจังหวัดมุกดาหารเป็นที่ปรึกษา และมีคณะกรรมการกระจายอยู่ทุกอำเภอ โดยความมุ่งหวังในการ จัดตั้งนั้นก็เพื่อรวบรวมเกษตรกรที่สนใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ และต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของ ตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายใต้สังคมสมัยใหม่ โดยมีเกษตรกรที่เข้าร่วมเครือข่ายกระจายอยู่ทั้ง 7 อำเภอ ของจังหวัดมุกดาหาร ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 435 ราย มีพื้นที่ทำการเกษตร(ปลูกข้าว) 4,682 ไร่ โดยการใช้ กระบวนการการตรวจประเมินจากภายนอก ซึ่งมาตรฐานที่ขอรับรองได้แก่ มาตรฐาน EU ของกลุ่มประเทศ ยุโรป และมาตรฐาน NOP ของประเทศสหรัฐอเมริกา จากมาตรฐานที่ขอรับรองจะเห็นได้ว่าตลาดข้าวอินทรีย์ ของเครือข่ายฯ มุ่งที่จะส่งออกอย่างเดียว โดยคาดว่าเมื่อได้รับรองมาตรฐานแล้วจะมีผลผลิตข้าวเปลือกเข้าสู่ ตลาดประมาณ 400 ตันต่อปี

ในอนาคตถ้ามีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารแล้ว แสดงว่าอาจจะมีพื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำการลดน้อยถอยลง แต่ประชากรแรงงานก็มีแต่จะเพิ่มขึ้น นั่นหมายถึงความ ต้องการบริโภคก็จะเพิ่มขึ้น ผลกระทบต่าง ๆ เหล่านี้คือความท้าทายที่น่าเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้ประสบ

ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษา เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ รูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ในแบบต่างๆ และนำบทเรียนที่ได้มาใช้ในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ นอกจากนั้นเครือข่ายฯ ต้องเรียนรู้และพัฒนาช่องทางตลาดเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกในการขายสินค้าและกระจายสู่ผู้บริโภคมากขึ้น โดยมองตลาดภายในประเทศเป็นหลัก รวมถึงการเพิ่มมูลค่าและสร้างแรงจูงใจต่อกลุ่มลูกค้าให้หันมาบริโภคข้าวอินทรีย์มากขึ้น โดยทางเครือข่ายฯ เห็นว่า กระบวนการงานวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำได้ข้อมูล มีการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมถึงมองเห็นทิศทางของตลาดเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลาย หลากกว่าที่เคยมี ซึ่งเหมาะสมกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร จึงเกิดเป็นโครงการวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และ อำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร

1.1 คำถามการวิจัย

1.2.1 คำถามวิจัยหลัก

รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหารเป็นอย่างไร

1.2.2 คำถามวิจัยรอง

1. พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารเป็นอย่างไร
2. สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างไร
3. รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมาทำอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา
4. เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

1. ได้ข้อมูลด้านการพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

2. ได้ข้อมูลสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์
3. ได้ข้อมูลนโยบาย กฎระเบียบ มาตรการส่งเสริมการลงทุนสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
4. ได้ข้อมูลการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

ผลเชิงพัฒนา

1. ได้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร
2. เกิดการขยายผลการจัดการกลุ่มไปยังกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่อยู่นอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ
3. เกิดการจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์และพัฒนางานองค์กรในเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างบูรณาการ
4. เกิดการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชนอย่างน้อย 11 คน

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษมีหลายประเภท เช่น เขตการค้าเสรี เขตอุตสาหกรรมเสรี เขตปลอดภาษี เขตการค้าชายแดนเสรี และเขตพัฒนาการส่งออก

เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสุขภาพดิน ระบบนิเวศและคน เกษตรอินทรีย์อาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาความหลากหลายทางชีวภาพและวงจรธรรมชาติ ที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ แทนที่จะใช้ปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบทางลบ เกษตรอินทรีย์ผสมผสานองค์ความรู้พื้นบ้าน นวัตกรรม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคนและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง“รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดอาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอห้วยน้ำใหญ่ และ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร” นักวิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และสืบค้นข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต โดยได้รวบรวมเนื้อหา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

2.1 แนวคิดและหลักการของเกษตรอินทรีย์

แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์คือ การบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนจากการเกษตรแผนใหม่ที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตชนิดใด ชนิดหนึ่งสูงสุด โดยการพัฒนาเทคนิคต่างๆ เกี่ยวกับการให้ธาตุอาหารพืชและป้องกันกำจัดสิ่งมีชีวิตอื่นที่อาจมีผลในการ ทำให้พืชที่ปลูกมีผลผลิตลดลง แนวคิดเช่นนี้เป็นแนวคิดแบบแยกส่วน เพราะแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานการมองว่า การเพาะปลูกไม่ได้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ดังนั้นการเลือกชนิดและวิธีการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ มุ่งเฉพาะแต่การประเมินประสิทธิภาพต่อพืชหลักที่ปลูก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตรหรือนิเวศการเกษตร สำหรับเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน, การรักษแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม ทั้งนี้เพราะแนวทางเกษตรอินทรีย์อาศัยกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศในการทำ การผลิต ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จะประสบความสำเร็จได้ เกษตรกรจำเป็นต้องเรียนรู้กลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เกษตรอินทรีย์จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี เนื่องจากสารเคมีการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ นอกเหนือจากการปฏิเสธการใช้สารเคมีการเกษตรแล้ว เกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของวงจรของธาตุอาหาร, การประหยัดพลังงาน, การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตร และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งถือได้ว่าเกษตรอินทรีย์เป็นการบริหารจัดการฟาร์มเชิงบวก (positive management) และการจัดการเชิงบวกนี้เองที่ทำให้เกษตรอินทรีย์แตกต่างอย่างสำคัญจากการ เกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีแบบปล่อยปะละเลย (ที่มักอ้างว่าเป็นการเกษตรตามแบบธรรมชาติ) หรือเกษตรปลอดสารเคมีและเกษตรไร้สารพิษที่เพื่องฟูในบ้านเรามา นานหลายปี

เนื่องจากเกษตรอินทรีย์เป็นการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการทำฟาร์มเชิง สร้างสรรค์ (เพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตรในไร่นา) ดังนั้นเกษตรกรที่หันมาทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและกระบวนการจัดการฟาร์มของตนเพิ่มขึ้นด้วย ผลที่ตามมาคือเกษตรอินทรีย์จึงเป็นแนวทางเกษตรที่ตั้งอยู่บนกระบวนการ แห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา เพราะเกษตรกรต้องสังเกต, ศึกษา, วิเคราะห์-สังเคราะห์ และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการทำการเกษตรของฟาร์มตนเอง ซึ่งจะมีเงื่อนไขทั้งทาง

กายภาพ (เช่น ลักษณะของดิน ภูมิอากาศ และภูมิโนเวศ) รวมถึงเศรษฐกิจ-สังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่อคัดสรรและพัฒนาแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมและเหมาะสมกับฟาร์มของตัวเองอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ เกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์มุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม วิธีการผลิตของเกษตรอินทรีย์เป็นวิธีการผลิตที่เกษตรกรต้องอ่อนน้อมและเรียนรู้ในการดัดแปลงการผลิตของตนให้เข้ากับวิถีธรรมชาติ อาศัยกลไกธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร ดังนั้นวิธีการผลิตเกษตรอินทรีย์จึงเป็นวิถีแห่งการเคารพและพึ่งพิงธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรพื้นบ้านของสังคมไทย

แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรอินทรีย์ก็ไม่ได้ปฏิเสธการผลิตเพื่อการค้า เพราะตระหนักว่าครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาการจำหน่ายผลผลิต เพื่อเป็นรายได้ในการดำรงชีพ ขบวนการเกษตรอินทรีย์พยายามส่งเสริมการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระหว่างประเทศ โดยการตลาดท้องถิ่นอาจมีรูปแบบที่หลากหลายตามแต่เงื่อนไขทางสภาพเศรษฐกิจและ สังคมของท้องถิ่นนั้น เช่น ระบบชุมชนสนับสนุนการเกษตร (Community Support Agriculture – CSA) หรือระบบอื่นๆ ที่มีหลักการในลักษณะเดียวกัน ส่วนตลาดที่ห่างไกลออกไปจากผู้ผลิต ขบวนการเกษตรอินทรีย์ได้พยายามพัฒนามาตรฐานการผลิตและระบบการตรวจสอบรับรอง ที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคได้ว่า ทุกขั้นตอนของการผลิต แปรรูป และการจัดการนั้นเป็นการทำงานที่พยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาคุณภาพของผลผลิตให้เป็นธรรมชาติเดิมนมากที่สุด

โดยสรุปจะเห็นว่า เกษตรอินทรีย์เป็นระบบเกษตรที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ที่ให้ความสำคัญในเบื้องต้นกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละเลยมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพราะความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ที่มา: <https://organicthai.wordpress.com/2010/07/22>

2.2 ทฤษฎีและความหมายของการบริหารจัดการ

คำว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administrare” หมายถึงช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

ส่วนคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (by product) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (public services) แก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (management administration)

เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือ ซีอีโอ (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอน การปฏิบัติราชการ และการจูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาส ให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ อย่างไรก็ตาม ภาคธุรกิจก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไร ให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้า ขยายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึงของหน่วยงาน และ/หรือ บุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น (1) การบริหารนโยบาย (Policy) (2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) (3) การบริหารคุณธรรม (Morality) (4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) (5) การวางแผน (Planning) (6) การจัดองค์การ (Organizing) (7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) (8) การอำนวยการ (Directing) (9) การประสานงาน (Coordinating) (10) การรายงาน (Reporting) และ (11) การงบประมาณ (Budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แฟ้มส์-โพสคอร์ท (PAMS-POSDCoRB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

พร้อมกันนี้ อาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น (1) การบริหารคน (Man) (2) การบริหารเงิน (Money) (3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) (4) การบริหารงานทั่วไป (Management) (5) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) (6) การบริหารคุณธรรม (Morality) (7) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) (8) การบริหารเวลา (Minute) และ (9) และการบริหารการวัดผล (Measurement) เช่นนี้ เป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า 9M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

การให้ความหมายทั้ง 2 ตัวอย่างที่ผ่านมานี้ เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการให้ความหมาย ซึ่งน่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายว่าการบริหารเช่นนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหาร ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย เป็นวิชาการ และมีกรอบแนวคิดด้วย นอกจากนี้ 2 ตัวอย่างนี้แล้ว ยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีก เป็นต้นว่า 3M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) และการบริหารงานทั่วไป (Management) และ 5ป ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์

เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจการบริหารมากขึ้น จึงขอให้ความหมายคำว่า การบริหาร การจัดการ และการบริหารจัดการ มาแสดงไว้ด้วย เช่น

หนึ่ง สมพงษ์ เกษมสิน ในปี พ.ศ. 2514 มีความเห็นว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการ ตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เกษมสุวรรณ, 2514), หน้า 13-14.)

สอง สมพงษ์ เกษมสิน ในปี พ.ศ. 2523 กล่าวไว้ว่า คำว่า การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติ ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ สมพงษ์ เกษมสิน ยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้

- 1) การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
- 2) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
- 3) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
- 4) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
- 5) การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
- 6) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ (collective mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
- 7) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
- 8) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์
- 9) การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ (สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 5-6.)

สาม อนันต์ เกตุวงศ์ ในปี พ.ศ. 2523 ให้ความหมายการบริหารว่า เป็นการประสานความ พยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ (อนันต์ เกตุวงศ์, การบริหารการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523 หน้า 27.)

สี่ ไพบุลย์ ช่างเรียน ในปี พ.ศ. 2532 ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วย กระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ไพบุลย์ ช่างเรียน, วัฒนธรรมการบริหาร (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2532), หน้า 17.)

ห้า ดิน ปรัชญพฤทธิ ในปี พ.ศ. 2535 มองการบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการโดยหมายถึง กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับการนำเอา

นโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (ดิน ปรัชญพฤทธิ, ศัพทรัฐประศาสนศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 8.)

ทก บุญทัน ดอกไธสง ในปี พ.ศ. 2537 ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มี อยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ หรือการจัดการ เพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร (บุญทัน ดอกไธสง, การจัดการองค์กร (พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : โรง พิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2537, หน้า 1.)

เจ็ด วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ในปี พ.ศ. 2545 แบ่งการบริหาร ตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง หน่วยงานไว้ 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเรียกว่า การบริหารรัฐกิจ (public administration) หรือการบริหารภาครัฐ มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือ การให้บริการสาธารณะ (public services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนา ประชาชนและประเทศชาติ เป็นต้น การบริหารส่วนนี้เป็นการบริหารของหน่วยงานของภาครัฐ (public or governmental organization) ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เช่น การ บริหารงานของหน่วยงานของสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรม หรือเทียบเท่า การบริหารงานของจังหวัด และอำเภอ การบริหารงานของหน่วยการบริหารท้องถิ่น หน่วยงานบริหารเมืองหลวง รวมตลอดทั้งการ บริหารงานของหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

ส่วนที่สอง การบริหารงานของหน่วยงานภาคธุรกิจ ซึ่งเรียกว่า การบริหาร ธุรกิจ (business administration) หรือการบริหารภาคเอกชนหรือการบริหารของหน่วยงานของเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก ของการจัดตั้งเพื่อการแสวงหากำไร หรือการแสวงหากำไรสูงสุด (maximum profits) ในการทำธุรกิจ การค้า ขาย การผลิตอุตสาหกรรม หรือให้บริการ เห็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนจากการบริหารงานของ บริษัท ห้างร้าน และห้างหุ้นส่วนทั้งหลาย

ส่วนที่สาม การบริหารของหน่วยงานที่ไม่สังกัดภาครัฐ (non-governmental organization) ซึ่ง เรียกย่อว่า หน่วยงาน เอ็นจีโอ (NGO.) เป็นการบริหารงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร (non-profit administration) มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือการไม่แสวงหาผลกำไร (non-profit) เช่น การบริหาร ของมูลนิธิ และสมาคม

ส่วนที่สี่ การบริหารงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ (international organization) มี วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การบริหารงานของสหประชาชาติ (United Nations Organization) องค์กรการค้าระหว่างประเทศ (World Trade Organization) และกลุ่ม ประเทศอาเซียน (ASEAN)

ส่วนที่ห้า การบริหารงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ การบริหารงานขององค์กรส่วนนี้เกิดขึ้น หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้

กำหนดให้มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญขึ้น เช่น การบริหารงานของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น องค์กรดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐเช่นกัน แต่มีลักษณะพิเศษ เช่น เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องคุ้มครองและรักษาสีทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนที่หก การบริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชน มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและถูกเอารัดเอาเปรียบตลอดมา เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มผู้ให้บริการ (วิรัช วิรัชนิภา วรณ, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพร่เพช, 2545), หน้า 36-38.)

แปด วิรัช วิรัชนิภาวรณ ในปี พ.ศ. 2545 มีความเห็นว่า การบริหารในฐานะที่เป็นกระบวนการหรือกระบวนการบริหาร เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอรบ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กุลลิค (Luther Gulick) และ ลินคอลลิน เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค (POCCC) (วิรัช วิรัชนิภาวรณ, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพร่เพช, 2545), หน้า 39.)

เก้า เฮร์เบิร์ต เอ. ซีมอน (Herbert A. Simon) กล่าวถึงการบริหารว่าหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Herbert A. Simon, Administrative Behavior (New York: Macmillan, 1947), p. 3.)

สิบ เฟรดเดอริค ดับบลิว. เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Frederick W. Taylor อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 27.)

สิบเอ็ด ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อ

ผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม (Peter F. Drucker อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 6.)

ลีสอง แฮร์โรว์ด คูนต์ซ์ (Harold Koontz) ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการนั้น (Harold Koontz อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 6.)

ลีสสาม ธงชัย สันติวงษ์ ในปี พ.ศ. 2543 กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ

2) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3) ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2543), หน้า 21-22.)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ในปี พ.ศ. 2548 กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และ สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), หน้า 5.)

สรุป การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้

เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหาร ตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั่นย่อมมีการบริหาร

คำว่า การบริหารและการบริหารจัดการ รวมทั้งคำอื่น ๆ อีก เป็นต้นว่า การปกครอง (government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (service administration) การบริหารจิตสำนึกหรือการบริหารความรู้มิตู้ชอบ (consciousness administration) การบริหารคุณธรรม (morality administration) และการบริหารการเมือง (politics administration) ที่เป็นคำในอนาคตก็น่าจะนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้โดยอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ทุกคำที่กล่าวมานี้ เฉพาะในภาครัฐ ล้วนหมายถึง (1) การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง (guideline) วิธีการ (method) หรือมรรควิธี (means) ใด ๆ (2) ที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติงาน (3) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (4) เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (end หรือ goal) หรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางเบื้องต้น (primary goal) คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ หรือช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (ultimate goal) คือ การพัฒนาประเทศให้ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน เป็นต้น และทุกคำดังกล่าวนี้ อาจมองในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (process) ที่มีระบบและมีหลายขั้นตอนในการดำเนินงานก็ได้

ที่มา: <http://www.wiruch.com/articles%20for%20article/article%20concept%20and%20meaning%20of%20admin%20and%20mgt%20admin.htm>

2.3 ความหมายของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มคือ การรวมกันของเกษตรกรที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน และดำเนินกิจการร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพและช่วยเหลือส่วนรวม

ความหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 119 ในกรณีที่คณะบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ยังไม่อาจรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ จะจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรขึ้นตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาก็ได้

ที่มา www.khorat.doe.go.th/web/attachments/article/474/ชัยวัฒน์_กลุ่มเกษตรกร.ppt

2.5 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

เขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศไทย คือ บริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐจะสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์การลงทุน การบริหารแรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ การให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จและการบริการอื่นที่จำเป็น1

ตัวอย่างเขตเศรษฐกิจพิเศษ สระแก้ว กำลังดำเนินการพัฒนาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ส่วนหนึ่งของระเบียบเศรษฐกิจตอนใต้ของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง เน้นการขนส่งสินค้าจากไทยไปยังเวียดนามใต้ อุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม เพอร์นิเจอร์ อัญมณี อิเล็กทรอนิกส์ พลาสติก ยา การท่องเที่ยว เป็นต้น ที่มา: สำนักงานต่างประเทศ รัฐบาลไทย

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนของประเทศไทย เริ่มจากการผลักดันของธนาคารพัฒนาเอเซีย (Asian Development Bank: ADB) ภายใต้กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2541 โดยกำหนดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใส่ในแผนปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนระเบียบการขนส่ง (Transport Corridors) ให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors)² 31 มี.ค. 2556 มติคณะรัฐมนตรีมอบหมายสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ³ เพื่อนำนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทางในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ปี 2557 ประเทศไทยโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ประกาศนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อสร้างฐานการผลิตเชื่อมโยงกับอาเซียนและพัฒนาเมืองชายแดน และได้มีคำสั่งที่ 72/2557 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2557 แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยมีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นประธาน มี สศช. เป็นฝ่ายเลขานุการ และมีคณะอนุกรรมการหลักๆ อีก 6 คณะ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานด้านต่างๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่⁴ ในปีถัดมา มีประกาศกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตามหลักเกณฑ์และจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและเหมาะสมพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 10 จังหวัด โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้⁵

ระยะแรก 5 จังหวัด ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด และสงขลา ประกอบด้วย 10 อำเภอ 36 ตำบล (เริ่มดำเนินการได้ในปี 2558)

ระยะที่สอง 5 จังหวัด ได้แก่ หนองคาย นครราชสีมา เชียงราย นครพนม และกาญจนบุรี ประกอบด้วย 12 อำเภอ 55 ตำบล (เริ่มดำเนินการในปี 2559)

กรอบแนวคิดในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทย

กนพ. ได้กำหนดแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคโดยใช้โอกาสจากอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่บริเวณชายแดน รวมทั้ง เพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน⁶

ช่วงแรกของการดำเนินงาน เป็นการเตรียมความพร้อมในพื้นที่และกำหนดรูปแบบ การพัฒนาที่เหมาะสม ภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายและอำนวยความสะดวกการลงทุนของภาคเอกชนในพื้นที่ชายแดนทั้ง 10 แห่ง

แนวทางการดำเนินงาน

กนพ. เปิดโอกาสให้จังหวัดเป็นผู้จัดทำข้อเสนอการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งครอบคลุมขอบเขตพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กิจกรรมที่ต้องการพัฒนาในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานที่ต้องการได้รับการพัฒนา และสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนที่ต้องการได้รับการสนับสนุน โดยข้อเสนอดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ การพิจารณา

ของคณะกรรมการภายใต้ กนพ. ในด้านที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอต่อ กนพ. และคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามขั้นตอน เมื่อ กนพ. และคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการแผนงาน โครงการ และมาตรการต่างๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยนับตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา กนพ. ได้ดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต่างๆ ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 10 จังหวัด ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 รวม 10 จังหวัด
2. การจัดหาที่ดินและการบริหารจัดการ

ในรัฐบาล คสช. ส่งเสริมเรื่องการจัดหาที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์สำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งในส่วนของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ด้านศุลกากร และนิคมอุตสาหกรรมเพื่อให้ภาคเอกชนเข้าดำเนินการ

3. การให้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน อาทิเช่น

สิทธิประโยชน์สำหรับนักลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กรณีกิจการทั่วไปตามประกาศ กกท. ที่ 2/2557 และกรณีกิจการเป้าหมายตามที่ กนพ. กำหนด ซึ่งกิจการเป้าหมายในการส่งเสริมการลงทุน มี 13 กลุ่มกิจการ 62 ประเภทกิจการย่อย และภายหลังได้ให้ความเห็นชอบเพิ่มเติมอีก 10 ประเภทกิจการย่อย

สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เช่น มาตรการด้านภาษีและสินเชื่อ

สิทธิประโยชน์ด้านการเช่าที่ดินในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

4. การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (OSS) ในแต่ละพื้นที่

5. การจัดระบบแรงงานข้ามชาติ ให้สามารถเข้ามาทำงานในลักษณะไป-กลับ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ตาก และกาญจนบุรี

6. การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร ช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการขยายตัวของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในระยะ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาและในอนาคต

7. การจัดทำผังเมืองรวมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

มีการจัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังคมนาคมขนส่ง รวมทั้งการออกแบบการกำหนดโซนนิ่งระดับย่าน พร้อมวางระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และสอดคล้องกับโอกาสขยายตัวในอนาคต

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนล่าสุด พบว่ามีโครงการที่ได้รับการอนุมัติส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 8 จังหวัด จำนวน 52 โครงการ มูลค่าการลงทุนรวม 9,059 ล้านบาท โดยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากเป็นพื้นที่ศักยภาพการลงทุนสูงที่สุด จำนวน 28 โครงการ ซึ่งเกี่ยวกับเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์พลาสติก อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน เป็นต้น รองลงมาคือ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา สระแก้ว และมุกดาหาร

ความท้าทายด้านกฎหมายและนโยบาย

ด้วยพัฒนาการด้านกฎหมายและกลไกทางนโยบายที่อำนวยความสะดวกให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ได้รับการต่อต้านจากองค์กรภาคประชาสังคม ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นที่ระบุว่า นโยบายที่ประกาศใช้ส่วนใหญ่เอื้อต่อความต้องการของนักลงทุนมากกว่าความต้องการของคนในท้องถิ่น ผลงานการศึกษาล่าสุด¹⁰ พยายามวิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายและพบประเด็นสำคัญที่ควรกล่าวถึง ดังนี้

- การเกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มอาเซียน ถือเป็นเรื่องยาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศสมาชิก

- ตัวอย่างเช่น ต้นทุนแรงงานในประเทศไทยสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน อย่างพม่า กัมพูชา และลาว ประมาณ 3-5 เท่า ถือเป็นการคุกคามต่อค่าจ้างงานในท้องถิ่น ในขณะที่เศรษฐกิจไทยเติบโตจากการจ้างแรงงานไร้ฝีมือกว่า 6 ล้านคน
- การนำสินค้าข้ามชายแดนในปริมาณที่เพิ่มขึ้นช่วยให้ผู้บริโภคในประเทศเพื่อนบ้านซื้อสินค้าได้มากขึ้นในราคาที่ถูกลง ซึ่งส่งผลดีและผลเสียต่อเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ

ในปัจจุบัน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐที่สำคัญ จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะลงมือปฏิบัติ โดยพบว่า มีความกังวลและผลกระทบจากการกำหนดนโยบายและข้อกำหนดต่างๆ มากมาย จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ และองค์กรภาคประชาสังคมจับตาตรวจสอบกระบวนการดำเนินการ เช่น นโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหาการจัดการน้ำ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มูลนิธิชีวิตไทย(2559) : โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร: ศักยภาพและความรู้ท้องถิ่นต่อการป้องกันผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและพัฒนาความรู้ท้องถิ่นที่ส่งเสริมประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ 2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ การเจรจาหรือผลกระทบ และความเป็นไปได้ในการคุ้มครองและป้องกันผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร โดยมุ่งหวังว่าการพัฒนาความรู้ท้องถิ่น และมาตรการการป้องกันผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร จะสอดคล้องกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวบ้านและส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.5 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในหลายพื้นที่ของประเทศไทยนับแต่มีการประกาศพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งในระยะที่ 1 (ประกาศ 6 จังหวัด ในปี พ.ศ. 2558) และ ระยะที่ 2 (ประกาศเพิ่มอีก 4 จังหวัด ในปี พ.ศ. 2559) ทำให้เห็นรูปธรรมที่ชัดเจนตั้งแต่การกำหนดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ในพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพ การกำหนดสิทธิพิเศษ สิทธิประโยชน์ รูปแบบกิจการเพื่อดึงดูดความสนใจของนักลงทุน การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (One Stop Service: OSS) การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและที่สำคัญ คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) เพื่อกำกับดูแล และเร่งรัดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ชัดว่ามีการเตรียมความพร้อมในส่วนราชการ/ผู้สนับสนุนการพัฒนา และนักลงทุน/ผู้พัฒนา แต่ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการที่เกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบ อันหมายถึงประชาชน ในฐานะเจ้าของพื้นที่และผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยที่ผ่านมามีความพยายามในการพูดคุยเจรจา ซึ่งมักทำได้เพียงแค่ระดับตัวแทนจากแต่ละภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการก็ได้รับเชิญเข้าร่วมเพียงแค่ระดับตัวแทน ไม่ใช่การเข้าร่วมและการรับฟังความคิดเห็นจากตัวประชาชนผู้ได้รับ

ผลกระทบโดยตรง อีกทั้งการให้ข้อมูลและการสื่อสารทางเดียว (The single-sided communication) จากภาครัฐและภาคเอกชน ที่สะท้อนแต่เพียงด้านบวกของโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม้ว่าจะมีการรวมกลุ่มของภาคประชาชนเพื่อขอรับทราบข้อมูลโครงการ แต่ก็พบว่ายังมีช่องว่างของการเข้าถึงข้อมูลระหว่างระดับกลุ่มผู้นำภาคประชาชน และกลุ่มชาวบ้าน

2.6 กรอบแนวคิด

ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
-พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร	-ใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลตามประเด็น เช่น เวทีระดมข้อมูลกลุ่มใหญ่ เวทีระดมข้อมูลกลุ่มย่อย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล -เก็บข้อมูลพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร -เก็บข้อมูลบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารแต่ละด้าน -ตรวจสอบข้อมูลร่วมกัน	-ได้ทราบข้อมูลพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร -ได้รู้วิถีชีวิตการดำรงชีพของสมาชิกในอำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอเมืองมุกดาหาร
-สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์	-ใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลตามประเด็น เช่น เวทีระดม/วิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มใหญ่ เวทีระดมข้อมูล/วิเคราะห์กลุ่มย่อย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ภาพถ่ายดาวเทียม แผนที่ผังเมือง เอกสารมือสอง ด้านนโยบาย กฎระเบียบมาตรการส่งเสริมการลงทุนสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ -สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์ในแต่ละด้าน -ตรวจสอบข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์ร่วมกัน	-ได้ทราบถึงข้อมูลสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์
-รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา	-ใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลตามประเด็น เช่น เวทีระดมข้อมูลกลุ่มใหญ่ เวทีระดมข้อมูลกลุ่มย่อย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล เครื่องมือ SWOT -เก็บข้อมูลวิเคราะห์-สรุปทเรียนในการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา	-ได้ทราบถึงข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอห้วยน้ำใหญ่ และ อำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีรายละเอียดและขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก

-สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร จำนวน 51 คน จาก 2 ตำบล 5 หมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มเป้าหมายรอง

-สมาชิกนอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอละ 10 คน รวม 60 คน

1. ตำบลบ้านค้อ,ตำบลโพนงาม อ.คำชะอี จำนวน 10 ราย
2. ตำบลหนองสูงใต้,ตำบลหนองสูงเหนือ,ตำบลภูวง,ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จำนวน 10 ราย
3. ตำบลชะโนดน้อย อ.ดงหลวง จำนวน 10 ราย
4. ตำบลบ้านโคก,ตำบลฝั่งแดง อ.เมืองมุกดาหาร จำนวน 10 ราย
5. ตำบลกกแดง,ตำบลโชคชัย,ตำบลหนองแวง อ.นิคมคำสร้อย จำนวน 10 ราย
6. ตำบลเหล่าหมี อ.ดอนตาล จำนวน 10 ราย

3.1.2 ขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย

- บ้านนาแพง หมู่ที่ 11 ตำบลห้วยน้ำใหญ่ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร
- บ้านเหล่าคราม หมู่ที่ 9,12 บ้านโคกสูงน้อย หมู่ที่ 8 บ้านหนองเต่า หมู่ที่ 11 ตำบลคำอาฮวน อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

3.1.3 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

- 1.ศึกษาพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร
 - ศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร
 - ศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร (การเกษตร สังคมและวัฒนธรรม)
 - มิติการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์

2.ศึกษาสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์

- สถานการณ์การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
- สาเหตุปัจจัย ที่เอื้อหรือส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์
- ศึกษาข้อมูลนโยบาย กฎระเบียบ มาตรการส่งเสริมการลงทุนสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศของเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร
- การวางผังเมือง แบ่งโซนของเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

3.ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

- รูปแบบ โครงสร้างองค์กร เป้าหมาย ของการบริหารจัดการกลุ่ม
- บทเรียนในการบริหารจัดการของกลุ่มที่ผ่านมา
- ปัจจัยภายนอก ภายในที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการกลุ่ม

4.ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร

3.1.4 ขอบเขตระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มวันที่ 1 กรกฎาคม 2560 – 31 ธันวาคม 2561 (1 ปี 6 เดือน)

3.2 วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และ อำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

1. ใช้เครื่องมือการประชุมกลุ่มย่อย โดยการถามถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร (การเกษตร สังคมและวัฒนธรรม) มิติการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทีมวิจัยแบ่งหน้าที่กันคือ คนจดบันทึก คนคุมประเด็น และคนเก็บภาพถ่ายเพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงถึงที่มาของข้อมูล

2. ใช้วิธีการสืบค้นจากฐานข้อมูลชุมชน โดยส่วนมากจะเป็นข้อมูลพื้นฐาน

3.2.2 ศึกษาสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์

1. ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้วิธีการให้หัวหน้าสำนักงานในฐานะที่ปรึกษาโครงการ ประสานกับกรรมการเลขาธิการหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร เพราะบุคคลทั้งสองมีความสนิทสนมกัน เมื่อนัดวัน

เวลาสัมภาษณ์แล้ว ทีมวิจัยและที่ปรึกษาก็มาสัมภาษณ์ในประเด็นสถานการณ์เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร โดยแบ่งหน้าที่ให้ทีมวิจัยคือ คนถามและคนบันทึก

2. การสืบค้นจากเอกสาร / อินเทอร์เน็ต เป็นการสืบค้นเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการปรับตัวของชุมชนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และข้อมูลนโยบายรัฐ คำสั่ง ประกาศ

3. วิธีการลงพื้นที่สำรวจ สอบถามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้เข้าพบโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร เพื่อขอข้อมูลความก้าวหน้าการประกาศกฎหมายด้านที่ดินและอาคารเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

3.2.3 ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

1. ใช้เครื่องมือประชุมกลุ่มย่อย โดยวิธีการถอดบทเรียนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และกิจกรรมของกลุ่มที่ผ่านมา

2. ใช้เครื่องมือการวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง(SWOT) เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยการระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่ม

3.2.4 เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร

1. ใช้วิธีจัดประชุมคืนข้อมูล เพื่อให้สมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการร่วมกับทีมวิจัย ได้รับทราบข้อมูลที่ทีมวิจัยได้รวบรวมมา รวมทั้งร่วมวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

2. เครื่องมือ “ทฤษฎีแม่น้ำ” เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้อย่างคุณภาพ ให้เห็นพฤติกรรม ปรากฏการณ์ และโครงสร้างที่สัมพันธ์กับข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่เก็บมา

3. ใช้เครื่องมือ “ทฤษฎีต้นไม้ปัญหา” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลให้เห็นปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ รวมทั้งได้แนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

3.3. กระบวนการวิจัย

3.3.1 กิจกรรมการเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจทิศทางหรือเส้นทางของโครงการวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยหัวหน้าโครงการ ทีมวิจัย และที่ปรึกษา โดยจัดประชุมเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องประชุมสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดยโสธร อำเภอเมืองฯ จังหวัดยโสธร ผู้เข้าร่วม 40 คน โดยทีมพี่เลี้ยงโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งต่อทีมวิจัยว่าได้รับการอนุมัติโครงการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และชี้แจงรายละเอียดโครงการคร่าว ๆ คือ ทบทวนที่มาของโครงการ ระยะเวลา ดำเนินการ งบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายในหมวดต่าง ๆ และการจัดทำรายงานโดยมีพี่เลี้ยงได้ทบทวนความเข้าใจในการดำเนินงานด้วยการแจกเอกสารโครงการและอธิบายกระบวนการวิจัยตามเอกสารโครงการ และซักถามระหว่างพี่เลี้ยงกับทีมวิจัย เกี่ยวกับข้อสงสัยในกระบวนการวิจัยดังกล่าว

เนื่องจากการประชุมอย่างเป็นทางการในครั้งแรกจึงยังไม่พบปัญหาและอุปสรรคมากนัก นักวิจัยที่ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ก็มีมีส่วนร่วมในเวทีที่ได้อธิบายองค์ความรู้ที่ได้ในวันนี้คือการรับทราบรายละเอียดของโครงการและการดำเนินงานในเบื้องต้น ได้เห็นตัวอย่างจากเอกสารและทางพี่เลี้ยงก็ได้อธิบายกระบวนการวิจัยเพิ่มเติมงานวิจัยสามารถเปลี่ยนชุมชนได้ ทำให้ทีมวิจัยเริ่มรู้สึกมีกำลังใจมากขึ้น

3.3.2 เวทีชี้แจงโครงการ

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่ได้รับทราบว่าได้มีการดำเนินโครงการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอห้วยน้ำใหญ่ และ อำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร โดยมีหัวหน้าโครงการ คือ นายพรศักดิ์ ภูมิบุญชู เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดตั้งแต่ ชื่อโครงการ คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ กรอบการวิจัย ระยะเวลา งบประมาณ แผนการดำเนินงาน และผลที่คาดว่าจะได้รับโดยมีพี่เลี้ยงชุดเกษตรอินทรีย์ร่วมทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานว่าสามารถแบ่งการทำงาน 4 ช่วงก็คือ ช่วงเตรียมทีมและชุมชน ช่วงรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นระยะแรก ช่วงทดลองปฏิบัติการ ช่วงสรุปและจัดทำรายงานในระยะที่สอง โดยในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมคือ ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ ผู้นำและกลุ่มชาวบ้านผู้ที่มีองค์ความรู้ที่ได้รับการประสานจากทีมวิจัยให้มาเข้าร่วม และพี่เลี้ยงทีมวิจัย จำนวน ๑ คน ร่วมดำเนินกิจกรรมในวันที่ 3 สิงหาคม 2560 ณ หอประชุมโรงเรียนนาแพนโกกน้ำสร้าง ตำบลห้วยน้ำใหญ่ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

การดำเนินกิจกรรมผ่านไปด้วยดีแต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้าง เนื่องจากงานวิจัยมีรายละเอียดและขั้นตอนหลายอย่างที่ชาวบ้านไม่ค่อยเคย

3.3.3 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนและการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล

เพื่อให้ทีมวิจัยมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นที่ต้องการเก็บข้อมูล โดยให้เกิดความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์โครงการแต่ละข้อ ได้ร่วมเสนอแนะถึงความเป็นไปได้ และสิ่งที่อาจเป็นอุปสรรคตลอดจนความเหมาะสมของข้อมูล เช่น ในด้านบริบทชุมชนซึ่งมีขอบเขตข้อมูลที่กว้าง ทีมวิจัยก็จะเน้นศึกษาเฉพาะด้านที่สำคัญเท่านั้น และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด ทีมวิจัยจะร่วมกันวางแผนและสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบฟอร์มในการสัมภาษณ์ บริบทชุมชน หรือแบบสอบถามเชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลสถานการณ์การเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และการสืบค้นข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต โดยแต่ละประเด็นจะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการเก็บข้อมูล ซึ่งกิจกรรมการแลกเปลี่ยนและการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือน สิงหาคม 2560 ในแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมคือ ทีมวิจัยที่ปรึกษาโครงการ และพี่เลี้ยง สกว. สถานที่ ณ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร และห้องมรดก โรงแรมเจพีเอเมรัลด์ จังหวัดยโสธร

ปัญหาจากเวทีการแลกเปลี่ยนในวัตถุประสงค์ที่ 1 ในเรื่องของการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้านยังไม่เคยสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาก่อน จึงขาดการเสนอความคิดเห็นในช่วงแรก แต่พอพี่เลี้ยงช่วยอธิบายทำความเข้าใจก็เริ่มมีการแลกเปลี่ยนในเวที

มากขึ้น การได้ทดลองเก็บข้อมูลตนเองในเวทีทำให้ทีมวิจัยเริ่มเห็นเค้าโครงของข้อมูล ส่วนในวัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นการร่วมสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อดีที่ทีมวิจัยเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ และมีเจ้าหัวหน้าโครงการที่มีความชำนาญ เกิดการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการนี้ คือสามารถเพิ่มเติมองค์ความรู้แก่ทีมวิจัย และผู้เขียนรายงานเป็นอย่างมาก เพื่อจะฝึกฝนตนเองให้เกิดการมองอย่างรอบด้าน จำแนกข้อมูลแต่ละด้านของชุมชนได้

3.3.4 กิจกรรมการเก็บข้อมูล

วัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมวิจัยที่รับผิดชอบแต่ละประเด็น นำเครื่องมือเก็บข้อมูลที่ได้สร้างร่วมกันลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงกับกรณีศึกษา ผู้รู้ ปราชญ์ ให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมีความเป็นจริงมากที่สุด และสามารถนำไปใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหารูปแบบการปฏิบัติการได้ การเก็บข้อมูลได้ดำเนินการหลังจากมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนและสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลทุกครั้ง คือ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน-ธันวาคม 2560 ผู้ที่มีส่วนร่วมกับการเก็บข้อมูล คือ ทีมเก็บข้อมูล 8 ราย, คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร และสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร จำนวน 51 คน จาก 2 ตำบล 5 หมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอดงหลวง และอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

ปัญหาและอุปสรรคพบว่า ในการสัมภาษณ์รายบุคคลพบปัญหาคือ นักวิจัยบางคนไม่สามารถจดบันทึกประเด็นและจับใจความสำคัญจากการบอกเล่าได้ จึงทำให้พลาดข้อมูลสำคัญไป ต้องได้กลับมาทบทวนเครื่องมือและลงไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง แต่ก็เป็นบทเรียนให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการเป็นการฝึกทักษะการจับประเด็นและการบันทึกข้อมูลให้ได้เนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกันตลอดจนได้ความรู้เพิ่มเติมและความรู้ใหม่จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นต่าง ๆ ในคราวเดียวกัน

3.3.5 กิจกรรมการตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้ทีมวิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้ มานำเสนอในเวทีเพื่อทำการตรวจทานและเสนอแนะร่วมกันหากพบว่ายังไม่สมบูรณ์ตามเครื่องมือเก็บข้อมูลก็จะได้รับคำแนะนำให้กลับไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และจะนำกลับมาตรวจสอบในเวทีย่อยซึ่งจะไม่เกินประเด็นละ 2-3 ครั้ง แต่หากข้อมูลมีความครบถ้วนหรือขาดเนื้อหาเพียงเล็กน้อยก็จะรวบรวมประกอบรายงานได้กิจกรรมการตรวจสอบข้อมูลจึงดำเนินการขึ้นหลังจากมีการเก็บข้อมูลประมาณ 2-3 สัปดาห์ หรือในช่วงสัปดาห์ที่สองและสามของเดือนกันยายน 2560-มกราคม 2560 ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการตรวจสอบข้อมูลแต่ละครั้ง คือ ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ และพี่เลี้ยงทีมวิจัย จำนวนทั้งหมด 12 คน สถานที่ ณ ห้องประชุม กศน.อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

ปัญหาและอุปสรรคที่ได้พบคือ ช่วงแรกเมื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงโดยเฉพาะประเด็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่เปิดโอกาสให้ผู้รู้เล่าบรรยาย บางครั้งเกิดก็การเล่านอกเรื่อง เล่ายืดเยื้อทำให้ยากต่อการจับประเด็น และเนื่องด้วยบางเหตุการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงมาเป็นเวลานาน ทำให้ผู้เล่าไม่สามารถระบุ พ.ศ.ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนนัก ในเวทีก็จะแนะนำให้เป็นการประมาณการ ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด หรือช่วยทบทวนความทรงจำให้ผู้เล่าอีกครั้ง ซึ่งหากเรื่องใดยังมีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ก็จะต้องกลับไปเก็บข้อมูล

เพิ่ม แต่บทเรียนที่ได้จากกิจกรรมก็ทำให้ได้เห็นพัฒนาการของทีมวิจัยแต่ละคนว่ามีความเข้าใจในกระบวนการเก็บข้อมูลที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการเขียน การสัมภาษณ์

3.3.6 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตสื่อเกษตรอินทรีย์

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โครงการวิจัยทั้ง 10 โครงการ ได้นำเสนองานวิจัยผ่านการทำสื่อ ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ในการนำเสนองานวิจัย กลุ่มเป้าหมายในการอบรมในครั้งนี้ได้แก่นักวิจัยของทั้ง 10 โครงการ อบรมจัดขึ้นเมื่อวันที่ 14-16 สิงหาคม 2560 มีผู้เข้าร่วม 37 คน โดยจัดการอบรม ณ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกร (พืชสวน)จังหวัดยโสธร ผลจากการอบรมทำให้นักวิจัยได้เรียนรู้การผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ขั้นตอนการเขียนบท และโดยเฉพาะการตัดต่อวิดีโอที่คนสามารถนำไปใช้ได้จริงขั้นตอนก็ไม่ยุ่งยาก ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารของชุมชนให้กับคนข้างนอกได้รับรู้เรื่องราวของชุมชนนั้น ๆ การอบรมในครั้งนี้ได้รับความรู้จากวิทยากรที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี

ปัญหาและอุปสรรคที่ได้พบคือนักวิจัยบางคนยังถือว่าเป็นมือใหม่ในการผลิตสื่อวิดีโอ ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการเรียนรู้และฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ

3.3.7 กิจกรรมอบรมการเขียนรายงาน

กิจกรรมนี้ทีมพี่เลี้ยงจัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับทีมวิจัยได้รับรู้ถึงขั้นตอนกระบวนการ และหลักการการเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2560 ณ ห้องประชุมกอกข้าวคันทรี่ รีสอร์ท ต.ตาตทอง อ.เมืองยโสธร จ.ยโสธร ผู้เข้าร่วม 43 คน ในการอบรมครั้งนี้ทีมวิจัยได้รับความรู้และแนวทางการเขียนรายงานความก้าวหน้าของงานวิจัย ซึ่งจะได้นำไปปรับใช้กับการเขียนรายงานของโครงการ

ปัญหาและอุปสรรคเท่าที่มีคือทีมวิจัยเป็นทีมที่กำลังเริ่มโครงการใหม่ อาจจะยังไม่เข้าใจกระบวนการการเขียนรายงานเท่าที่ควร จึงต้องอาศัยระยะเวลาในการศึกษาพอสมควร

3.3.8 กิจกรรมนำเสนอความก้าวหน้าของการเก็บข้อมูล

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อติดตามการเก็บข้อมูลของแต่ละโครงการวิจัย จัดขึ้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2560 ณ ห้องประชุมร้านซิลซิลยโสธร อ.เมืองยโสธร จ.ยโสธร ผู้เข้าร่วมประชุม 34 คน ในการประชุมครั้งนี้ทางทีมวิจัยของโครงการได้นำเสนอข้อมูลที่ได้ลงพื้นที่ไปเก็บตามวัตถุประสงค์ของโครงการต่อทีมพี่เลี้ยงและผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ซึ่งทางทีมพี่เลี้ยงและผู้ทรงคุณวุฒิก็ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับประเด็นข้อมูลที่ได้มา และส่วนข้อมูลที่ต้องเก็บเพิ่มเติมสำหรับโครงการวิจัย

ปัญหาและอุปสรรคมีเล็กน้อยในส่วนของการนำเสนอ เพราะข้อมูลบางตัวที่เก็บมาไม่ครบถ้วน ซึ่งทีมวิจัยก็ได้รับคำแนะนำเพื่อไปดำเนินการต่อไป

3.3.9 กิจกรรมรวบรวมข้อมูลและการเขียนรายงานความก้าวหน้า

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมวิจัยที่รับผิดชอบรวบรวมข้อมูล ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงประเด็น เป็นการส่งข้อมูลครั้งสุดท้ายสำหรับประเด็นที่ต้องแก้ไข

แล้วนำไปจัดระบบข้อมูลในรายงานความก้าวหน้า เพื่อรายงานต่อ สกว.ฝ่ายท้องถิ่น โดยมีพี่เลี้ยงเป็นผู้แนะนำรูปแบบการเขียนรายงานและร่วมตรวจทานความถูกต้องของรายงานด้วย ซึ่งกิจกรรมในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมคือ ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ และพี่เลี้ยงทีมวิจัย จำนวน 12 คน จัดกิจกรรมในเดือน มกราคม 2561 โดยรวบรวมข้อมูล ณ ห้องประชุม กศน.อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

3.3.10 กิจกรรมการสังเคราะห์ข้อมูลชุดโครงการมุกดาหาร

เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2561 ณ ห้องประชุม กศน.อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ผู้เข้าร่วม 19 คน โดยมีทีมพี่เลี้ยงมาให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่จะมาใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เช่น ทฤษฎีแม่น้ำ และทฤษฎีต้นไม้ปัญหา รวมทั้งยังได้ฝึกการใช้เครื่องมือดังกล่าวจากพื้นฐานของข้อมูลจริง ปัญหาและอุปสรรคคือความเข้าใจในการใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ซึ่งทีมพี่เลี้ยงได้แนะนำทีมวิจัยว่าให้ฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ จะได้ชำนาญ

3.3.11 กิจกรรมการคืนข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล

มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการคืนข้อมูลแก่ชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแบบการปฏิบัติการ โดยทีมวิจัยที่ได้รับหน้าที่ได้ร่วมนำเสนอเนื้อหาที่ประกอบด้วยข้อมูลบริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงด้านการทำการเกษตรของชุมชน,ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำการเกษตร สถานการณ์การพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลกับชุมชน ร่วมระดมข้อมูลร่วมกันก็ทำให้ได้แบบการปฏิบัติการ 6 แบบ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม คือ ทีมวิจัย ทีมที่ปรึกษาโครงการ กลุ่มชาวบ้าน และพี่เลี้ยงทีมวิจัย จำนวน 19 คน เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2561 ณ ศูนย์ ศพก.อำเภอเมืองมุกดาหาร ต.นาโสก อ.เมืองจ.มุกดาหาร

3.3.12 กิจกรรมการจัดทำรายงานการเงิน

มีเป้าหมายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานการเงิน ตั้งแต่การชี้แจงและสรุปค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งหากมีความไม่เข้าใจก็จะได้รับคำแนะนำจากพี่เลี้ยง ส่วนมากจะดำเนินการในช่วงสุดท้ายของแต่ละกิจกรรม มีผู้เข้าร่วมคือทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 8 คน จัดเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560 ณ ห้องประชุม กศน.อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ผลจากการร่วมกิจกรรมทำให้ได้ร่วมตรวจสอบความถูกต้องของการใช้จ่าย ทำให้เกิดความสบายใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน

3.3.13 เวทีปฏิบัติการเขียนรายงาน

มีเป้าหมายเพื่อให้ทีมวิจัยได้ปฏิบัติการเขียนรายงานความก้าวหน้าตามหลักวิชาการ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2561 ณ ห้องประชุมโรงแรมออกติคาร์เด็น อ.เมืองฯ จ.ยโสธร ซึ่งทีมพี่เลี้ยงได้แนะนำการเขียนรายงานแบบเข้มข้นแก่ทีมวิจัยเพื่อให้รายงานออกมาสมบูรณ์ ทีมวิจัยก็ได้เรียนรู้ในการเรียบเรียงถ้อยคำข้อมูลที่นำมาบรรจุในรายงานตามหลักวิชาการ

3.3.14 เวทีเขียนรายงานความก้าวหน้า

เป็นเวทีที่ทีมพี่เลี้ยงจัดขึ้นร่วมกับทุกโครงการ โดยการเชิญทีมวิจัยที่ทำหน้าที่เขียนรายงานมาเข้าร่วม เวทีในวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2561 มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 23 คน จำนวน 8 โครงการ ซึ่งทางทีมพี่เลี้ยงมีเป้าหมายคือ ทุกโครงการจะต้องทำรายงานความก้าวหน้าให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 2 วันนี้ รวมทั้งจัดทำรายงานการเงินให้แล้วเสร็จเพื่อที่จะส่งรายงานพร้อมการเงินให้กับทางหน่วยงาน สกว.

เมื่อทุกโครงการเดินทางมาถึงที่ประชุมแล้ว น.ส.ช่อกลียา ศรีธานี ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงงานวิจัย ก็ได้ขึ้นกล่าวต้อนรับทีมวิจัยที่เดินทางมาเข้าร่วม หลังจากนั้นได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีครั้งนี้ขึ้น ซึ่งทุกโครงการก็ร่วมรับทราบก่อนหน้านี้อยู่แล้ว เพราะทางทีมพี่เลี้ยงได้มีการวางแผนว่าจะจัดเวทีการเขียนรายงานร่วมกัน ทุกโครงการจึงมีความพร้อมในการเขียนรายงาน และมีการแจ้งกำหนดการในการจัดเวทีในครั้งนี้

ปัญหาอุปสรรค การเขียนรายงานจะต้องใช้สมาธิ ซึ่งบรรยากาศในที่ประชุมค่อนข้างเสียงดัง จึงทำให้การเขียนเป็นไปอย่างเคร่งเครียด วิธีการแก้ไขปัญหาคือ ทำสมาธิให้นิ่ง เมื่อเครียดหรือคิดไม่ออก ก็จะเดินออกไปดูโครงการอื่นบ้างเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ บทเรียนที่ได้รับ คนเขียนรายงานได้รู้แนวทางการเขียน และสรุปผลการดำเนินงานมากขึ้น ได้ร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานและการเขียนรายงานความก้าวหน้าจากทีมวิจัยโครงการอื่น ๆ

3.3.15 เวทีเตรียมความพร้อมวางแผนปฏิบัติการ

วันที่	29 เมษายน 2561
สถานที่	บ้านสวนเพียงดิน ต.คำอาฮวน อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
ผู้เข้าร่วม	4 คน คือทีมวิจัย
วัตถุประสงค์	1.เพื่อยกร่างแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 2.เพื่อเตรียมความพร้อมในการนำเสนอแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 3.เพื่อเสนองบประมาณที่จะใช้ในแต่ละกิจกรรม
ขั้นตอนในการดำเนินงาน	1.ประสานงานทีมวิจัยให้เข้าร่วมประชุมเพื่อเตรียมในการปฏิบัติการ ระยะที่ 2 2.ระดมความคิดเห็นจากทีมวิจัยในการวางแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 3.ยกร่างแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2
ผลที่เกิดขึ้น	1.ได้(ร่าง)แผนปฏิบัติการ ระยะที่ 2

3.3.16 เวทีนำเสนอแผนการดำเนินงาน ระยะที่ 2 (ร่วมกับ 10 โครงการและคณะพี่เลี้ยง)

วันที่	1 พฤษภาคม 2561
สถานที่	กอล์ฟวอเตอร์ส ต.ตลาดทอง อ.เมือง จ.ยโสธร
ผู้เข้าร่วม	26 คน คือทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยง
วัตถุประสงค์	1.เพื่อร่วมวางแผนกับพี่เลี้ยงในการปฏิบัติการ ระยะที่ 2 2.เพื่อเสนอขั้นตอนการปฏิบัติงาน ระยะที่ 2 3.เพื่อเสนองบประมาณที่จะใช้ในแต่ละกิจกรรม

ขั้นตอนในการดำเนินงาน	1.ได้รับการประสานงานจากพี่เลี้ยงให้เข้าร่วมประชุมเพื่อเตรียมในการปฏิบัติการ ระยะที่ 2 2.ร่วมรับฟังแผนทั้ง 10 โครงการในการปฏิบัติการ ระยะที่ 2 3.ได้นัดหมายกับพี่เลี้ยงลงพื้นที่วางแผนในชุมชน
ผลที่เกิดขึ้น	1.ได้เสนอแผนงานกับพี่เลี้ยงในการปฏิบัติการ ระยะที่ 2 และได้รับข้อเสนอแนะจากพี่เลี้ยง 2.ได้แบบแผนและช่วงเวลาในการดำเนินงาน เพื่อที่ร่วมกันหารือกับทีมวิจัยและจะวางแผนกับทีมวิจัยในชุมชนอีกครั้ง โดยมีแผนงานดังนี้ - จัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน - สร้างชุดความรู้การจัดการองค์กร - อบรมเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการ - สร้างชุดความรู้แหล่งทุน - แสวงหาแหล่งทุนอื่น - เชื่อมภาคีและพัฒนากลไกเครือข่าย - ระดมทุนจัดตั้งบริษัท

3.3.17 การประชุมเตรียมทีมวิจัยและวางแผนการดำเนินงานระยะที่ 2

วันที่	12 พฤษภาคม 2561
สถานที่	ณ ห้องประชุมร้านอาหารพวงเพชร อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
ผู้เข้าร่วม	18 คน คือทีมวิจัย ชุมชนวิจัย ผู้นำชุมชนและทีมพี่เลี้ยง
วัตถุประสงค์	1.เพื่อทบทวนข้อมูลจากรายงานความก้าวหน้า ผลจากการสังเคราะห์ 2.เพื่อทบทวนแผนการดำเนินงานระยะที่ 2 3.เพื่อจัดทำตารางการดำเนินกิจกรรมในการปฏิบัติงานระยะที่ 2 4.เพื่อชี้แจงงบประมาณที่จะใช้ในแต่ละกิจกรรมและวางแผนร่วมกัน
ขั้นตอนในการดำเนินงาน	1.นัดหมายผ่านกลุ่ม line และโทรประสานงานเพื่อวางแผนร่วมกัน 2.ให้นักวิจัยแต่ละพื้นที่นัดหมายกลุ่มผู้เข้าร่วมของพื้นที่ตัวเอง 3.จัดเตรียมสถานที่ เตรียมปากกา กระดาษปรู๊ฟ 4.ดำเนินงานตามแผน 5.จัดเตรียมเอกสารการเงิน
ผลที่เกิดขึ้น	1.ได้ทบทวนข้อมูลจากรายงานความก้าวหน้า ผลจากการสังเคราะห์ 2.ได้ทบทวนแผนการดำเนินงานระยะที่ 2 3.ได้ปฏิทินการดำเนินงาน

3.3.18 กิจกรรมสร้างชุดความรู้การจัดการองค์กร

วันที่	15 พฤษภาคม 61
สถานที่	สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร
ผู้เข้าร่วม	3 คน คือ ทีมวิจัย และที่ปรึกษา
วัตถุประสงค์	1.เพื่อศึกษาเนื้อหาที่เหมาะสมกับการจัดการองค์กร 2.เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์กร 3.เพื่อจัดทำหลักสูตรการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกร
ขั้นตอนในการดำเนินงาน	1.นักวิจัยรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร 2.ประสานทีมวิจัยและที่ปรึกษาเข้าร่วมประชุม 3.จัดเตรียมเอกสารการประชุม 4.ประชุมวิพากษ์องค์ความรู้ แล้วจัดทำหลักสูตร
ผลที่เกิดขึ้น	ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร ที่เหมาะสมกับเกษตรกรและองค์กร

3.3.19 เวทีร่วมจัดทำสื่อในรูปแบบ RE และบทความ

วันที่	29-31 พฤษภาคม 2561
สถานที่	กอข้าววีรสิทธ์ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร
ผู้เข้าร่วม	30 คน คือทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยง
วัตถุประสงค์	1.เพื่อเรียนรู้การจัดทำสื่อ 2.เพื่อเรียนรู้การเขียนRe (การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย) 3.เพื่อเรียนรู้เทคนิคการเขียนบทความ 4.เพื่อเรียนรู้เทคนิคในการเล่าเรื่องราวเพื่อสื่อสารงานวิจัย
ขั้นตอนในการดำเนินงาน	1.นัดหมายผ่านกลุ่ม line ที่พี่เลี้ยงตั้งขึ้น 2.นายสันติ ศรีมันตะ หัวหน้าโครงการสื่อโทรมาประสานให้เข้าร่วมกิจกรรม 3.เดินทางเข้าร่วมกิจกรรม
ผลที่เกิดขึ้น	1.ได้ทบทวนการผลิตสื่อที่ผ่านมา 2.ได้เรียนรู้การเล่าเรื่องราวจากวิทยากรที่เคยทำงานวิจัยมาก่อน 3.ได้เรียนรู้เรื่องการเขียน RE (การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย)เพื่อเตรียมเขียนในโครงการ 4.ได้แลกเปลี่ยนเทคนิคในการผลิตสื่อกับโครงการอื่น ๆ

3.3.20 เวทีอบรมเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการชุมชนวิจัยบ้านนาแพง

วันที่	21 มิถุนายน 2561
ผู้เข้าร่วม	62 คน ทีมวิจัย ชุมชนวิจัย
สถานที่	ศูนย์เรียนรู้บ้านนาแพง ต.ห้วยน้ำใหญ่ อ.ห้วยน้ำใหญ่ จ.มุกดาหาร
วัตถุประสงค์	1.ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ 2.ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดการอบรม 3.ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้นสู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม
ขั้นตอนในการ	1.นัดหมายชุมชนวิจัย
ดำเนินงาน	2.นักวิจัยประสานวิทยากร จัดเตรียมความพร้อมการอบรม 3.ดำเนินกิจกรรม
ผลที่เกิดขึ้น	เกษตรกรได้รับการอบรม และมีความรู้ในการประกอบอาชีพ

3.3.21 เวทีร่วมการจัดทำสื่อออนไลน์ การผลิตสื่อออนไลน์และหาช่องทางการเผยแพร่ในพื้นที่สื่อออนไลน์(สื่อแบบแชทบ)

วันที่	23-24 มิถุนายน 2561
สถานที่	กอล์ฟรีสอร์ท อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา
ผู้เข้าร่วม	28 คน ทีมวิจัย พี่เลี้ยง
วัตถุประสงค์	1.เพื่อจัดทำสื่อออนไลน์ 2.เพื่อทบทวนงานเขียน RE และบทความ
ขั้นตอนในการ	1.นัดหมายผ่านกลุ่ม line โครงการเพื่อวางแผนร่วมกัน
ดำเนินงาน	2.ให้นักวิจัยแต่ละพื้นที่นัดหมายกลุ่มผู้เข้าร่วมของพื้นที่ตัวเอง 3.ดำเนินกิจกรรม
ผลที่เกิดขึ้น	1.ได้เรียนรู้เรื่องการสร้างเพจเพื่อใช้ในการสื่อสาร 2.ได้รู้เทคนิคหรือข้อจำกัดในการใช้สื่อออนไลน์ 3.ได้ปฏิบัติกิจกรรมดำเนินงานครั้งต่อไป

3.3.22 เวทีเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย และพัฒนากลไกเครือข่าย

วัน/เดือน/ปี	24 ก.ค.2561
สถานที่	สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร(หลังใหม่)
ผู้เข้าร่วม	จำนวน 16 คน ได้แก่ ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ภาคีกลไกเครือข่าย
วิทยากร	วิทยากรกระบวนการ ทีมพี่เลี้ยงโหนด และทีมวิจัย

วัตถุประสงค์	1.เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือด้านการศึกษาผลกระทบของเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2.เพื่อเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตให้กับเครือข่ายฯ
กระบวนการ	1.ประชุมวางแผนวางแผนแบ่งหน้าที่ของทีมนักวิจัย 2.ประสานภาคีเข้าร่วม 3.จัดประชุมโดยมี วิทยากรกระบวนการร่วมประชุมแลกเปลี่ยน 4.สรุปผลการประชุม

3.3.23 เวทีนำเสนอการปฏิบัติการระยะที่ 2

วันที่	11 สิงหาคม 2561
สถานที่	ร้าน chill chill อ.เมืองยโสธร จังหวัดยโสธร
ผู้เข้าร่วม	22 คน ทีมวิจัย และทีมพี่เลี้ยง
วัตถุประสงค์	1.เพื่อนำเสนอความคืบหน้าการปฏิบัติการระยะที่ 2 2.เพื่อฟังคำแนะนำจากพี่เลี้ยง
ขั้นตอนในการ	1.พี่เลี้ยงประสานมาที่กลุ่ม LINE ให้เข้าร่วม เวทีนำเสนอการปฏิบัติการระยะที่ 2
ดำเนินงาน	2.หัวหน้าโครงการเตรียมจัดทำการนำเสนอเป็น power point
ผลที่เกิดขึ้น	1.ได้รับคำแนะนำจากพี่เลี้ยง 2.ได้ร่วมแลกเปลี่ยนกับโครงการอื่น ๆ

3.3.24 เวทีอบรมเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการ(ชุมชนวิจัย)

วันที่	18 สิงหาคม 2561
สถานที่	สถาบันการเงินบ้านหนองนกเขียน ต.ผึ่งแดด อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
ผู้เข้าร่วม	126 คน ทีมวิจัย และชุมชนวิจัย
วัตถุประสงค์	1.ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ 2.ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดอบรม 3.ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้นสู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม
ขั้นตอนในการ	1.นัดหมายชุมชนวิจัย
ดำเนินงาน	2.นักวิจัยประสานวิทยากร จัดเตรียมความพร้อมการอบรม 3.ดำเนินกิจกรรม
ผลที่เกิดขึ้น	เกษตรกรได้รับการอบรม และมีความรู้ในการประกอบอาชีพ

3.3.25 เวทีทำความเข้าใจเครื่องมือการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

วันที่	20 กันยายน 2561
สถานที่	ร้านซิล ซิล อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ผู้เข้าร่วม	10 คน
วัตถุประสงค์	1.เพื่อทำความเข้าใจในการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ 2.เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการเคลื่อนงานระยะที่ 2 3.เพื่อร่วมเรียนรู้เครื่องมือ โปรแกรมผลลัพธ์
ขั้นตอนในการดำเนินงาน	1.พี่เลี้ยงนัดหมายผ่านกลุ่ม line 2.วางแผนเตรียมทีมเพื่อเข้าร่วม 3.ดำเนินงานตามแผน 4.ร่วมแลกเปลี่ยนการเคลื่อนงานระยะที่ 2 กับพี่เลี้ยง 5.ร่วมเรียนรู้เครื่องมือ โปรแกรมผลลัพธ์ 6.ทดลองใช้เครื่องมือ โปรแกรมผลลัพธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการถอดบทเรียนกลุ่ม
ผลที่เกิดขึ้น	1.ได้เรียนรู้เครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์ 2.ได้รับคำแนะนำจากพี่เลี้ยงในส่วนของการเขียนรายงาน 3.ได้แลกเปลี่ยนกิจกรรมกับโครงการอื่น ๆ

3.3.26 เวทีอบรมการยกระดับเป็นผู้ประกอบการสมาชิกเกษตรอินทรีย์บ้านนาแพง

วัน/เดือน/ปี	21 มิ.ย.2561
สถานที่	ศูนย์เรียนรู้บ้านนาแพง ต.ห้วยน้ำใหญ่ อ.ห้วยน้ำใหญ่ จ.มุกดาหาร
ผู้เข้าร่วม	จำนวน 62 คน ได้แก่ ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ภาศีกกลไกเครือข่าย
วิทยากร	ทีมวิจัย ,สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร,อุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร
วัตถุประสงค์	1.ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ 2.ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดอบรม 3.ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้นสู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม
กระบวนการ	1.นัดหมายชุมชนวิจัย 2.นักวิจัยประสานวิทยากร จัดเตรียมความพร้อมการอบรม 3.ดำเนินกิจกรรม

3.3.27 เวทีอบรมการยกระดับเป็นผู้ประกอบการสมาชิกเกษตรอินทรีย์บ้านหนองนกเขียน

วัน/เดือน/ปี	31 กรกฎาคม 2561
สถานที่	สถาบันการเงินบ้านหนองนกเขียน ต.ผึ่งแดด อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
ผู้เข้าร่วม	จำนวน 47 คน ได้แก่ ชุมชนเครือข่ายวิจัย ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ภาศีกกลไกเครือข่าย
วิทยากร	ทีมวิจัย ,สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร,อุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร
วัตถุประสงค์	1.ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ 2.ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดอบรม 3.ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้นสู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม

- กระบวนการ
- 1.นัดหมายชุมชนวิจัย
 - 2.นักวิจัยประสานวิทยากร จัดเตรียมความพร้อมการอบรม
 - 3.ดำเนินกิจกรรม

3.3.28 อบรมการยกระดับเป็นผู้ประกอบการสมาชิกเกษตรอินทรีย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา ตำบลคำอาฮวน

- วัน/เดือน/ปี 6 สิงหาคม 2561
- สถานที่ ศาลาวัดโพธิ์ศิลา บ้านเหล่าคราม ต.คำอาฮวน อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
- ผู้เข้าร่วม จำนวน 70 คน ได้แก่ ชุมชนวิจัย ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ภาศีกกลไกเครือข่าย
- วิทยากร ทีมวิจัย ,สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร,ธนาकर sme สาขามุกดาหาร
- วัตถุประสงค์
- 1.ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ
 - 2.ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดอบรม
 - 3.ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้น สู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม
- กระบวนการ
- 1.นัดหมายชุมชนวิจัย
 - 2.นักวิจัยประสานวิทยากร จัดเตรียมความพร้อมการอบรม
 - 3.ดำเนินกิจกรรม

3.3.29 เวทีอบรมการยกระดับเป็นผู้ประกอบการสมาชิกเกษตรอินทรีย์บ้านหนองแขง

- วัน/เดือน/ปี 27 สิงหาคม 2561
- สถานที่ ศาลาวัดทรงธรรม บ้านหนองแขง ต.บ้านโคก อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
- ผู้เข้าร่วม จำนวน 105 คน ได้แก่ ชุมชนวิจัยเครือข่าย ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ภาศีกกลไกเครือข่าย
- วิทยากร ทีมวิจัย ,สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร,อุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร
- วัตถุประสงค์
- 1.ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ
 - 2.ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดอบรม
 - 3.ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้น สู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม
- กระบวนการ
- 1.นัดหมายชุมชนวิจัย
 - 2.นักวิจัยประสานวิทยากร จัดเตรียมความพร้อมการอบรม
 - 3.ดำเนินกิจกรรม

3.3.30 เวทีอบรมการยกระดับเป็นผู้ประกอบการกลุ่มไทนาซิง

- วัน/เดือน/ปี 31 สิงหาคม 2561
- สถานที่ ศาลาประชาคมบ้านนายอ ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร
- ผู้เข้าร่วม จำนวน 50 คน ได้แก่ ชุมชนวิจัยเครือข่าย ทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ภาศีกกลไกเครือข่าย
- วิทยากร ทีมวิจัย ,สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร,อุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร

วัตถุประสงค์	1.ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ 2.ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดอบรม 3.ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้นสู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม
กระบวนการ	1.นัดหมายชุมชนวิจัย 2.นักวิจัยประสานวิทยากร จัดเตรียมความพร้อมการอบรม 3.ดำเนินกิจกรรม

3.3.31 กิจกรรมการแสวงหาชุดความรู้การบริหารจัดการองค์กร ด้านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กิจกรรมการแสวงหาชุดความรู้การบริหารจัดการองค์กร ด้านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้ทำการจัดกิจกรรมในพื้นที่ย่อยของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเดือนธันวาคม 2561 โดยในกิจกรรมได้ร่วมระดมสถานการณ์การรับรองมาตรฐานของเครือข่ายที่ต้องใช้งบประมาณสูง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจึงจะมีการผลักดันให้สมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐ ภายใต้โครงการการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนากิจการผลิตรายอินทรีย์ปี 2562 โดยให้แต่ละกลุ่มย่อยของเครือข่ายทำการรวบรวมเอกสารเพื่อประกอบการสมัครเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

1. รายชื่อเกษตรกรและที่ตั้งแปลง พร้อมลายเซ็นของสมาชิกกลุ่ม ตามแบบ ขอ.1
2. โครงสร้างกลุ่ม และรายชื่อประธาน คณะกรรมการกลุ่ม ตามแบบ ขอ.2
3. รายการประเมินตนเองของเกษตรกร ตามแบบ ขอ.3
4. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของเกษตรกร
5. สำเนาเอกสารสิทธิระบุชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ (เช่น โฉนด น.ส.2 น.ส.3 น.ส.3.ก ส.ป.ก. 4-01 ก.ส.น.5 น.ค.3 ส.ค.1) หรือสำเนาสัญญาเช่าที่ดิน หรือ สำเนาเอกสารการอนุญาตให้ใช้ที่ดิน
6. สำเนาใบรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ (ถ้ามี)
7. สำเนาการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร (ถ้ามี)
8. สำเนาหน้าสมุดบัญชี ธ.ก.ส. เลข 12 หลัก และบัญชียังมีการเคลื่อนไหว
9. สำเนาทะเบียนเกษตรกร (ทบก.) หน้าทีระบุชื่อเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนและหน้าสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งมีกำหนดการในการรับสมัครเข้าร่วมโครงการ ภายในวันที่ 28 ธันวาคม 2561

วัตถุประสงค์	1.เพื่อสร้างทางเลือกให้เกษตรกรได้เข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2.เพื่อฝึกทักษะการร่วมกิจกรรมของภาครัฐ และขั้นตอนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3.สร้างกลไกเกษตรอินทรีย์ในระดับกลุ่มย่อยให้เกิดความเข้มแข็ง
กระบวนการ	1.นัดหมายชุมชนวิจัย 2.นักวิจัยประสานพี่เลี้ยง 3.ดำเนินกิจกรรม ชี้แจงความเข้าใจใน วางแผนการขับเคลื่อนเครือข่ายร่วมกัน และนัดหมายการส่งเอกสาร

ว/ด/ป	พื้นที่	สถานที่	จำนวน ผู้เข้าร่วม	ผู้เข้าร่วม กิจกรรม
3 ธันวาคม 61	หมู่ 7 บ้านท่าห้วยคำ ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	ศาลาประชาคมหมู่บ้าน	29	-นักวิจัย,ชุมชน วิจัย,สมาชิก เกษตรอินทรีย์
5 ธันวาคม 61	หมู่ 9 บ้านเหล่าคราม ต.คำอา ฮวน อ.เมือง จ.มุกดาหาร	บ้านนายเวสสุวรรณ วงศ์ศรี ทา	44	-นักวิจัย,ชุมชน วิจัย,สมาชิก เกษตรอินทรีย์
7 ธันวาคม 61	หมู่ 8 บ้านหนองแขว ตำบลโคก อ.เมือง จ.มุกดาหาร	บ้านนายประมวล บำบัดร์	21	-นักวิจัย,ชุมชน วิจัย,สมาชิก เกษตรอินทรีย์
10 ธันวาคม 61	หมู่ 7 บ้านท่าห้วยคำ ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	ศาลาประชาคมหมู่บ้าน	17	-นักวิจัย,ชุมชน วิจัย,สมาชิก เกษตรอินทรีย์
12 ธันวาคม 61	หมู่ 4 บ้านนาซิง ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	ศาลาประชาคมหมู่บ้าน	16	-นักวิจัย,ชุมชน วิจัย,สมาชิก เกษตรอินทรีย์
18 ธันวาคม 61	หมู่ 12 บ้านหนองนกเขียน ต.ฝั่ง แดด อ.เมือง จ.มุกดาหาร	ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนอง นกเขียน	30	-พี่เลี้ยง,นักวิจัย, ชุมชนวิจัย, สมาชิกเกษตร อินทรีย์
26 ธันวาคม 61	หมู่ 11 บ้านนาแพง ต.ห้วยใหญ่ อ.ห้วยใหญ่ จ.มุกดาหาร	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านนาแพง	26	-พี่เลี้ยง,นักวิจัย, ชุมชนวิจัย, สมาชิกเกษตร อินทรีย์
รวม			183	

บทที่ 4

ผลการวิจัย

โครงการรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และ อำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory Action Research) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา และ 4) เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหารในการนำเสนอผลการศึกษา ทีมวิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1 พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

4.1.1 พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

4.1.2 พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

4.1.2.1 สมาชิกกลุ่มบ้านนาแพง ตำบลหว้านใหญ่ อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

4.1.2.2 สมาชิกกลุ่มบ้านเหล่าคราม และบ้านโคกสูงน้อย ตำบลคำอาฮวน อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

4.2 สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์

4.3 รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

4.3.1 รูปแบบ โครงสร้างองค์กร เป้าหมาย ของการบริหารจัดการกลุ่ม

4.3.2 บทเรียนในการบริหารจัดการของกลุ่มที่ผ่านมา

4.3.3 ปัจจัยภายนอก ภายในที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการกลุ่ม

4.4 รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกรณีสึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร

4.1 พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

4.1.1 พัฒนาการและบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

จากการเก็บข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยมีคณะกรรมการกลุ่มนำโดยนายบุญเพ็ง ยืนยง ซึ่งเป็นประธาน ได้เล่าถึงพัฒนาการกลุ่มและการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม นอกจากนั้นยังมีผู้ประสานงานกลุ่มคือนายคมพศ เหล่าน้อย หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร รวมทั้งคณะกรรมการกลุ่มร่วมเติมเต็มข้อมูล โดยใช้เส้นเวลา (TIME LINE) ในการร้อยเรียงบริบทและพัฒนาการความเป็นมาของกลุ่มซึ่งมีดังนี้

ปี 2549 ก่อตั้ง“ศูนย์ประสานงานมุกดาหารประสานมิตร” โดยส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ 7 อำเภอ มี ธกส. เป็นหน่วยงานขับเคลื่อน และมีกิจกรรมดังนี้

- โครงการโรงเรียนชาวนา โดย ธนาครเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง(เรียนรู้วิถีการทำนา)
- มีโครงการพักชำระหนี้ของ ธกส.เพื่อฝึกอบรมแก่เกษตรกรที่เป็นหนี้เสีย ให้สามารถประกอบอาชีพการเกษตรอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีพ่อถาวร เผ่าภูไทย เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องนวัตกรรม การเกษตร(เครื่องตะบันน้ำ) และการทำเกษตรอินทรีย์ โดยประกอบด้วยศูนย์ฝึกอบรมเริ่มต้น 3 ศูนย์ ได้แก่ศูนย์ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้น,ศูนย์อำเภอคำชะอี ของนายมานะ ขอสองเนิน และศูนย์อำเภอหนองสูง

ปี 2550 ขยายผลโรงเรียนชาวนา แต่ละพื้นที่ในจังหวัดมุกดาหาร

ปี 2552 โรงเรียนชาวนา เกิดขึ้นที่อำเภอหว้านใหญ่ และในปีเดียวกันนี้นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา หนึ่งในสมาชิกเครือข่ายเริ่มมาสนใจทำเกษตรอินทรีย์ด้วยตัวเอง มีการถ่ายทอดและเรียนรู้เรื่องปุ๋ยอินทรีย์อะตอม มิคนาโน (จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง) ให้กับเกษตรกรที่สนใจ ณ บ้านนาโสก ตำบลนาโสก อำเภอเมืองมุกดาหาร บรรยายโดยคุณสมเกียรติ และในปีนี้มีมีการก่อตั้งสมาคมวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสาน 52 ซึ่งสมาชิกบางส่วนเป็นคนมุกดาหาร

ปี 2553 ขยายผลอะตอมมิกนาโน ทดลองในแปลงนาบ้านพ่อวัฒนธรรม หนึ่งในสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ยุคนั้น และมีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการทำนาอินทรีย์ 6 จังหวัด ได้แก่สกลนคร มุกดาหาร บัรรัมย์ อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด ยโสธร ประสานงานโดย อ.ประภาส สุทธิอาคาร เน้นการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อการส่งออก และสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม

ปี 2554 จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ที่บ้านนาแพง ตำบลหว้านใหญ่ อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร และยังได้รวมกลุ่มผลิตข้าวฮางหงอก

ปี 2555 ที่บ้านนาแพงตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโค เพื่อนำมูลโคมาใส่नाข้าว และรณรงค์เลิกใช้ปุ๋ยเคมี ในส่วนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ก็ได้มาหนุนเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ผ่านโครงการของสภาองค์กรชุมชน ตำบลหว้านใหญ่ นอกจากนั้นแล้ว อ.รณวฤทธิ์ จากจังหวัดร้อยเอ็ดก็ได้เข้ามาส่งเสริมให้ชาวบ้านนาแพงปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่

ปี 2556 -กลุ่มเกษตรกรบ้านนาแพงได้มีการเพิ่มการแปรรูปข้าวฮาง เป็นข้าวฮางผง

- สมาคมวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสาน 52 ซึ่งมีสมาชิกบางส่วนเป็นเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ได้ขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลจากหน่วยตรวจรับรอง BCS Oko-Garantie จากประเทศเยอรมัน
- สมาคมวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสาน 52 ได้แยกตัวออกเป็น 2 กลุ่ม

ปี 2557 หลังจากแยกตัวมาจากสมาคมวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสาน 52 เกษตรกรจังหวัดมุกดาหารที่เคยทำเกษตรอินทรีย์ ได้รวบรวมสมาชิกตั้งกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์โดยไม่ได้ขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมีการขยายกลุ่มสร้างเครือข่ายของแต่ละพื้นที่ อาทิที่บ้านนาแพงมีหน่วยงานภาครัฐได้แก่พัฒนาชุมชน และกศน. เข้ามาหนุนเสริมการรวมกลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ เพื่อการบริโภคและแปรรูปจำหน่าย

ปี 2558 สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ร่วมกับเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกัน เพื่อหนุนเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน

ปี 2559 เกิดกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร และร่วมกับ บ.สนุกออร์แกนิกฟาร์ม ในการขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร เป็นหน่วยประสานงาน

- ขยายพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ ส่งเกษตรกรสมาชิกขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จำนวน 700 ราย จาก 9 กลุ่ม จำนวน 7 อำเภอ ผ่านการตรวจในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 85 ราย

ปี 2560 ขอแยกตัวการตรวจรับรองจาก บ.สนุกออร์แกนิกฟาร์ม เพื่อขอตรวจรับรองเองพร้อมทั้งบริหารจัดการและขับเคลื่อนด้วยกลุ่มเกษตรอินทรีย์อินทรีย์วิถีมุกดาหาร เปิดรับสมัครสมาชิก ทำประวัติฟาร์ม และลงตรวจแปลงเกษตร สมาชิกในปีการผลิต 2560/61 มีจำนวน 219 ราย จาก 7 อำเภอ ทั้งนี้คณะกรรมการกลุ่มมีที่มาจากแกนนำกลุ่มในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีมุกดาหาร

4.1.2 พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

4.1.2.1 สมาชิกกลุ่มบ้านนาแพง ตำบลห้วยน้ำใหญ่ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยกับสมาชิกและผู้นำในบ้านนาแพงคือนายทินภัท เมืองโคตร ได้ให้ข้อมูลว่า เดิมบรรพบุรุษชาวบ้านนาแพงมีถิ่นฐานอยู่ที่บ้านชะโนด กิ่งอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร ในปัจจุบัน เมื่อวันอังคาร แรม 8 ค่ำ เดือน 4 ปีมะโรง ซึ่งตรงกับวันที่ 28 มีนาคม 2447 เวลาบ่ายโมงตรง ได้เกิดอัคคีภัยครั้งใหญ่ขึ้นที่บ้านอย่างรวดเร็ว บ้านเรือน ยุงฉาง วัดวาอาราม ได้ถูกไฟไหม้กลายเป็นเถ้าถ่าน จากเหตุการณ์ครั้งนั้นจึงเป็นเหตุให้ราษฎรอพยพจากบ้านชะโนดไปตั้งชุมชนขึ้นใหม่ คือ บ้านดอนม่วง บ้านนาแพง และบ้านนาสองห้อง

บ้านนาแพง โดยมีการนำทีมของผู้ใหญ่บ้าน นายยา (บา) ใจสุข เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2484 เหตุที่ได้ชื่อว่าบ้านนาแพง เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรก มีต้นแพงขึ้นเป็นจำนวนมาก และบริเวณที่อยู่เดิมก็เป็นพื้นที่ทำนา จึงได้ชื่อว่า “บ้านนาแพง”

สภาพทั่วไป เป็นที่ราบสูงมีป่าไม้ลักษณะป่าโปร่ง ลักษณะที่ดินส่วนมากเป็นดินร่วนปนทราย

อาชีพหลัก คือการทำไร่ทำนา ซึ่งส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพตามฤดูกาล

ภาษา ที่ใช้กันเป็นภาษาอีสาน

ศาสนา ที่นับถือกันประจำหมู่บ้านคือศาสนาพุทธ

อาณาเขตติดต่อ	ทิศเหนือ	จดบ้านนาดี หมู่ที่ 4 ตำบลปงขาม
	ทิศตะวันออก	จดโคกน้ำสร้าง หมู่ที่ 9 ตำบลห้วยใหญ่
	ทิศตะวันตก	จดบ้านคำป่าหลาย อำเภอเมืองมุกดาหาร
	ทิศใต้	จดบ้านโนนสว่าง หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยใหญ่

ประเพณี บุญกองข้าว บุญไหว้พระธาตุ บุญประจำปีของหมู่บ้าน บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา และออกพรรษา บุญข้าวสาก บุญข้าวเม้า และประเพณีเลี้ยงผีปู่ตา ทั้งหมด 295 คน แยกเป็นชาย 141 คน หญิง 154 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 71 ครัวเรือน มีนายประกอบ ใจช่วง ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

พัฒนาการด้านการประกอบอาชีพการเกษตรของชาวบ้านนาแพ่ง นายทินภัท เมืองโคตร เล่าว่าการดำรงชีพในสมัยก่อนที่พึ่งพาธรรมชาติ ผสมผสานกับความเชื่อตามประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เช่น ศาลปู่ตา,ตาแฮก ,การสืบทอดข้าว การทำนาที่เพื่อกับข้าวไว้กินเองและแลกเปลี่ยนกันกิน พันธุ์ข้าวที่ปลูกได้แก่ข้าวเจ้าแดง,ข้าวเหนียวสันป่าตอง และข้าวหอมนิล ด้านการใช้แรงงานในการทำนาเกิดจากการลงแขกหรือไ้วานกันเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการจ้างแรงงาน ด้านการบำรุงรักษา ยังไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา ส่วนมากจะใช้มูลสัตว์เป็นปุ๋ยใส่ในข้าว เพราะส่วนมากมีการเลี้ยงวัวเลี้ยงควายไว้ใช้งานในชุมชน

พ.ศ.2527 ชาวบ้านเริ่มมีการทำนาเพื่อขายข้าว เพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว เพราะว่าชาวบ้านมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว

พ.ศ.2530 จากการต้องทำนาเพื่อขายข้าว ส่งผลให้ชาวบ้านนาแพ่งเริ่มหันไปใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ทันต่อความต้องการขาย ชาวบ้านนาแพ่งจึงใช้ปุ๋ยเคมีนับแต่นั้นมา

พ.ศ.2535 เริ่มมีหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นเข้ามาส่งเสริมอาชีพ ประกอบด้วยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยใหญ่ ได้ส่งเสริมการรวมกลุ่มทอผ้าไหม ผ้าขาวม้า ทำได้ประมาณ 10 ปีก็ยุบไปเพราะไม่มีคนดำเนินงานต่อ นอกจากนั้นแล้วในปีเดียวกันนี้ยังมีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยใหญ่ มาส่งเสริมการรวมกลุ่มผลิตข้าวกล้องเพื่อแปรรูปเป็นอาหารเสริมของเด็ก ให้ทุนเริ่มต้นมา 10,000 บาท มีสมาชิก 20 โดยมีโรงเรียนบ้านหนองผือกับโรงพยาบาลห้วยใหญ่เป็นลูกค้าสั่งซื้อประจำ

พ.ศ.2554-55 รวมกลุ่มกันเป็น กลุ่มข้าวฮางอกบ้านนาแพ่ง โดยมีการเก็บทุนจากสมาชิกหุ้นละ 100 บาท และเริ่มผลิตข้าวอินทรีย์ฮางอกออกจำหน่าย และมี กศน.อำเภอห้วยใหญ่ เข้ามาส่งเสริมการแปรรูปข้าวแบบต่าง ๆ

พ.ศ.2556 สมาชิกกลุ่มปรับเปลี่ยนจากทำนาเคมีมาทำนาปลอดสารเคมีอย่างจริงจัง เพราะข้าวปลอดสารเคมีเป็นที่ต้องการของตลาด ในปีเดียวกันนี้ ทางกลุ่มยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 24 สำนักงานพัฒนาการภาค 2 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในการสร้างโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม

พ.ศ.2557 กลุ่มได้ไปจดทะเบียนองค์กรเกษตรกรกับสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร เพื่อเพิ่มช่องทางในการประสานนโยบายกับรัฐ

พ.ศ.2558 กลุ่มได้นำผลผลิตข้าวขอรับรองมาตรฐานตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี(GAP) ของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)

พ.ศ.2559 แกนนำของกลุ่มคือนายทินภัท เมืองโคตร ได้นำสมาชิกสมัครเข้าร่วมตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล(ยุโรป,อเมริกา)กับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มผ่านการตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 18 ราย พื้นที่ 220 ไร่

พ.ศ.2560 กลุ่มได้นำสมาชิกสมัครเข้าร่วมตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล(ยุโรป,อเมริกา)กับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มผ่านการตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 2 จำนวน 18 ราย พื้นที่ 220 ไร่ และระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 3 ราย พื้นที่ 22 ไร่

4.3.2.1 สมาชิกกลุ่มบ้านเหล่าคราม และบ้านโคกสูงน้อย ตำบลคำอาฮวน อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

ทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านเหล่าครามได้จัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อเก็บข้อมูลบริบทและพัฒนาการของชุมชนเหล่าคราม โดยใช้เส้นเวลาเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งในการลำดับเหตุการณ์ ซึ่งคนที่ให้ข้อมูลหลักคือนายถนอม วงศ์ศรีทา นอกจากนั้นยังมีชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมช่วยเติมเต็มข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เดิมชาวบ้านเหล่าครามตั้งรกรากอยู่บริเวณที่เรียกว่า นาหมากกั้ง(ล้อเกวียน) อยู่มา 100 กว่าปี เกิดโรคระบาดชาวบ้านเรียกว่าโรคซึ่ทูต(โรคฉี่หนู) ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งอพยพไปทางอีสานเหนือ(หนองคาย,สกลนคร) และอีกส่วนหนึ่งอพยพมาทางทิศใต้ของนาหมากกั้ง มีแม่เฒ่าสันเป็นผู้นำชาวบ้านอพยพมาตั้งรกรากซึ่งบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนั้นเป็นพื้นที่ที่มีต้นครามจำนวนมากจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านเหล่าคราม” ในปีพ.ศ. 2400 โดยประมาณ ราวปี 2525 หมู่ที่ 8 บ้านเหล่าคาม ได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านโคกสูง

ปัจจุบันบ้านเหล่าคราม-โคกสูง มีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ 8,9 หมู่ 12 ตามลำดับ มีจำนวนครัวเรือนและประชากร ดังนี้

ข้อมูลประชากร บ้านเหล่าคราม-โคกสูง						
หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
			ชาย	หญิง	รวม	
๘	บ้านโคกสูง	นายทม เทพสุริย์	๕๖๐	๔๙๐	๑,๐๕๐	๓๖๘
๙	บ้านเหล่าคราม	นายปิยวัฒน์ เกษกุล	๕๐๑	๔๖๘	๙๖๙	๓๑๙
๑๒	บ้านเหล่าคราม	นายธัญวัต พรมรัตน์	๓๔๙	๓๖๐	๗๐๙	๒๑๘

การประกอบอาชีพ

- ทำนา หาปู หาปลา หาของป่า เพื่อยังชีพ
- ปี 2490 เริ่มมีการขายข้าวให้โรงสีข้าวสหไทย (โรงสีไฟ) ส่วนมากขายข้าวปัดลาน
- ปีที่ 2527 เริ่มใช้ปุ๋ยเคมี

- ปีที่ 2553 แยกเป็นอีกหนึ่งหมู่บ้าน จากหมู่ 9 เป็นหมู่ 12

ขบวนการผลิต

ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน จากรุ่นสู่รุ่น เดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ ทำพิธีสู่ขวัญข้าว เอาปุ๋ยมูลสัตว์ไปใส่ ช่อมแซมคันนา ที่กั้นน้ำ เดือน 4-5 ขนปุ๋ยคอกไปใส่แปลงนาทั่วพื้นที่ เดือน 6 ไถนา ฆ่าหญ้า เตรียมหว่านต้นกล้า ไว้ปักดำ ไถเปิดหน้าดินไปเรื่อยๆโดยใช้แรงงานควาย ต้นกล้าครบ 1 เดือน ทำพิธีผีตาแฮก โดยใช้ต้นกล้า 7 ต้น ปักดำ วันปักดำจริงช่วงเย็นฝ่ายหญิง ถอนต้นกล้า ฝ่ายชายก็ใช้ควายไถ เข้าของวันใหม่ ฝ่ายชายคาดที่ดินให้เรียบ ฝ่ายหญิงก็ปักดำ ใช้เวลาปักดำตามขบวนการที่กล่าวมาเป็นแรมเดือนทำการดูแลรักษาประมาณ 4-5 เดือน ถึงได้เวลาเก็บเกี่ยววิธีชีวิตลงแขกเกี่ยวข้าว ในกลุ่มญาติพี่น้องตากข้าวแห้งประมาณ 3 วัน มัดเก็บขึ้นลานการเตรียมลานสำหรับเก็บมัดข้าวขึ้นลานโดยใช้มูลควาย เทลาดพื้นดินตากให้แห้ง การทำขวัญข้าว -ไข่ต้ม 1 ฟอง -น้ำ 1 ขวด -ข้าวปั้น 1 ปั้น -เผือกต้ม 1 หัว -รวงข้าว 7 รวง -ดอกไม้ เทียนคู่ -แต่งขัน 5 (ดอกไม้ 5 คู่ , เทียน 5 คู่)การจัดเก็บขึ้นยุ้งฉางโดยใช้ล้อเกวียนลงแขกล้อเกวียน เป็น 10 คัน ใช้เวลาประมาณ 1 วันก็เสร็จ ส่วนข้าวขึ้นลานก็เก็บไปขาย

จากการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม และใช้เครื่องมือเส้นเวลาในการลำดับข้อมูลให้เห็นพัฒนาการการรวมกลุ่มของชุมชนเหล่าคราม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยประธานกลุ่มและสมาชิกของกลุ่ม รวมทั้งผู้อาวุโส คือนายถนอม วงศ์ศรีทา มีรายละเอียดดังนี้

พ.ศ.2538 มีกลุ่มทอผ้าคราม(สนับสนุนโดย กศน.อำเภอเมืองมุกดาหาร) ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 -

พ.ศ.2540 มีการจัดตั้งกลุ่มทำไม้กวาด (สนับสนุนโดยสถานีควบคุมไฟฟ้ามุกดาหาร) ตั้งอยู่หมู่ที่ 8

พ.ศ.2555 มีกลุ่มจักสานตะกร้าหน่วยงานของรัฐส่งเสริมสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองมุกดาหาร ตั้งอยู่หมู่ที่ 12

พ.ศ.2557 นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา ได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ จึงได้ชักชวนญาติพี่น้องในชุมชนเหล่าครามหันมาทำนาอินทรีย์ และยังได้พูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิดกับหัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรจังหวัดมุกดาหาร และผู้รู้หลายท่านในเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์

พ.ศ.2558 ได้รวมสมาชิกรวมขึ้นจดทะเบียนองค์กรเกษตรกรกับสำนักงานสภาเกษตรจังหวัดมุกดาหาร ในนาม “กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา” เกิดขบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงเครือข่ายมุกดาหาร

พ.ศ.2559 “กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา” ได้สมัครขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาตรฐานสากล(ยุโรป,อเมริกา) ร่วมกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มผ่านการตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 31 ราย พื้นที่รวม 289 ไร่

พ.ศ.2560 “กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา” ได้สมัครขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาตรฐานสากล(ยุโรป,อเมริกา) ร่วมกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยสมาชิกของกลุ่มขอตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 2 จำนวน 31 ราย พื้นที่รวม 289 ไร่ และขอตรวจรับรองในระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 จำนวน 12 ราย พื้นที่รวม 129 ไร่

4.2 สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์

4.2.1 นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตของทีมนักวิจัยพบข้อมูลรายละเอียดการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษด้านนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนตามโครงสร้าง ดังนี้

ภาพประกอบ 4.1 นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาพประกอบ 4.2 กลไกการดำเนินงานของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ความก้าวหน้า : ด้านสิทธิประโยชน์

9/2/61

ปัจจุบันเอกชนขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้แล้ว โดยมีประกาศนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของ BOI ซึ่งให้สิทธิประโยชน์ระดับสูงสุด ผ่อนปรนเงื่อนไขสำหรับ SMEs ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และกำหนดกิจการเป้าหมายสำหรับการลงทุน นอกจากนี้ สำหรับโครงการที่ไม่ได้รับการส่งเสริมจาก BOI มีการลดอัตราภาษีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ประกอบกิจการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มีการผ่อนปรนเงื่อนไขการจัดตั้งคลังสินค้าทัณฑ์บน และการจัดสินเชื่อเพื่อการลงทุน

การส่งเสริมจาก BOI

- แบ่งเป็นกรณีกิจการทั่วไปและกิจการเป้าหมาย
- 13 กลุ่มกิจการเป้าหมาย จะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี ลดหย่อนร้อยละ 50% อีก 5 ปี ให้ใช้แรงงานต่างด้าว ฯลฯ
- ยื่นใช้สิทธิได้ตั้งแต่ 1 ม.ค. 58 – 31 ธ.ค. 61

การส่งเสริม นอกเหนือจาก BOI

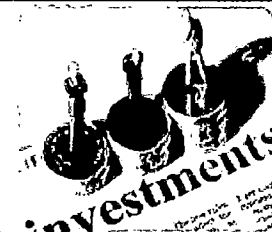
- กรมสรรพากร (1) ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลจากร้อยละ 20 เหลือร้อยละ 10 ใน 10 รอบบัญชี (2) ยื่นใช้สิทธิได้ตั้งแต่ 10 ก.ย. 58 - 31 ธ.ค. 60
- กรมศุลกากร (1) ลดทุนจดทะเบียนของผู้จัดตั้งคลังสินค้าทัณฑ์บนทั่วไป จาก 10 ล้านบาท เหลือ 5 ล้านบาท (2) เขตปลอดอากรต้องมีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท

การผ่อนปรนเงื่อนไข SMEs

ผ่อนปรนเงื่อนไขให้ SMEs อาทิ เงินลงทุนขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท อนุญาตให้นำเครื่องจักรใช้แล้วในประเทศมาใช้ในโครงการที่ขอรับการส่งเสริมฯ ได้ไม่เกิน 10 ล้านบาท

การจัดสินเชื่อเพื่อการลงทุน

- EXIM Bank จัดสินเชื่อเพื่อการลงทุนใหม่หรือขยายกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- วงเงินสินเชื่อระยะยาว 15 ปี อัตราดอกเบี้ยพิเศษในปีที่ 1 เท่ากับ Prime Rate - 2.50% ต่อปี ปีที่ 2-8 เท่ากับ Prime Rate - 1.50% ต่อปีและปีที่ 9-15 เท่ากับ Prime Rate - 1.00% ต่อปี
- ได้รับวงเงินหมุนเวียนระยะสั้นเพิ่ม

ภาพประกอบ 4.3 ความก้าวหน้าด้านสิทธิประโยชน์

ความก้าวหน้า : กิจการเป้าหมายสำหรับการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

13 กลุ่มกิจการเป้าหมาย	ประเภทกิจการเป้าหมายที่ประกาศเพิ่มเติม
1. อุตสาหกรรมการเกษตร ประมงและกิจการที่เกี่ยวข้อง 2. เซรามิกส์ 3. อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง 4. อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน 5. อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ 6. การผลิตเครื่องมือแพทย์ 7. อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน 8. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 9. การผลิตพลาสติก 10. การผลิตยา 11. กิจการโลจิสติกส์ 12. นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม 13. กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	<u>กลุ่มที่ BOI ให้การส่งเสริมในปัจจุบัน</u> 1. กิจการอบฟิชและไซโล 2. กิจการผลิตผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้หรือเศษวัสดุทางการเกษตร 3. กิจการผลิตโครงสร้างโลหะสำหรับงานก่อสร้างหรืองานอุตสาหกรรม 4. กิจการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป <u>กลุ่มที่ BOI ยกเลิกการส่งเสริมแล้ว แต่นำกลับมาให้ใหม่เฉพาะใน SEZ</u> 1. กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ 2. กิจการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค 3. กิจการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประพินร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน เครื่องสำอางค์ 4. กิจการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้าอุปโภค เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก 5. กิจการผลิตสิ่งของจากเยื่อหรือกระดาษ เช่น กล่องกระดาษ 6. กิจการพัฒนาอาคารสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและ/หรือคลังสินค้า

ภาพประกอบ 4.4 ความก้าวหน้า กิจการเป้าหมายสำหรับการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากการที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในประเด็นนโยบาย กฎระเบียบ และมาตรการส่งเสริมการลงทุนสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยใช้เครื่องมือสัมภาษณ์ส่วนตัวกับนายสมศักดิ์ สืบบุญเรือง ตำแหน่ง กรรมการเลขาธิการสภาหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร มีรายละเอียดข้อมูลดังต่อไปนี้

"จังหวัดมุกดาหาร" ตั้งอยู่บนจุดกึ่งกลางตามแนวเส้นทางเชื่อมโยงตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวระเบียงตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 เป็นจุดเชื่อมโยงการค้าที่สำคัญ ในการเข้าไปแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว เวียดนาม และ จีน มีมูลค่าการนำเข้า-ส่งออก และสินค้าผ่านแดนเข้า-ออก ปีงบประมาณ 2559 รวม 1.1 แสนล้านบาท

โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ครอบคลุม พื้นที่ 3 อำเภอ 11 ตำบล เนื้อที่ 3.6 แสนไร่ หรือ 578.5 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ ต.ศรีบุญเรือง ต.มุกดาหาร ต.บางทรายใหญ่ ต.คำอาฮวน ต.นาสีนวน อ.เมืองมุกดาหาร ต.ดอนตาล ต.โพธิ์ไทร อ.ดอนตาล และ ต.หว้านใหญ่ ต.โป่งขาม ต.บางทรายน้อย ต.ชะโนด อ.หว้านใหญ่ โดยรัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร แห่งที่ 2 และ สถานีพืชอาหารสัตว์มุกดาหาร แห่งที่ 2 เนื้อที่รวม 1,085 ไร่ ตั้งอยู่ตำบลคำอาฮวน อำเภอเมืองมุกดาหาร เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ปัจจุบันออกโฉนดแล้ว กรมธนารักษ์อยู่ระหว่างคัดเลือกผู้ลงทุนพัฒนาพื้นที่

"นายสมศักดิ์ สืบบุญเรือง" กรรมการเลขาธิการสภาหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร กล่าวว่า ความคืบหน้าของโครงการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ขณะนี้กรมธนารักษ์ได้ประกาศขายของประมูลให้กับนักลงทุนเพื่อมาพัฒนาพื้นที่ โดยได้ขยายเวลาจัดทำข้อเสนอโครงการจากเดิม 60 วัน เป็น 90 วัน โดยให้ยื่นซองประมูลวันที่ 21 กรกฎาคม 2560 หลังจากนั้น 1 เดือน กรมธนารักษ์จะคัดเลือกผู้ประมูลที่คะแนนสูงสุดเพียงรายเดียว "เท่าที่ทราบมีนักลงทุนรายใหญ่ประมาณ 3-4 รายที่คาดว่าจะยื่นซองครั้งนี้ด้วย ได้แก่ บมจ.ซีพีแลนด์ บริษัทเงินทุนแอดวานซ์ นิคมอุตสาหกรรมบางปู บริษัท พร็อพเพอร์ตี้ เพอร์เฟค จำกัด (มหาชน) คาดว่าการประมูลจะไม่มีปัญหา เมื่อได้ผู้พัฒนาพื้นที่แล้วคาดว่าจะทำให้เกิดความมั่นใจและมีการลงทุนมากขึ้น มองว่าการลงทุนที่เหมาะสมกับมุกดาหารคือโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมแปรรูป และอุตสาหกรรมท่องเที่ยว" ปัจจุบันมีนักลงทุนมายื่นขอส่งเสริม 4 โครงการ เงินลงทุนรวม 831.5 ล้านบาท ผ่านการอนุมัติแล้ว 3 โครงการ เงินลงทุนรวม 381.5 ล้านบาท เป็นการลงทุนด้าน เครื่องมือและอุปกรณ์ก่อสร้าง/ผลิตภัณฑ์พลาสติก/ อาหารหมักสำเร็จรูป อย่างไรก็ตามการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน ทางหลวงหมายเลข 12 กาฬสินธุ์-บรรจบทางหลวงหมายเลข 12 (บ.นาไคร้) 4 เลน ตอน 1 ก่อสร้างแล้วเสร็จ และตอน 2 นาไคร้-คำชะอี อยู่ระหว่างก่อสร้าง กำหนดแล้วเสร็จเดือนมกราคม 2562 ทั้งหมดเป็นภาพรวมของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 1 ที่เริ่มเห็นเป็นรูปร่างแล้วและยังรอการผลักดันจากภาครัฐให้มากขึ้น เพื่อโครงการจะเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมโดยเร็ววัน

ความคืบหน้าการดำเนินงานของเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ประเภท	รายละเอียด	สถานะ/ความก้าวหน้า
สิทธิประโยชน์ สำหรับกิจการ เป้าหมาย และการ จัดตั้ง OSS ด้าน การลงทุน	- ประกาศ กกท. ที่ 3/2558 กำหนดประเภทกิจการเป้าหมายและเงื่อนไขของกิจการที่ให้การส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร 5 กลุ่มกิจการเป้าหมาย - ประกาศ กกท. ที่ 19/2558 เพิ่มเติมกิจการเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร อีก 4 ประเภทกิจการ - OSS ด้านการลงทุนเปิดให้บริการ ณ สำนักงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร (ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดมุกดาหาร) ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร	- มีโครงการขอรับการส่งเสริมการลงทุน ณ วันที่ 1 ม.ค. 58 – 31 ม.ค. 61 จำนวน 4 โครงการ เงินลงทุนรวม 831.50 ล้านบาท ผ่านการอนุมัติแล้ว 3 โครงการ เงินลงทุนรวม 381.50 ล้านบาท
การจัดหาที่ดิน	- ประกาศ คสช. ที่ 17/2558 เพิกถอนที่ดินของรัฐ ต.คำอาฮวน อ.เมืองมุกดาหาร จ. มุกดาหาร - ที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2 แปลง รวม 1,085-2-57 ไร่ ออกโฉนดแล้ว	- กรมธนารักษ์เตรียมสรรหาผู้ลงทุน
OSS ด้านแรงงาน	- เปิดให้บริการ 2 แห่ง ดังนี้ 1) เปิดให้บริการ ณ อาคารพาณิชย์ เลขที่ 89/5 ถ.มุกดาหารตอนตาล (กม.1) ต.ศรีบุญเรือง อ.เมือง จ.มุกดาหาร 2) ชั้น 1 ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดมุกดาหาร ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร (หลังเดิม) ถ.วิจิตรสุการ ต.มุกดาหาร อ.เมือง จ.มุกดาหาร	- กต. อยู่ระหว่างติดตามการพิจารณาถึงความตกลงว่าด้วยการข้ามแดนระหว่างไทย - สปป.ลาว
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน		
คมนาคมขนส่ง	- รพท. 1 โครงการ (ทางรถไฟสายบ้านไผ่-มหาสารคาม-ร้อยเอ็ด-มุกดาหาร-นครพนม)	EIA
	- ทล. 1 โครงการ (ทล 212 ทวี้นใหญ่-ธาตุพนม)	ก่อสร้าง
	- ทล. 2 โครงการ (ทล. 12 ภาพสินธุ์-บรรจบทางหลวง 12 บ้านนาไคร้ ตอน 2, ทล. 12 นาไคร้ – คำชะอี)	ก่อสร้าง
	- ทข. 1 โครงการ (ง 2 และ ง 3 ผังเมืองรวมมุกดาหาร)	
ด้านศุลกากร/ ระบบการผ่านแดน	- ศก. 1 โครงการ (สิ่งอำนวยความสะดวกเจ้าหน้าที่ศุลกากร)	ก่อสร้าง
	- สตม.3 โครงการ (สร้างอาคารผู้โดยสารขาเข้า อาคารขาออก และอาคารแพทย์ ตม.)	
สาธารณูปโภค	- กปภ. 1โครงการ (ปรับปรุงขยายการประปาส่วนภูมิภาค สาขาเมืองมุกดาหาร)	F/S
	- กฟผ. 1 โครงการ (พัฒนาระบบไฟฟ้า ระยะแรก 6 พื้นที่ [จ.ตาก สระแก้ว มุกดาหาร สงขลา หนองคาย])	ก่อสร้าง

4.2.3 สถานการณ์การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร

ทีมวิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรมุกดาหาร พบว่าในปี 2560 จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์จำนวน 12,870 ไร่ แยกหน่วยงานรับผิดชอบได้ดังนี้

- (1) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดมุกดาหาร พื้นที่ 3,000 ไร่ เกษตรกร 412 ราย
- (2) สำนักงานเกษตรจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ 4,292 ไร่ เกษตรกร 830 ราย
- (3) กรมการข้าว พื้นที่ 3,841 ไร่ 450 ราย
- (4) สถานีพัฒนาที่ดิน พื้นที่ 50 ไร่ เกษตรกร 8 ราย
- (5) กรมวิชาการเกษตร พื้นที่ 36 ไร่ เกษตรกร 1 ราย
- (6) เครือข่ายเกษตรอินทรีย์อีสาน 1,641 ไร่

ในส่วนเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร ซึ่งไม่ได้อยู่ในระบบฐานข้อมูลของรัฐ พื้นที่ 940 ไร่ เกษตรกร 85 ราย รวมแล้วพื้นที่เกษตรอินทรีย์มีทั้งหมด 13,810 ไร่ ในเฉพาะพื้นที่เกษตรอินทรีย์บ้านนาแพงมีพื้นที่ 200 ไร่ และพื้นที่บ้านเหล่าครามมีพื้นที่ 289 ไร่

1. สถานการณ์ภายในพื้นที่ ที่ส่งผลและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์ กรณีพื้นที่บ้านนาแพง อำเภอดงหลวง จังหวัด

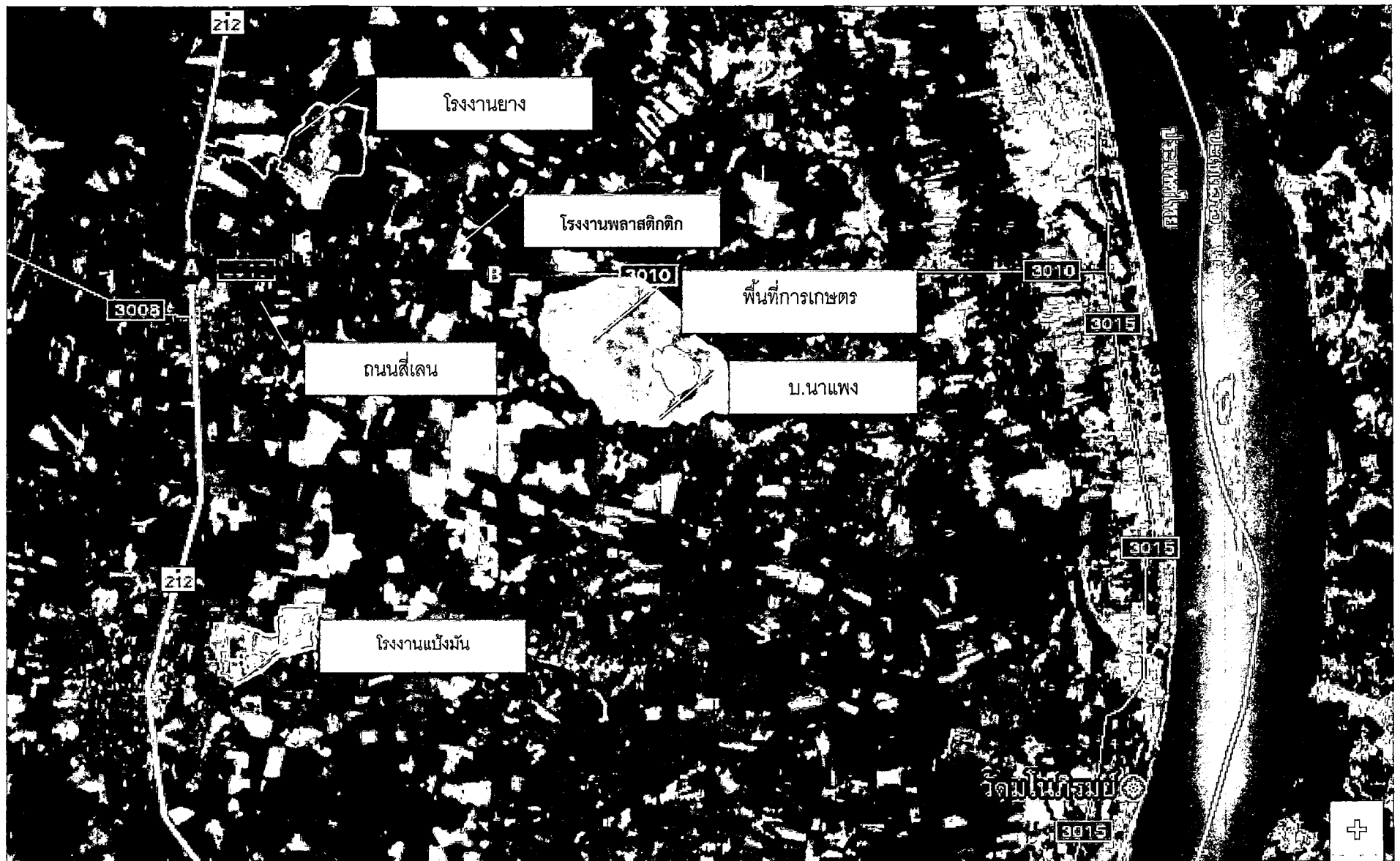
จากการศึกษาโดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล และสอบถามข้อมูลกับผู้นำชุมชน ได้ข้อมูลดังนี้ว่า ภาครัฐกำลังลงทุนในการสร้างสาธารณูปโภค ที่เห็นได้ชัดคือ กรมทางหลวงกำลังดำเนินโครงการก่อสร้างขยายช่องจราจรจาก 2 ช่องจราจรเป็น 4 ช่องจราจรของทางหลวงหมายเลข 3010 ที่เชื่อมจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 บริเวณแยกคำป่าหลายมายังตัวอำเภอดงหลวง นอกจากนั้นแล้วรอบ ๆ ชุมชนนาแพงยังมีโรงงานอุตสาหกรรมได้แก่โรงงานแปรงไม้สำหรับแปรงล้าง โรงงานแปรงรูปยางพารา และโรงงานพลาสติกซึ่งตั้งขึ้นมาใหม่ นายทินภัท เมืองโคตร ได้ให้ข้อมูลว่าโรงงานทั้ง 3 แห่งตั้งอยู่ใกล้ลำห้วยซึ่งมีเส้นทางไหลผ่านชุมชนลงไปรวมกันที่แม่น้ำโขง บางโรงงานก็มีการแอบปล่อยน้ำเสียลงลำห้วยทำให้ชาวบ้านละแวกนั้นได้รับความเดือดร้อน นอกจากนั้นแล้วที่ผ่านมายังมีนายทุนมาซื้อที่ดินบริเวณรอบ ๆ ชุมชนนาแพง ในเขตตำบลคำป่าหลาย อำเภอเมืองมุกดาหาร ซึ่งอยู่ติดเขตทางทิศตะวันตกของชุมชนนาแพง ตำบลดงหลวง นายทินภัท เมืองโคตร ให้ข้อมูลว่านายทุนที่มาซื้อที่ดินนั้น ก็เพื่อจะนำไปสร้างโรงงานผลิตปลากระป๋อง

จากการให้ข้อมูลของนายทินภัท เมืองโคตร พบว่าในด้านแรงงานที่อยู่ในโรงงานทั้ง 3 แห่ง ไม่มีแรงงานจากชุมชนไปทำงานในโรงงานเหล่านั้นส่วนมากจะเป็นแรงงานต่างถิ่น โดยแรงงานในชุมชนส่วนมากจะทำการเกษตรอยู่ในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่

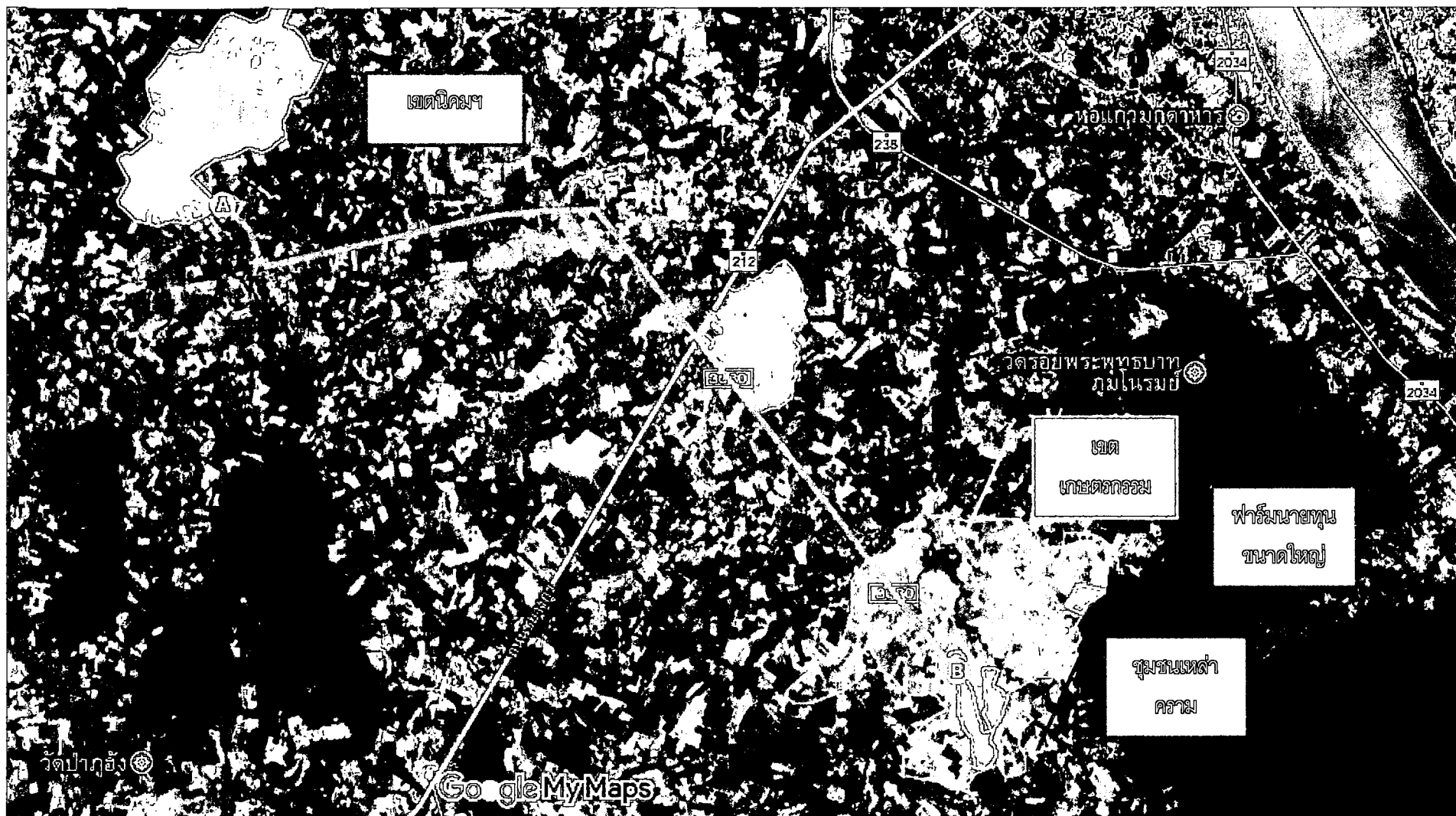
(2) สถานการณ์ภายในพื้นที่ ที่ส่งผลและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์ กรณีพื้นที่บ้านเหล่าคราม ตำบลคำอาฮวน อำเภอเมืองมุกดาหาร

ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการสัมภาษณ์การรับรู้เรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากการสัมภาษณ์และพูดคุยกับชาวบ้าน โดยนายถนอม วงศ์ศรีทา บอกว่าว่าผู้ใหญ่บ้าน คือช่องทางหลักในการสื่อสารเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนั้นบ้างก็ติดตามข่าวจากทีวี การเข้าถึงข้อมูลที่จำกัด “รู้ แต่บ่เข้าใจ เหมือนคนตาบอดที่ได้ยินแต่เสียงแต่จินตนาการไม่ออกว่ามันเป็นยังไง ”เขตเศรษฐกิจพิเศษที่จินตนาการไม่ออกพิเศษอย่างไร สำหรับใคร ??? ชาวบ้านจะได้ประโยชน์ หรือต้องเตรียมพร้อมอย่างไร “....นิคมอุตสาหกรรมหน้าตาเป็นจิ้งจิกน้อ...” ????? อันนี้คือข้อมูลที่ชาวบ้านได้สะท้อนออกมา สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการที่นายทุนจากในเมืองมากวั้นซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรบริเวณบ้านเหล่าคราม เพราะอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรมระยะทางเพียงแค่สิบกว่ากิโลเมตร

นายถนอม วงศ์ศรีทา ยังเล่าว่า เคยมีนายทุนมาขอซื้อที่ดินเพื่อที่จะตั้งโรงไฟฟ้าชีวมวลในเขตหมู่บ้านเหล่าคราม แต่ถูกชาวบ้านต่อต้านเลยต้องยุติโครงการไป แต่ปัจจุบันได้มีนายทุนมาซื้อที่ดินกว่า 200 ไร่ บริเวณริมเขามโนรมย์เพื่อสร้างเป็นฟาร์มเกษตรขนาดใหญ่ แต่ยังไม่มียผลกระทบต่อชุมชนมากนัก สิ่งที่ชาวบ้านกังวลคือการกวั้นซื้อที่ดินนายทุนให้ราคาสูงกว่า 300 เท่า อันจะเป็นเหตุให้ชาวบ้านขายที่ดินได้

ภาพประกอบ 4.5 แผนที่ชุมชนบ้านนาแพ่ง และพิกัดการตั้งโรงงานในพื้นที่

ภาพประกอบ 4.6 แผนที่ชุมชนบ้านเหล่าคราม และพิภพการตั้งโรงงานในพื้นที่

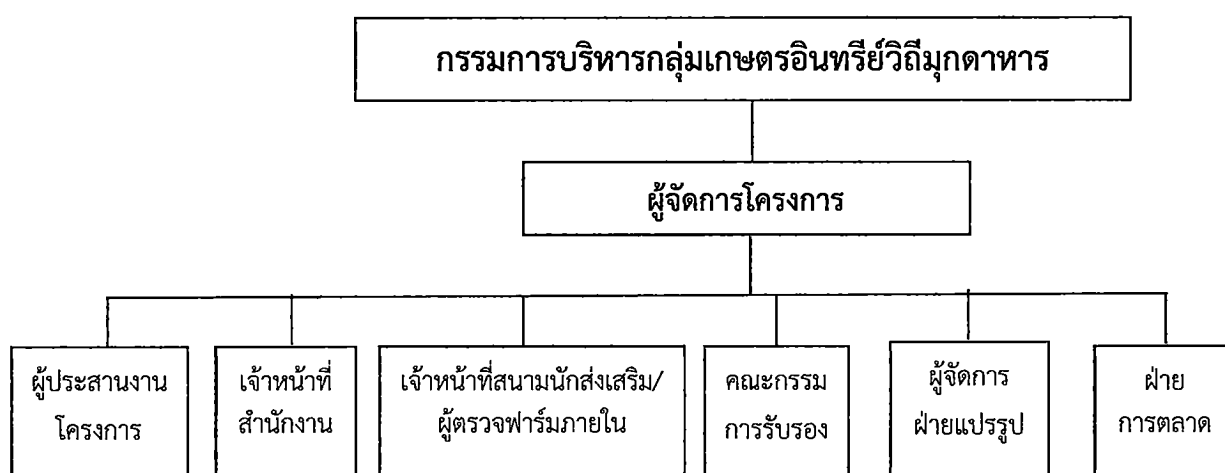
4.3. รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

ทีมนักวิจัยร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร ได้ร่วมกันจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย(FOCUS GROUP) โดยมีการศึกษารูปแบบของกลุ่มมีดังนี้

4.3.1 การบริหารจัดการกลุ่ม

4.3.1.1 โครงสร้างการบริหาร

โครงสร้างกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีมุกดาหาร ได้มีการจัดตั้งชุดบริหารซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการ ผู้จัดการโครงการ ดำเนินการภายใต้ 6 ฝ่าย คือ ผู้ประสานงานโครงการ เจ้าหน้าที่สำนักงาน เจ้าหน้าที่สนามนักส่งเสริม/ผู้ตรวจฟาร์มภายใน/ คณะกรรมการรับรอง ผู้จัดการฝ่ายแปรรูป ฝ่ายการตลาด กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมีสมาชิกกระจายอยู่ใน 7 อำเภอของ จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 219 ราย มีพื้นที่การเกษตรที่เข้าร่วมตรวจรับรองเกษตรกรอินทรีย์ จำนวน 2,255 ไร่ รูปแบบการบริหารปรากฏตามโครงสร้างองค์กรด้านล่างนี้

ซึ่งคณะกรรมการบริหารกลุ่มจะมาจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่ายกัน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นายบุญเพ็ง ยืนยง	ประธาน
2	นายพุ่ สุพร	รองประธาน
3	นายทินภัท เมืองโคตร	รองประธาน
4	นายเพียร แสงบุญ	ที่ปรึกษา
5	นายคมพศ เหล่าน้อย	ที่ปรึกษา
6	นายประมวล บำบัดร์	กรรมการ
7	นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา	กรรมการ
8	นางสาวธนาภา ยืนยง	กรรมการ
9	นายณัฐวุฒิ เผ่าภูไทย	กรรมการ
10	นายพรศักดิ์ ภูมิบุญชู	กรรมการ

ตารางแสดงหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร

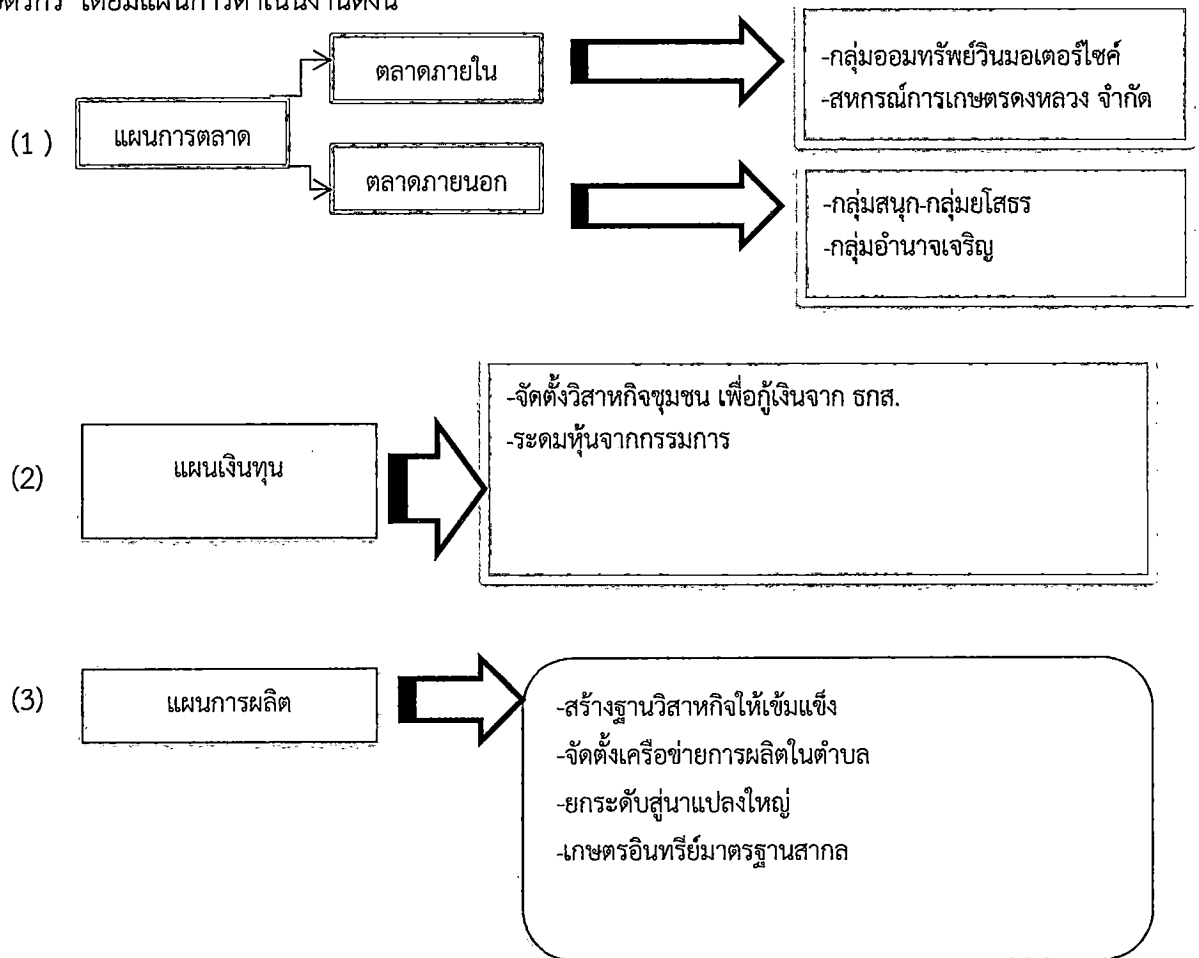
ตำแหน่ง	ชื่อ	ความรับผิดชอบ
ผู้ประสานงานโครงการ	นายคณพศ เหล่าน้อย	☐ ดูแลการทำงานของเจ้าหน้าที่สนาม/ผู้ตรวจฟาร์ม ☐ พัฒนาและดำเนินการตามขั้นตอนของระบบควบคุมภายใน ☐ ประสานงานกับหน่วยงานรับรองมาตรฐาน
เจ้าหน้าที่สำนักงาน	นายพรศักดิ์ ภูมิบุญชู	☐ จัดการแฟ้มเอกสารของระบบควบคุมภายใน ☐ รวบรวมข้อมูลและทำรายงานส่งให้แก่หน่วยงานรับรอง
เจ้าหน้าที่สนาม นักส่งเสริม/ผู้ตรวจ ฟาร์มภายใน	นายเพียร แสงบุญ นายพู่ สุพร นายทินภัท เมืองโคตร	☐ รับสมัครและทำสัญญาเมื่อมีเกษตรกรสมัครเข้าร่วม โครงการ ☐ จัดทำแผนที่และเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ให้เกษตรกร ☐ ตรวจฟาร์มภายในโครงการ (นอกพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบในการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและทำงานส่งเสริม) ☐ ให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐาน ☐ ให้การฝึกอบรมแก่เกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตแบบอินทรีย์
คณะกรรมการรับรอง	นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา นายณัฐวุฒิ เผ่าภูไทย นางสาวธนาภา ยืนยง	☐ พิจารณารายงานการตรวจฟาร์ม และผลการประเมินของ ผู้ตรวจฟาร์มภายใน ☐ ตัดสินใจรับรองหรือลงโทษเกษตรกร ☐ ระบุสถานะการรับรอง และเงื่อนไขการรับรอง (ถ้ามี) ของเกษตรกรแต่ละราย ☐ อนุมัติบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่โครงการรับรองและลงโทษ
ผู้จัดการฝ่ายแปรรูป	นายทินภัท เมืองโคตร	☐ ดูแลให้มีการรับซื้อผลผลิตอินทรีย์อย่างถูกต้อง ☐ (ดูแลให้มีการ) ทำความสะอาดโรงเก็บและกระบวนการแปรรูปเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการปนเปื้อน ☐ ดูแลการแปรรูปให้เป็นไปตามมาตรฐาน

ตำแหน่ง	ชื่อ	ความรับผิดชอบ
ฝ่ายการตลาด	นางสาวธนาภา ยืนยง นายพรศักดิ์ ภูมิบุญชู	☐ รวบรวม ตรวจสอบ แปรรูปผลผลิตของเกษตรกร ตามคำสั่งซื้อ หรือตามที่ได้รับมอบหมายจากโครงการ และจัดส่งสินค้าแก่ลูกค้า ☐ จัดทำระบบบัญชีทั้งการตลาดและสต็อกข้าวให้ตรวจสอบได้ ☐ ดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม หรือมติที่

4.3.1.2 เป้าหมายของการบริหารจัดการกลุ่ม

เป้าหมายของกลุ่มคือ “การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต

ของเกษตรกร” โดยมีแผนการดำเนินงานดังนี้

4.3.1.3 ระบบควบคุมภายในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

จากการเก็บข้อมูลระบบควบคุมภายในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติ มุกดาหาร ซึ่งเป็นระบบควบคุมการบริหารจัดการโครงการ ที่ได้กำหนดขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2560 โดยตัวแทนของกลุ่มสมาชิก 9 กลุ่มได้ประชุมหารือเพื่อออกแบบคู่มือระบบตรวจสอบภายใน ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป(EU)และอเมริกา(NOP) ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติ มุกดาหาร ดังนี้

1.มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กฎระเบียบการผลิตข้าวอินทรีย์	
ประเด็น	ข้อห้าม/ข้อปฏิบัติ
1.สิ่งแวดล้อม	ห้ามทำลายสิ่งแวดล้อม โดยการตัดทำลายป่าเพื่อทำนาอินทรีย์, เผาเศษวัสดุ การเกษตรใดๆ ในนาอินทรีย์ ตลอดจนไม่ทิ้งขยะใดๆ ลงไปในสิ่งแวดล้อมที่ทำนาอินทรีย์นั้น
2.ระยะเวลาปรับเปลี่ยน	- แปลงนาที่ปลูกข้าวนั้นต้องผ่านระยะปรับเปลี่ยนเป็นเวลา 3 ปี (36 เดือนก่อนการเก็บเกี่ยว) ก่อนจะจำหน่ายเป็นข้าวอินทรีย์ได้นั้น - โดยระยะเวลาปรับเปลี่ยนนั้น จะเริ่มนับจากครั้งสุดท้ายที่ได้มีการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่ได้อนุญาตให้ใช้ในระบบเกษตรอินทรีย์ (เช่น ปุ๋ยเคมี, เมล็ดพันธุ์ดัดแปลง) จนถึงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตในปีที่สาม - นอกจากนี้แล้ว ต้องมีการตรวจสอบทั้งโดยระบบตรวจสอบภายในและภายนอกเป็น เวลา 2 ปี จึงสามารถพิจารณาให้สถานภาพของแปลงนานั้นให้เป็นนาอินทรีย์ได้
3.การผลิตคู่ขนาน	- ห้ามไม่ให้มีการผลิตคู่ขนาน เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนแปลงนาที่มีอยู่ทั้งหมดให้เป็นนาอินทรีย์ - ห้ามเกษตรกรรายเดียวนั้นปลูกพืชชนิดเดียวกันที่เป็นทั้งอินทรีย์และไม่อินทรีย์ แม้ว่า เป็นแปลงนาคนละแปลง - นอกจากนี้แล้ว แปลงนาทุกแปลงของเกษตรกรจะต้องได้รับการตรวจสอบและจัดทำเอกสารประกอบ ก่อนที่เกษตรกรจะจำหน่ายข้าวอินทรีย์จากนาอินทรีย์ได้ นาที่เหลือของเกษตรกรต้องอยู่ในระหว่างการปรับเปลี่ยนก่อน
4.เมล็ดพันธุ์	- ให้ใช้เมล็ดพันธุ์อินทรีย์ โดยการเก็บเมล็ดพันธุ์เอง หรือจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ - หากจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งอื่น ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้ได้และมีการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยจากกลุ่มของท่าน - กลุ่มเกษตรกรต้องจัดทำเอกสารที่ยืนยันว่า ไม่มีเมล็ดพันธุ์อินทรีย์อยู่ ไม่สามารถที่จัดหาและไม่ได้มีการคลุกสารเคมี ดังนั้นการใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งอื่นนั้น กลุ่มจะต้องเป็นผู้จัดหามาให้เกษตรกร - ห้ามไม่ให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มาจาก การตัดต่อทางพันธุกรรมหรือจีเอ็มโอ

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กฎระเบียบการผลิตข้าวอินทรีย์	
ประเด็น	ข้อกำหนด/ข้อปฏิบัติ
5.ความหลากหลายทางชีวภาพ	■ สร้างความหลากหลาย โดยการปลูกพืชหมุนเวียนหรือการปลูกพืชร่วม (ไม่ใช่พืชเชิงเดี่ยว) ■ ให้มีการใช้ปุ๋ยพืชสด พืชตระกูลถั่วเพื่อสร้างความหลากหลายและปรับปรุงดิน ■ หลีกเลี่ยงการเผา และใช้การไถกลบตอซังแทน
6.สารเคมี	■ ห้ามไม่ให้มีการใช้สารเคมีสังเคราะห์ใดๆ (เช่น ปุ๋ยยูเรีย, ปุ๋ยเคมีต่างๆ) รวมถึงห้ามใช้ในแปลงกล้าข้าวหรือพืชชนิดอื่นๆ ที่ร่วมปลูกร่วมและหลังนาในแปลงนานั้นด้วย ■ ไม่อนุญาตแม้ว่าจะใช้แค่ “นิดหน่อย” ในแปลงกล้าข้าว ■ อนุญาตให้ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกที่ผลิตด้วยตนเองได้ ■ ปัจจัยการผลิตภายนอกไร่นาที่ต้องการใช้ในแปลงนานั้น ต้องได้รับการอนุมัติและมีเอกสารยืนยันจากกลุ่มฯ ที่เกษตรกรเป็นสมาชิกว่าสามารถใช้ในแปลงเกษตรอินทรีย์ได้ ■ มูลสัตว์สด (ที่ยังไม่ได้หมัก) สามารถใช้ได้ในช่วงการเตรียมดิน (ไถ) และในแปลงกล้าเท่านั้น หลังจากปลูกข้าวไปแล้ว อนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะปุ๋ยที่หมักแล้ว (ไม่ใช่มูลสัตว์แห้ง) ■ ห้ามไม่ให้มีการใช้มูลสัตว์จากการเลี้ยงสัตว์แบบเข้มข้น (Intensive farm) ในกรณีนี้หมายถึงห้ามไม่ให้เกษตรกรใช้มูลไก่จากฟาร์มเลี้ยงไก่ไข่กรงตับในการผลิตพืชอินทรีย์
7.แนวกันชน	■ จัดให้มีแนวกันชนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน เช่น จากสารเคมีที่มาจากการพ่นหรือไหลมากับน้ำจากแปลงข้างเคียง ■ หากแปลงข้างเคียงมีการใช้สารเคมี เกษตรกรรายนั้นยังสามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้ แต่เกษตรกรจำเป็นต้องจัดทำแนวกันชนที่มีคั่นนาสูงเพียงพอที่จะป้องกันการปนเปื้อนได้
8.การเก็บเกี่ยวผลผลิต	■ หากมีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ร่วมกันระหว่างผลผลิตอินทรีย์และผลผลิตทั่วไป เช่น การเช่าเครื่องนวดข้าวหรือจ้งรถเกี่ยวนั้น เกษตรกรต้องทำความสะอาดเครื่องมือเหล่านั้นหรือกำหนดให้ผู้รับจ้างเก็บเกี่ยวนั้น ทำความสะอาดเครื่องมือเก็บเกี่ยวก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิตอินทรีย์ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากผลผลิตทั่วไปกับผลผลิตอินทรีย์
9.บรรจุภัณฑ์	■ ให้ใช้เฉพาะกระสอบที่สะอาดและมีการแสดงฉลากบรรจุข้าวอินทรีย์ (ห้ามไม่ให้ใช้ถุงปุ๋ยเก่าเด็ดขาด) ■ ห้ามใช้กระสอบปุ๋ยหรือกระสอบหัวอาหารในการจัดเก็บ ขนส่ง ข้าวเปลือกอินทรีย์ ทั้งนี้ควรใช้กระสอบใหม่ หรือกระสอบที่ทาง กลุ่มฯ ที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่เป็นผู้จัดหาให้ หรือกระสอบที่ใช้บรรจุอาหารบริโภค เช่น กระสอบน้ำตาลแทน

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กฎระเบียบการผลิตข้าวอินทรีย์	
ประเด็น	ข้อกำหนด/ข้อปฏิบัติ
10.การแยกผลผลิตและการแสดงฉลาก	■ ให้เก็บข้าวอินทรีย์แยกจากข้าวชนิดอื่น (เช่น ข้าวจากนาปรับเปลี่ยน) ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บเกี่ยว, การตากข้าว และการเก็บข้าว ■ ในกรณีของข้าวเปลือกสามารถเทกองเก็บในยุ้งฉางได้ โดยทำช่อง/ห้องแยกข้าวอินทรีย์ต่างหาก พร้อมทำสัญลักษณ์แสดง ■ ฉลากและสัญลักษณ์แสดง ต้องระบุ ที่มา (ชื่อเกษตรกร, รหัสหมายเลข...) สถานภาพ (อินทรีย์, ปรับเปลี่ยน) และหน่วยให้การรับรองมาตรฐาน (เช่น ceres)
11.การบันทึกและจัดเก็บเอกสาร	■ เกษตรกรต้องทำบันทึกประจำฟาร์มและเก็บเอกสารต่าง ๆ เช่น ใบเสร็จรับเงินในการซื้อ ปัจจัยการผลิตหรือจำหน่ายข้าวเปลือกอินทรีย์ไว้ทุกครั้ง (สำหรับตัวเกษตรกรเอง และสำหรับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน)
12.เกษตรกรต้องเข้าร่วมการฝึกอบรม	■ การประชุมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่จัดขึ้นโดยกลุ่ม ที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่
13.เกษตรกรลงนามในสัญญา	■ สัญญาการผลิตเกษตรอินทรีย์ และยินยอมให้ผู้ตรวจทั้งจากภายในและภายนอกที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มฯ ที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่เข้าตรวจแปลงนาทุกแปลง สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทั้งหมด ไม่ว่าจะได้รับการแจ้งล่วงหน้าหรือไม่ก็ตาม
14.ให้เกษตรกรแจ้งทางโครงการฯ	■ หากมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต กฎระเบียบการผลิตข้าวอินทรีย์ ดังกล่าวนี้อ ถือเป็นภาคผนวกส่วนหนึ่งของสัญญาการผลิตระหว่างเกษตรกรและกลุ่มฯ ที่เกษตรกรเป็นสมาชิกด้วย

2.ระบบตรวจสอบภายใน

2.1 ผู้ตรวจภายใน

ทาง กลุ่มฯ ได้จัดให้มีผู้ตรวจภายในเกษตรอินทรีย์จำนวน 3 คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวเพียงพอที่จะดำเนินการตรวจสอบภายในเกษตรกรสมาชิกทุกรายได้อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ตรวจภายใน

1. ผู้ตรวจภายในต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กระบวนการตรวจรับรองมาตรฐานในกรณีที่พบเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการผลิตเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของผู้ตรวจภายใน

2. ต้องเข้าร่วมการฝึกอบรมผู้ตรวจภายในเกษตรอินทรีย์ที่กลุ่มฯ ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. ตรวจเยี่ยมแปลงนาทุกแปลง ตลอดจนสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเก็บอุปกรณ์, ยุ้งฉางของสมาชิก ตลอดจนจัดทำรายงานการตรวจภายในของเกษตรกรที่ผู้ตรวจเป็นผู้รับผิดชอบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. ต้องรายงานสิ่งที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่พบในระหว่างการตรวจ ลงในรายงานการตรวจสอบภายในทุกครั้ง และหากคณะกรรมการพิจารณาการตรวจสอบภายในฯ มีข้อสงสัยหรือเห็นว่ารายงานการตรวจสอบภายในนั้นไม่สมบูรณ์ สามารถจัดส่งให้กับผู้ตรวจสอบภายในนำไปแก้ไขให้สมบูรณ์ใหม่ได้

5. ยินยอมลงนามในเอกสารยืนยันการปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้ตรวจภายใน

2.2 การลงทะเบียนเกษตรกร สมาชิกรายใหม่และการทำสัญญากับกลุ่ม

สมาชิกที่เข้าใหม่ทุกรายต้องกรอกใบสมัครซึ่งทางกลุ่มฯ ได้จัดทำเป็นแบบฟอร์มไว้ เพื่อให้สมาชิกใหม่แสดงความเจตจำนงที่ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่ม และยินดีที่จะปฏิบัติตามข้อตกลง กฎระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยเฉพาะกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเกษตรอินทรีย์

■ ขั้นตอนการพิจารณาสมาชิกใหม่

คุณสมบัติผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิก

- เป็นผู้มีความศรัทธาและพร้อมจะปฏิบัติตามในแนวทางมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- เป็นผู้มีความมุ่งมั่นที่จะปลูกพืชมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อเลี้ยงชีพและสร้างรายได้ และสามารถระบุชนิดพืชที่ตนเองต้องการจะปลูกได้
- ไม่เป็นผู้ที่มีแนวคิดในการจะขายที่ทำกินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง

เกษตรกรที่ขอรับรองทุกคนต้องขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรอินทรีย์อย่างเป็นทางการ เกษตรกรรายใหม่ที่ต้องการจะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผลิตอินทรีย์ของกลุ่มฯ ต้องได้รับการตรวจเยี่ยม โดยเจ้าหน้าที่ของฯ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อชี้แจงให้เกษตรกรได้ทราบถึงข้อกำหนดและข้อผูกพันในการเป็นผู้ผลิตอินทรีย์
- เป็นการตรวจเยี่ยมแปลงของเกษตรกร
- เจ้าหน้าที่โครงการช่วยเกษตรกรกรอกแบบฟอร์มเข้าร่วมโครงการให้สมบูรณ์
- เจ้าหน้าที่วาดภาพร่างของแผนผังฟาร์มแบบง่าย ๆ ที่แสดงให้เห็นพื้นที่การผลิตทุกแปลงของเกษตรกรรายนั้น ตลอดจนระบุพืชที่ปลูกในขณะนั้น และโอกาสเสี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีจากภายนอก
- เพื่อให้เกษตรกรเซ็นสัญญาซึ่งทำเป็นสำเนา 2 ฉบับ กับ กลุ่มฯ

เมื่อจัดทำเอกสารครบถ้วนแล้วเจ้าหน้าที่ระบบควบคุมภายในจะนำข้อมูลไปดำเนินการต่อที่สำนักงานดังนี้

- ผู้จัดการโครงการเกษตรอินทรีย์จะเป็นผู้ตรวจและกลั่นกรองใบสมัครเข้าร่วมโครงการ และกำหนดสถานะ การปรับเปลี่ยนของผู้สมัครตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภายใน
- เกษตรกรที่ผ่านการตรวจเอกสารแล้ว จะได้รับเลขรหัสสมาชิกซึ่งจะใช้เขียนกำกับในเอกสารทุกชิ้นของเกษตรกร รายนั้น
- ฟาร์มของเกษตรกรรายใหม่จะถูกเพิ่มเข้าไปในแผนที่รวมของหมู่บ้านพร้อมเลขรหัสสมาชิก
- ข้อมูลของเกษตรกร จะถูกเพิ่มเข้าไปในบัญชีรายชื่อเกษตรกรในระยะปรับเปลี่ยน

- ผู้จัดการโครงการ หรือคณะกรรมการรับรอง จะลงชื่อในสัญญาซึ่งทำเป็นสำเนา 2 ฉบับ และมอบให้เกษตรกรเก็บ ไว้ 1 ฉบับ

■ ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการของกลุ่มฯ จะต้องเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่การผลิตอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดใกล้เคียง หรือจังหวัดอื่นที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเครือข่ายฯ จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและต้องมีแผนในการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรให้มีการปลูกพืชอย่างหลากหลาย หรือผสมผสานตั้งแต่ปีแรกที่เข้าสู่การเป็นสมาชิกและเป็นที่ยอมรับของชุมชน

- เมื่อได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มฯ แล้ว ให้เกษตรกรที่สนใจกรอกเอกสารกับเจ้าหน้าที่นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มฯ เพื่อขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มฯ โดยเอกสารนั้นได้แก่

1. สัญญาข้อตกลง
2. ประวัติฟาร์ม
3. แผนการผลิต
4. แผนผังฟาร์มเกษตรอินทรีย์

- พื้นที่ที่สมัครเกษตรกรผู้สมัครจะต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อกำหนดและมาตรฐานของโครงการของกลุ่มฯ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมที่โครงการของฯ จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- เมื่อกลุ่มฯ ได้รับใบสมัครแล้วให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ดำเนินการตรวจเอกสารต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

1. การลงนามในเอกสารสัญญาข้อตกลง ,ประวัติฟาร์มและแผนการผลิต
2. แผนผังฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
3. รายละเอียดพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ของแต่ละแปลง

- ถ้าใบสมัครถูกต้องสมบูรณ์ก็ให้เจ้าหน้าที่รับลงทะเบียนการสมัคร พร้อมกับออกรหัสสมาชิก (ตัวอักษรบอกสถานะโครงการ ปี พ.ศ.ที่สมัคร ลำดับการสมัคร) เช่น รหัส MOL มีความหมาย ตัวอักษรย่อ Mukdahan Organic Life ตัวเลข 59 หมายถึงปีที่ขอรับสมัครขอการรับรอง 001 คือ ลำดับของเกษตรกรที่เข้ารับสมัคร

- ในการต่ออายุใบสมัครประจำปีให้กรอกแบบฟอร์มแผนการผลิต เว้นแต่สมาชิกที่สัญญาหมดอายุ (ให้กรอกเอกสารสัญญาข้อตกลง) และประวัติฟาร์ม (กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองพื้นที่)

- หลังจากสมาชิกได้สมัครเข้าร่วมโครงการของกลุ่มฯ ทางกลุ่มฯ จะจัดทำคู่มือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับสมาชิก

2.3 การตรวจสอบภายในของกลุ่ม

ทางเครือข่ายฯ ได้จัดให้มีการตรวจสอบภายในอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยการตรวจสอบภายในจะจัดขึ้นในระหว่างกรกฎาคม ถึง พฤศจิกายน ของทุกปี

การตรวจสอบภายในนั้น ทางผู้ตรวจภายในที่ได้รับการมอบหมายจาก กลุ่มฯ จะทำการตรวจแปลงนาทุกแปลง ตลอดจนสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเก็บอุปกรณ์, ยุ้งฉางของสมาชิกด้วย

ทั้งนี้ในระหว่างการตรวจภายใน ผู้ตรวจภายในจะต้องนำเอกสารรายงานการตรวจภายในของปีก่อนหน้านั้นไปด้วย เพื่อตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานของเกษตรกรในกรณีที่มีข้อไม่เป็นไปตามมาตรฐานเกิดขึ้นในปีก่อนหน้านั้น และหากมีการเปลี่ยนแปลงการผลิต เช่น การลด หรือเพิ่มแปลงนา ผู้ตรวจภายในจะต้องบันทึกการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในรายงานการตรวจภายในด้วย

■ การมอบหมายการตรวจ

ทางกลุ่มฯ จะกำหนดมอบหมาย ให้ผู้ตรวจภายในของโครงการ (ที่ผ่านการอบรมแล้ว) ไปดำเนินการตรวจฟาร์ม โดยการจัดสรรฟาร์มของผู้ตรวจฟาร์มจะต้องไม่ตรวจฟาร์มของตัวเองหรือญาติพี่น้องโดยตรง มีการลงนามในเอกสารเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

■ การตรวจฟาร์ม

เมื่อผู้ตรวจได้รับมอบหมายการตรวจแล้ว จะต้องดำเนินการตรวจฟาร์มภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับมอบหมายงาน และจะต้องจัดส่งรายงานให้กรรมการรับรองมาตรฐานของโครงการภายใน 15 วัน หลังจากที่ได้จัดทำรายงานตรวจฟาร์มแล้ว

การตรวจฟาร์มจะดำเนินการตรวจอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ช่วงปีค้ำถึงระยะข้าวแตกกอประมาณเดือนกรกฎาคม- กันยายน หรือ ช่วงที่ข้าวตั้งท้องประมาณเดือนตุลาคมจนถึงเก็บเกี่ยว

■ การประมาณการผลิต

มีการประมาณการผลิตสำหรับพืชอินทรีย์ของเกษตรกรแต่ละรายในกลุ่มฯ ผู้ตรวจฟาร์มภายในจะทำการเก็บข้อมูลประมาณการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว โดยบันทึกลงในแบบฟอร์มรายงานการตรวจฟาร์มภายใน จากนั้นจึงส่งให้ผู้ประสานงาน ICS จัดทำบัญชีรายชื่อ เกษตรกรที่โครงการอนุมัติให้รับซื้อผลผลิต แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่รับซื้อ

2.4 กระบวนการรับรองภายใน

เมื่อการตรวจฟาร์มภายในของกลุ่มฯ เสร็จสิ้นลง รายงานการตรวจฟาร์มจะถูกส่งให้คณะกรรมการรับรองเกษตรอินทรีย์พิจารณาว่า เกษตรกรได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตั้งไว้ในปีที่แล้วหรือไม่ รวมทั้งเงื่อนไขใหม่ที่ผู้ตรวจฟาร์มภายในอาจเสนอ จากนั้นคณะกรรมการฯ จึงทำการตัดสินใจรับรองหรือลงโทษผู้ผลิตแต่ละราย และกำหนด เงื่อนไขและระยะเวลาการลงโทษ ซึ่งจะบันทึกไว้ในแบบฟอร์มการตรวจฟาร์มของผู้ผลิตแต่ละราย จากนั้นผลการประชุมจะถูกสรุปไว้ใน “บัญชีรายชื่อของเกษตรกรที่ได้รับการรับรองและถูกลงโทษ” นอกจากนี้จะต้องมีการบันทึก การประชุมของคณะกรรมการรับรองฯ ในแต่ละครั้งด้วย

2.5 ขั้นตอนการรับรอง

- เมื่อกลุ่มฯ ได้รับรายงานการตรวจฟาร์มจากผู้ตรวจแล้ว โครงการจะจัดประชุมกรรมการรับรองภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับรายงานการตรวจฟาร์ม เพื่อพิจารณารับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร โดยพิจารณาจากข้อมูลเอกสารการสมัครและรายงานการตรวจฟาร์ม

- กรรมการและ เจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สมัครที่อยู่ระหว่างการพิจารณารับรองเกษตรอินทรีย์จะต้องงดออกเสียง หรือไม่เข้าร่วมประชุมในช่วงดังกล่าว

- ในกรณีที่มีการมอบหมายให้ผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้พิจารณารับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร ผู้พิจารณานั้นจะต้องไม่ใช่คนเดียวกันกับผู้ที่ได้ทำหน้าที่ตรวจฟาร์มที่กำลังพิจารณาในครั้งนั้น ๆ

- ผลการพิจารณารับรองอาจมีข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ และกำหนดให้มีการตรวจฟาร์มใหม่บางส่วนหรือทั้งหมด
2. มีข้อมูลเพียงพอแต่ไม่รับรองมาตรฐาน เนื่องจากผู้สมัครไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือระเบียบของโครงการฯ
3. มีข้อมูลเพียงพอ และรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร
4. มีข้อมูลเพียงพอและรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร แต่มีข้อกำหนดที่เป็นเงื่อนไข หรือข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงการผลิตในบางเรื่อง

- ผลการพิจารณารับรองจะต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบฟอร์ม รายงานสรุปผลการพิจารณารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของบริษัทฯ และมีการแจ้งผลให้ผู้สมัครได้ทราบโดยใช้แบบฟอร์ม ใบแจ้งผลการพิจารณารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มฯ โดยรวดเร็ว

- เมื่อได้ผ่านการลงทะเบียนฟาร์มครั้งแรก (ปีแรก) นี้แล้วจึงนับว่าผู้สมัครได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มฯ ที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างสมบูรณ์ โดยสถานะที่ได้รับการรับรองจะได้รับการรับรองเป็นเกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน(ตามชนิดพืช พืชล้มลุก พืชยืนต้น ระยะเวลาปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานที่กำหนด) วาระของการรับรอง จะมีอายุ 12 เดือน นับจากวันพิจารณารับรอง การให้สถานภาพในการผลิต ปีที่1 เป็น T1 และ เมื่อได้ผ่านการรับรองฟาร์มแปลงเดิมนี้อีกครั้งต่อไปเป็น T2,T3 ในปีที4 จะได้รับรองสถานะเป็นมาตรฐาน EU และจะได้รับการรับรองสถานะเป็นมาตรฐานNOP จึงมีสถานะที่ได้รับการรับรองผลผลิตเป็น เกษตรอินทรีย์ O อย่างสมบูรณ์ โดยวาระของการรับรอง จะมีอายุ 12 เดือน นับจากวันพิจารณารับรอง ส่วนแปลงทั่วไปสถานะเป็น C

ในกรณีพิเศษ คณะกรรมการรับรองภายในกลุ่มฯ สามารถพิจารณา ยกเว้นระยะปรับเปลี่ยนให้กับเกษตรกรที่เคยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ตามมาตรฐานของ IFOAM และหรือมาตรฐานของ EU-Regulation และ มาตรฐาน COR จาก องค์กรหรือโครงการอื่น ๆ ก็ได้ โดยถือว่าเป็นการรับรองที่ต่อเนื่องจากองค์กรเดิม ทั้งนี้เกษตรกรต้องแสดงหลักฐานใบแจ้งผลการรับรองที่องค์กรเดิมได้แจ้งผลการรับรองให้แก่เกษตรกร ต่อคณะกรรมการในวันที่สมัครขอรับการรับรองกับทางกลุ่มฯ

คณะกรรมการพิจารณาภายใน

คณะกรรมการพิจารณาภายใน หมายถึง คณะกรรมการอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ทางกลุ่มฯได้แต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมและให้คำแนะนำในการทำงานของผู้ตรวจภายใน
2. พิจารณาใบสมัครของสมาชิกที่ขอเข้าร่วมโครงการ, การผลิตแบบอินทรีย์รายใหม่

3. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้อง สมบูรณ์ของรายงานการตรวจภายในที่จัดทำขึ้นโดยผู้ตรวจภายใน และลงนามก่อนที่จะจัดส่งรายงานการตรวจสอบภายในนี้ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการรวบรวมจัดทำเป็น ตารางแสดงรายชื่อเกษตรกรตามรายละเอียดที่ CERES ได้กำหนดให้

4. ให้การพิจารณาสถานภาพการผลิตของของสมาชิกรายบุคคลและรายงานแปลงตามรายงานการตรวจ ภายในของผู้ตรวจภายใน

5. จัดทำเอกสารการจัดการเกษตรอินทรีย์ตามแบบฟอร์มที่ได้รับจาก CERES

6. ยินยอมลงนามในเอกสารยืนยันการปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อนของกรรมการพิจารณาภายใน

คณะกรรมการบริหารของกลุ่มฯ

คณะกรรมการบริหารของกลุ่มฯ นอกจากจะมีหน้าที่บริหาร จัดการกลุ่มฯ โดยรวม ในกรณีของการ รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้น คณะกรรมการบริหารอาจมีหน้าที่เพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. จัดทำแผนการฝึกอบรม การประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบการผลิตเกษตร อินทรีย์ให้กับสมาชิกและผู้ตรวจภายใน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. วางแผนการตรวจภายใน ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงานการตรวจภายใน เช่น การกำหนด ปฏิทินการตรวจภายใน, การพิจารณารายงานการตรวจภายใน เป็นต้น

3. จัดทำระเบียบ กฎเกณฑ์การผลิตเกษตรอินทรีย์ให้เป็นปัจจุบัน หากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

4. จัดทำรายการปัจจัยการผลิตที่ทาง เครือข่ายฯ อนุญาตให้สมาชิกใช้ในการผลิตในระบบเกษตร อินทรีย์ได้ โดยปัจจัยการผลิตนี้ได้แก่ เมล็ดพันธุ์, ปุ๋ยอินทรีย์, มูลสัตว์ เป็นต้น

5. จัดทำระบบการจัดซื้อวัตถุดิบจากเกษตรกรไปจนถึง การแปรรูปและการจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้า โดยจัดทำเป็นแผนผังที่แสดงความเชื่อมโยงและป้องกันไม่ให้เกิดการผลิตที่ไม่ได้มีสถานภาพอินทรีย์เข้ามาปลอมปน กันผลผลิตอินทรีย์อย่างเป็นระบบทั้งในส่วนของวัตถุดิบ, การแสดงฉลากและเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วย

ตารางแสดงรายชื่อเกษตรกรและการจัดทำแผนที่แปลงของสมาชิกเกษตรกร

ตารางแสดงรายชื่อเกษตรกรได้จากการรวบรวมจากรายงานการตรวจสอบภายในที่จัดทำโดยผู้ตรวจ ภายในและผ่านการพิจารณาโดยคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติแล้ว โดยตารางแสดงรายชื่อเกษตรกร ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ชื่อของเกษตรกร

2. ที่อยู่ของเกษตรกร

3. รายละเอียดแสดงจำนวนพื้นที่ แปลงนา และชนิดพืชที่ปลูกในนานั้นทั้งหมด

4. ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ

5. ผลผลิตจริงที่เก็บเกี่ยวได้

6. วันแรกและวันสุดท้ายของการตรวจภายในและภายนอก

7. เวลาที่ได้มีการใช้สารที่ไม่อนุญาตให้ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์ครั้งสุดท้าย โดยระบุเป็นเดือนและ

ปี

8. สถานภาพการผลิต (ทั่วไป (ยังใช้สารเคมีอยู่), ปรับเปลี่ยนปีที่ 1, ปรับเปลี่ยนปีที่ 2, ปรับเปลี่ยนปีที่ 3, และอินทรีย์)

9. การจัดทำแผนที่ตั้งแปลงผลิตของเกษตรกรทุกราย อาจทำเป็นแผนที่รวมแล้วทำเครื่องหมายที่ระบุแปลงของสมาชิกทุกแปลงได้หรืออาจใช้ GPS เป็นเครื่องมือช่วยได้

บทลงโทษในกรณีที่มีการละเมิดกฎระเบียบการผลิตเกษตรอินทรีย์

การจัดการในกรณีที่มีการปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎระเบียบการผลิตเกษตรอินทรีย์ ทางกลุ่มฯ มีการจัดทำบทลงโทษในการละเมิดกฎระเบียบการผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นรายข้อ และหลายระดับ หรือแบบรวบยอดแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละองค์กร ดังต่อไปนี้

ลักษณะละเมิดกฎระเบียบการผลิตเกษตรอินทรีย์	ระดับการลงโทษ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การใช้สารเคมีต้องห้ามในไร่นา	ยกเลิกสัญญาการเป็นสมาชิกทันที		
ไม่ใช่เมล็ดพันธุ์ที่ทางกลุ่มได้จัดหาให้โดยไม่มีเหตุผลสมควร	ตักเตือนและให้โอกาสในการปรับปรุงเป็นระยะเวลา 6 เดือน และผู้ตรวจภายในติดตามผล	ระงับการเป็นสมาชิกและให้โอกาสในการปรับปรุงเป็นระยะเวลา 3 เดือนและผู้ตรวจภายในติดตามผล	ยกเลิกสัญญาการเป็นสมาชิกทันที

ปัจจัยการผลิตที่อนุญาต

ที่นำเข้าจากภายนอก

1. ปุ๋ยที่สมาชิกผลิตเอง โดยใช้ปัจจัยการผลิตที่อนุญาต
2. ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีเครื่องหมายทางการค้า ต้องมีใบรับรองมาตรฐาน

ปุ๋ยคอก ปุ๋ยมูลสัตว์	- ห้ามใช้มูลสัตว์ที่ยังสดกับพืชในลักษณะที่อาจทำให้เกิดการปนเปื้อน กับส่วนของพืชที่จะนำมาใช้บริโภค - ไม่ควรนำปุ๋ยตากแดดทิ้งไว้ เพราะจะสูญเสียธาตุไนโตรเจนโดยการระเหิด ควรเก็บไว้ในที่ร่ม และรองพื้นดินด้วยเศษไม้ใบหญ้าหรือฟางข้าว - ใส่ปุ๋ยขณะที่ดินมีความชื้นพอเหมาะ - กำหนดให้ต้องมีการหมักมูลสัตว์ (หากมีการใช้มูลสัตว์สด ภายใน 120 วันก่อนการเก็บเกี่ยว) มูลสัตว์สด (ที่ไม่ได้หมัก) สามารถใช้ได้ ในระหว่างการเตรียมดิน และในแปลงกล้าเท่านั้น หลังจากย้ายกล้าแล้ว หากมีการใช้ ให้ใช้ได้แต่มูลสัตว์ที่ผ่านการหมักแล้ว - ในกรณีของ EU หากมีการใช้มูลสัตว์ ห้ามไม่ให้มาจากฟาร์มปศุสัตว์แบบเข้มข้น เช่น มูลไก่จากฟาร์มไก่ไข่กรงตับ เป็นต้น
ปุ๋ยหมัก	- การหมักปุ๋ยช่วยแก้ปัญหาวัชพืชที่ติดมากับมูลสัตว์ได้ อนุญาตให้ใช้เมื่อมีส่วนประกอบเป็นวัสดุตามที่ระบุอยู่ในภาคผนวกนี้ แต่ห้ามใช้ปุ๋ยหมักจากขยะเมือง - ที่ส่วนประกอบไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมี - เศษพืช, ผัก และวัสดุการเกษตร
ปุ๋ยน้ำหมัก	- ได้จากการหมักเศษพืช เพื่อให้เกิดจุลินทรีย์โดยธรรมชาติ ใช้เป็นปุ๋ยฉีดพ่นหรือเติมลงดินเพื่อให้พืชแข็งแรง
ปุ๋ยพืชสด	เช่น โสน ปอเทือง พืชตระกูลถั่วต่าง ๆ ฯลฯ
ปุ๋ยอินทรีย์ ชีวภาพ	ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากหน่วยรับรอง
จุลินทรีย์	อนุญาตให้ใช้จุลินทรีย์ทุกชนิดกับปุ๋ยหมัก พืช เมล็ดพืช และดิน ยกเว้นจุลินทรีย์ที่ได้มาจากระบบการทางพันธุวิศวกรรม
กากน้ำตาล หรือโมลาส	ใช้ในการหมักทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อเป็นอาหารของจุลินทรีย์
หินฟอสเฟต	จะต้องมาจากแหล่งธรรมชาติ และไม่ผ่านกระบวนการทางเคมี ใช้เป็นแหล่งให้ธาตุฟอสเฟต(P) ละลายน้ำได้ยาก ปลดปล่อยธาตุอาหารอย่างช้า ๆ จึงควรบดละเอียด และคลุกเคล้าให้เข้ากับดินอย่างดี
วัสดุเหลือจากการแปรรูป การเกษตร	เปลือกไม้ เศษไม้ที่ไม่ได้มีการใช้สารเคมี, เศษเนื้อ กระดูกจากโรงฆ่า เชื้อดักแด้, น้ำหมักจากพืช ผลไม้, ยิปซั่ม, ปูนมาร์ล,
สะเดา	ผลิตภัณฑ์ไล่แมลงและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติบางชนิด ในการจัดการศัตรูพืช

4.3.1.2 บทเรียนในการบริหารจัดการของกลุ่มที่ผ่านมา

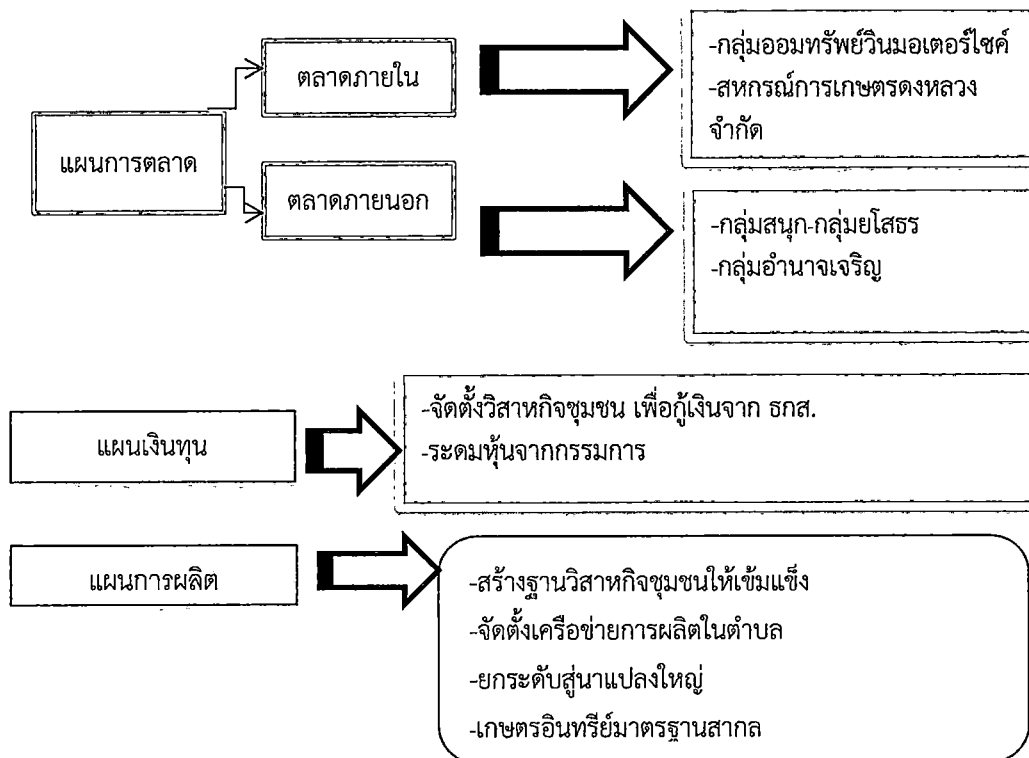
ทีมวิจัยร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มได้จัดเวทีวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร โดยใช้เครื่องมือ การ SWOT มาช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มต่างได้แสดงความคิดเห็นและระดมความคิดเห็นกันอย่างมีส่วนร่วมจนมาเป็นรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง 1. เครือข่ายมีสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหารเป็นพี่เลี้ยง 2. มีผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรอง 3. มีภาคีพันธมิตรธุรกิจ 4. คณะกรรมการตระหนักในการทำเกษตรอินทรีย์	จุดอ่อน 1. ยังไม่มีการจัดทำแผนธุรกิจ 2. ยังขาดเงินทุนหมุนเวียนธุรกิจ ในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การบริหารจัดการองค์กร การรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกได้ทั้งหมดในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งต้องใช้เงินทุนปีละประมาณหลายล้านบาท 3. เครื่องมือเครื่องจักรยังไม่พร้อม 4. ขาดระบบการบริหารจัดการเครือข่ายตามแผนธุรกิจ กรรมการและบุคลากรยังเป็นอาสาสมัคร 5. ขาดสำนักงานที่ตั้ง และสถานประกอบการของกลุ่ม
โอกาส 1. นโยบายรัฐให้การสนับสนุนการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร 2. มีหน่วยงานราชการในท้องถิ่นให้การสนับสนุน 3. มีภาคีส่งเสริมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 4. คนในสังคมช่วยบริโภคสินค้าชุมชน 5. หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองปลูกข้าวอินทรีย์รายละ 300 บาท และให้ถุงบรรจุข้าวฟรี 6. ยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ	อุปสรรค 1. แผนการปฏิบัติงานการส่งเสริมของภาครัฐเป็นอุปสรรค เช่น การแจกปัจจัยการผลิตที่ไม่ทราบ 2. แหล่งที่มา 3. โครงสร้างการตลาดไม่เอื้ออำนวยต่อผู้ผลิตรายย่อย 4. มีผู้ผลิตข้าวหอมมะลิแปรรูปบรรจุถุงจำนวนมาก ทั้งรายย่อยและรายใหญ่ 5. นโยบายของรัฐ มีโครงการหลากหลายลงในพื้นที่เดียวกัน

นอกจากนั้นแล้วทีมวิจัยและกลุ่มฯยังได้ร่วมกันถอดบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมาของกลุ่มฯ โดยมีประเด็นคำถามนำในการถอดบทเรียนได้แก่

(1) เราวางแผนกันอย่างไร อะไรคือจุดหมายของการปฏิบัติการ

นายบุญเพ็ง ยืนยง ประธานกลุ่ม ให้ข้อมูลว่ากลุ่มได้มีแผนการดำเนินงาน คือ

(2) เมื่อดำเนินการกิจกรรมไปได้ระยะหนึ่งแล้วสิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งใดไม่เป็นไปตามแผนที่วางแผนไว้/ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น

แผนด้านการผลิต นายพู่ สุปพร กับนายทินภัท เมืองโคตร ได้ให้ข้อมูลว่า จากการดำเนินงานส่งเสริมสมาชิกกลุ่มเกิดการตื่นตัวที่จะทำเกษตรอินทรีย์ เห็นได้จากการสมัครเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น จากสมาชิกระยะปรับเปลี่ยนจำนวน 85 คน เพิ่มเป็น 219 คน แต่สิ่งที่ไม่เป็นไปตามแผนการเข้าถึงนโยบายของรัฐในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และกลุ่มในพื้นที่บางกลุ่มไม่สามารถจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนได้ ซึ่งรัฐอาจจะมองว่ากลุ่มเป็นคู่แข่ง

ด้านการตลาด นายคณพศ เหล่าน้อย ที่ปรึกษากลุ่มให้ข้อมูลว่า ได้เจรจาซื้อขายข้าวกับวิสาหกิจชุมชนวินลาดพร้าว 101 บริการ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี แต่ติดปัญหาที่กลุ่มฯไม่มีทุนหมุนเวียนในการรับซื้อข้าวและจัดส่งให้กับลูกค้า จึงไม่มีข้าวส่งให้ลูกค้า

ด้านเงินทุน นายทินภัท เมืองโคตร กรรมการกลุ่มให้ข้อมูลว่า ตอนนี้กลุ่มบ้านนาแพ่งได้รับการติดต่อจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)ว่าจะให้กู้ยืมเงินมาเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งขณะนี้ทางกลุ่มบ้านนาแพ่งได้ดำเนินการจดทะเบียนเรียบร้อยแล้ว จึงอยากแนะนำให้กลุ่มอื่นๆ ในเครือข่ายดำเนินการตามขั้นตอน เพื่อจะได้มีเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม

(3) สิ่งใดเป็นไปตามที่วางแผนไว้/ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น

นายทินภัท เมืองโคตร ให้ข้อมูลว่า สิ่งที่เป็นไปตามที่แผนวางไว้คือเกษตรกรได้สนใจการทำเกษตรอินทรีย์ ยกตัวอย่างเช่นชาวบ้านนาแพงได้เข้ารับการตรวจหาสารเคมีปนเปื้อนในเลือด ซึ่งพบว่าเกษตรกรหลายคนมีสารเคมีตกค้างในกระแสเลือด จึงส่งผลให้เกษตรกรเลิกผลิตแบบใช้สารเคมี หันมาผลิตแบบอินทรีย์

(4) เรามีปัญหาอะไรบ้าง

นายพุฒ สุพร, นายทินภัท เมืองโคตร, นางสาวธนาภา ยืนยง และคณะกรรมการท่านอื่น ได้ร่วมมองปัญหาของกลุ่ม ซึ่งพบปัญหา ดังนี้

- ขาดจุดเน้นผลผลิต
- ยังไม่มีแบรนด์เป็นของตนเอง
- ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน บริหารงาน
- ไม่สามารถเข้าถึงนโยบายรัฐ
- ขาดบุคลากรหลักที่จะมาดำเนินงาน
- คณะกรรมการติดภารกิจฐาน
- กลุ่มพื้นที่ต้องจัดการตนเอง
- การรับรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ที่ถึงแก่นของสมาชิก
- ไม่มีความชัดเจนในด้านนโยบายและการ

(5) เราน่าจะหาสิ่งใดให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้บ้าง

นายพุฒ สุพร และคณะกรรมการกลุ่ม มีความเห็นดังนี้

- กลุ่มควรจะมีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อเป็นเข็มทิศในการทำงาน
- กระชับการประสานภาคีความร่วมมือ
- จัดเวทีเรียนรู้ในพื้นที่ให้ทั่วถึง
- แสวงหาแกนหลักในการจัดการองค์กรที่เป็นรูปธรรม

(6) ในการดำเนินงานครั้งต่อไปสิ่งใดที่เราจะปฏิบัติแตกต่างจากครั้งที่ผ่านมา

คณะกรรมการกลุ่มฯ ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการดำเนินงานให้ชัดเจนครอบคลุม
- 2) สร้างเอกลักษณ์เพื่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก
- 3) สร้างหลักสูตรการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ที่สมาชิกเข้าใจง่าย
- 4) ร่วมกันแสวงหาแหล่งเงินทุน เพื่อมาบริหารจัดการกลุ่ม

(7) เรื่องทั่ว ๆ ไปที่เราพบเจอในระหว่างกิจกรรมครั้งนี้

คณะกรรมการกลุ่ม ได้ร่วมให้ข้อมูลว่า ถึงแม้กลุ่มจะเป็นองค์กรที่เพิ่งเริ่มใหม่ แต่ความรักความสามัคคีภายในกลุ่มยังแน่นแฟ้น เข้าใจเห็นอกเห็นใจกัน และมีความมุ่งมั่นที่จะทำเกษตรอินทรีย์ พร้อมกับก้าวเดินไปข้างหน้าด้วยกัน

4.4 รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร

ทีมวิจัยร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร และชุมชน ได้ร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ “ทฤษฎีต้นไม้ปัญหา” รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อทดลองปฏิบัติการ
ดังนี้

4.4.1 ยกระดับจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์มุกดาหาร

4.4.2 การปรับองค์กรให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสม

4.4.3 ยกระดับฐานสมาชิกเครือข่ายให้เป็นผู้ประกอบการ

4.4.4 กระบวนการเข้าสู่แหล่งทุนที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

4.4.5 เชื่อมภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

โดยผลการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนา
เศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุป
ผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.4.1 ยกระดับจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์มุกดาหาร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติจังหวัดมุกดาหาร พบว่ายัง
เป็นการรวมกลุ่มแบบธรรมชาติ ซึ่งสามารถขับเคลื่อนองค์กรได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพื่อให้เกิดการยอมรับจาก
ภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีแนวทางในการขับเคลื่อนเกษตรกรอินทรีย์ในจังหวัดมุกดาหาร คณะกรรมการเครือข่ายเกษตร
อินทรีย์จึงมีมติให้มีการจดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร โดยมีรายละเอียด
ดังนี้

โดยมติให้นางสาวธนาภา ยืนยง เป็นผู้ดำเนินการยื่นเอกสารการขอจดทะเบียนวิสาหกิจ โดยเบื้องต้น
ได้มีข้อสรุปให้ดำเนินการจดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจจำนวน 8 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยหลักฐาน ดังนี้

เอกสารหลักฐานในการยื่นขอจดทะเบียน

1. แบบคำขอจดทะเบียน (สวช. 01) ซึ่งต้องระบุข้อมูลที่สำคัญ คือ

1.1 ชื่อวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์
มุกดาหาร”

1.2 สถานที่ตั้ง/ที่ทำการ “เลขที่ 52 หมู่ 10 ตำบลเหล่าหมี อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร
49120”

1.3 ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทน “นางธนาภา ยืนยง”

1.4 จำนวนสมาชิก “164 ราย” สังกัดภายใต้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 8 กลุ่มย่อย ดังนี้

ที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจ	ที่ตั้ง	ประธาน	จำนวนสมาชิก (คน)
1	4-49-06-01/1-0040	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคบ้านนาแพง ม.11	43 หมู่ 11 ต.ห้วยน้ำใหญ่ อ.ห้วยน้ำใหญ่ จ.มุกดาหาร	นายทินภัท เมืองโคตร	15
2	4-49-06-01/1-0041	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทำนาอินทรีย์บ้านนาแพง	36 หมู่ 11 ต.ห้วยน้ำใหญ่ อ.ห้วยน้ำใหญ่ จ.มุกดาหาร	นายอินทา เมืองโคตร	25
3	4-49-01-10/1-0061	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อบริโภคให้เป็นยา	265 หมู่ที่ 8 ต.คำอาฮวน อ.เมืองมุกดาหาร จ.มุกดาหาร	นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา	43
4	4-49-01-03/1-0029	วิสาหกิจชุมชนทำนาอินทรีย์ตำบลบ้านโคก	165 หมู่ที่ 8 ต.บ้านโคก อ.เมืองมุกดาหาร จ.มุกดาหาร	นายประมวล บำบัดร์	21
5	4-49-03-04/1-0046	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ไผนาซิง	52 หมู่ 10 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	นางสาวธนาภา ยืนยง	15
6	4-49-03-04/1-0047	วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยไผนาซิง หมู่ 4	40 หมู่ 4 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	นางบุญมา เสี่ยงเย็น	15
7	4-49-03-04/1-0048	วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยไผนาซิง หมู่ 4	49 หมู่ 7 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	นางธนพร ศรีมูลเขียว	15
8	4-49-03-04/1-0051	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงสัตว์บ้านนาซิง หมู่ 10	19 หมู่ 10 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	นายพันนรา ศรีลาศักดิ์	15
รวม					164

1.5 กิจกรรม/กิจกรรมที่ประสงค์จะดำเนินการ 3 กิจกรรม ดังนี้

ลำดับที่	กลุ่มกิจการ	ประเภทกิจการ	ประเภทกิจการย่อย	ชนิดของสินค้า/บริการ	รายละเอียด
1	การผลิตสินค้า	การผลิตพืช	พืชไร่/พืชสวน	ข้าว,ผัก,อ้อย,กล้วย,โกโก้,พืชสมุนไพร	ผลิตและจำหน่ายข้าว,ผัก,อ้อย,กล้วย,โกโก้,พืชสมุนไพร ด้วยระบบอินทรีย์มาตรฐานสากล และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย พร้อมทั้งแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่ายในประเทศ.
2	การผลิตสินค้า	การผลิตพืช	พืชสมุนไพร	สมุนไพรทุกชนิด	-ผลิตและจำหน่ายสมุนไพรทุกชนิด ด้วยระบบอินทรีย์มาตรฐานสากล และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย พร้อมทั้งแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่ายในประเทศ
3	การผลิตสินค้า	การปศุสัตว์	ปศุสัตว์	โคพื้นบ้าน,โคขุน,กระบือ	ผลิตและจำหน่ายโคพื้นบ้าน,โคขุน,กระบือ ตลาดภายในประเทศและตลาดการค้าชายแดน

กฎระเบียบและข้อบังคับ

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร” ตำบลเหล่าหมี อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร 49120

หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป

ข้อที่ 1 ชื่อระเบียบข้อบังคับนี้ว่า ระเบียบข้อบังคับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

ข้อที่ 2 ที่ตั้งกลุ่ม ตั้งอยู่เลขที่ 52 หมู่ที่ 10 ตำบลเหล่าหมี อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

ข้อที่ 3 ระเบียบข้อบังคับนี้ให้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2561

หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์

ข้อที่ 4 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

- 4.1 เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกและชุมชนเห็นความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์
- 4.2 เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณีท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
- 4.3 เพื่อร่วมกันในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืน
- 4.4 เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนเป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้พึ่งตนเองได้ โดยนำหลักการเกษตรอินทรีย์มาใช้ในชุมชน
- 4.5 เพื่อส่งเสริมสมาชิกในการแปรรูปสินค้า และผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนให้ทันสมัย และมีความปลอดภัย
- 4.6 เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนและกลุ่มให้มั่นคงและยั่งยืน
- 4.7 เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยของชุมชน สอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน
- 4.8 เพื่อส่งเสริมกิจกรรม เทคโนโลยี และการนำไปใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.9 เพื่อการรวมกลุ่มให้เกิดการต่อรองสินค้าเพื่อการต่อยอดธุรกิจของเครือข่ายกับภาครัฐและเอกชน
- 4.10 เพื่อรวบรวมกลุ่มที่ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร
- 4.11 เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 4.12 เพื่อให้เกิดองค์กรที่ได้รับการรับรองจากภาครัฐ และการรับการยอมรับตลอดจนการสนับสนุนจากภาครัฐ

หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ

ข้อที่ 5 คุณสมบัติของสมาชิก

- 5.1 เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาและถิ่นอาศัยอยู่ในจังหวัดมุกดาหาร
- 5.2 มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของเครือข่าย และสนใจงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายอย่างจริงจัง

5.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงของเครือข่ายฯ

5.4 เป็นผู้ที่คณะกรรมการองค์กร ได้มีมติเห็นชอบให้รับเข้าเครือข่ายฯ

ข้อที่ 6 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

6.1 ต้องยื่นคำขอตามแบบใบสมัครของเครือข่ายฯ

6.2 ต้องชำระค่าสมัคร/ค่าธรรมเนียม จำนวน 20 บาท

6.3 ค่าสมัคร/ค่าธรรมเนียม สมาชิกจะเรียกคืนไม่ได้ ไม่ว่าเหตุใด ๆ

ข้อที่ 7 การพ้นจากสมาชิก

7.1 ตาย

7.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ

7.3 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าประชุม

ข้อที่ 8 การลาออกจากสมาชิก

8.1 ให้ทำหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ

8.2 ผู้ประสงค์จะลาออกต้องชำระหนี้ที่ตนยังผูกพันต่อเครือข่ายฯ

ข้อที่ 9 การให้ออกจากสมาชิก

9.1 การจงใจฝ่าฝืน ระเบียบข้อตกลง มติของเครือข่ายฯ หรือแสดงตนเป็นประจักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือแก่เครือข่ายฯ ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ

หมวดที่ 4 เงินทุนของกลุ่ม

ข้อที่ 10 การหาเงินทุนของเครือข่ายฯ

10.1 รับเงินค่าสมาชิก

10.2 เงินอุดหนุนจากส่วนราชการ องค์กรเอกชนและผู้มีจิตศรัทธา

10.3 เงินรายได้อื่น ๆ

อำนาจหน้าที่ที่จะกำหนดระเบียบต่าง ๆ โดยความเห็นชอบ และมติของที่ประชุมใหญ่สมาชิกในการประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการบริหารให้กำหนด 20 วัน นับตั้งแต่วันได้รับการเลือกตั้ง เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ งบประมาณรายรับ-รายจ่ายของเครือข่าย

หมวดที่ 5 การดำเนินของเครือข่ายฯ

ข้อที่ 11 เพิ่มพูนทักษะของสมาชิก

มุ่งหวังให้สมาชิกเกิดความชำนาญสูงสุด พร้อมทั้งจะประกอบการในกิจการนั้น ๆ

ข้อที่ 12 ดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรและสมาชิก

หมวดที่ 6 คณะกรรมการบริหารองค์กร

ข้อที่ 13 คณะกรรมการ ประกอบด้วย

13.1 ประธาน หมายถึง ประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

13.2 รองประธาน หมายถึง รองประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

13.3 เภรัญญิก หมายถึง เภรัญญิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

13.4 เลขานุการ หมายถึง เลขานุการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

13.5 กรรมการ หมายถึง กรรมการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

อำนาจกระทำการของประธานกลุ่มแทนประกอบด้วย ประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ

ข้อที่ 14 คุณสมบัติของคณะกรรมการ

14.1 เป็นสมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

14.2 สมาชิกที่ถูกถอดตำแหน่ง จากคณะกรรมการองค์กรไม่ว่ากรณีใด ๆ จะไม่มีสิทธิ์รับเลือกเป็นกรรมการอีกภายในกำหนด 12 เดือน นับตั้งแต่วันที่ถอดออก

ข้อที่ 15 กำหนดระยะเวลาดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการ

กรรมการแต่ละท่านมีอายุการเป็นกรรมการได้คราวละ 2 ปี กรรมการที่ออกตามวาระมีสิทธิ์ได้รับเลือกเป็นกรรมการได้อีกแต่ต้องไม่เกิน 2 วาระ

ข้อที่ 16 การออกจากตำแหน่งกรรมการ

16.1 ตาย

16.2 ออกตามวาระ

16.3 ลาออก

16.4 ขาดจากการเป็นสมาชิกภาพ

16.5 ขาดจากการประชุมกรรมการ 3 ครั้งติดต่อกัน โดยไม่ชี้แจงให้ที่ประชุมทราบ ที่ประชุมใหญ่มีมติถอดรายบุคคล

ข้อที่ 17 อำนาจหน้าที่ของกรรมการบริหารองค์กร

คณะกรรมการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายของกลุ่มโดยตรงต่อสมาชิกและมีหน้าที่ดูแลกิจการของกลุ่มดำเนินไปตามข้อบังคับระเบียบองค์กร และทำหน้าที่ตัวแทนกลุ่มให้คณะกรรมการขององค์กรมีหน้าที่กำหนดระเบียบต่าง ๆ โดยความเห็นชอบและมติของที่ประชุมใหญ่สมาชิกในการประชุมครั้งแรก

ข้อที่ 18 การประชุมคณะกรรมการ

คณะกรรมการสามารถเรียกประชุมได้ตามความจำเป็น แต่ต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ตามวันเวลาและสถานที่ผู้มีหน้าที่นัดการประชุมกำหนด

ข้อที่ 19 ที่ปรึกษา

คณะกรรมการองค์กรมีอำนาจหน้าที่เชิญบุคลากรจากภายนอก ซึ่งมีคุณวุฒิ ความเชี่ยวชาญ และมีความรู้ความสามารถ และเหมาะสมกับเป็นที่ปรึกษาของเครือข่ายฯ เพื่อให้เกิดคำแนะนำ หรือความเห็นชอบในการดำเนินงานทั่วไปของเครือข่ายฯ

หมวดที่ 7 การแก้ไขหรือเพิ่มเติมระเบียบข้อบังคับ

ข้อที่ 20 ระเบียบข้อบังคับนี้ สามารถปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมได้โดยมติที่ประชุมเกินครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการ

หมวดที่ 8 บทเฉพาะกาล

ข้อที่ 21 ให้ประธานคณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้ลงนามในระเบียบข้อบังคับใช้ในวันที่ประธานลงนาม

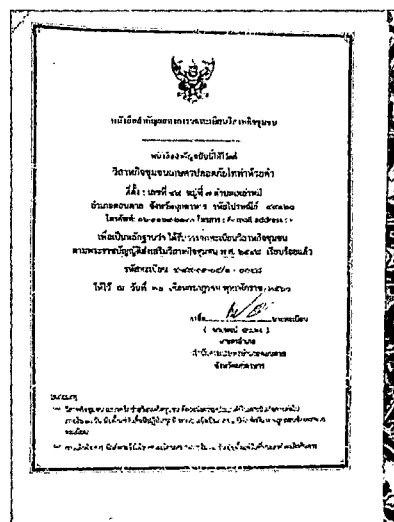
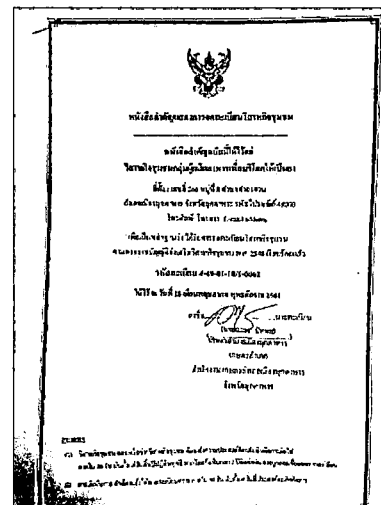
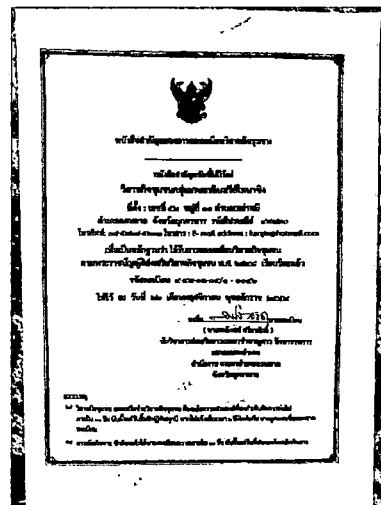
ผลจากการดำเนินการจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร ผู้แทนเครือข่ายฯ ได้ดำเนินการเข้าประสานกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเมืองมุกดาหาร และเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการรอเอกสารและหลักฐานจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มย่อย โดยจะมีการยื่นหลักฐานเพื่อตรวจสอบความถูกต้องต่อไป

ภาพประกอบ 4.1 การประชุมหารือการจัดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร ณ กศน. อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

ภาพประกอบ 4.2 การประชุมหารือการติดตามเอกสารเพื่อการจดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร ณ บ้านคำอาฮวน ตำบลคำอาฮวน จังหวัดมุกดาหาร

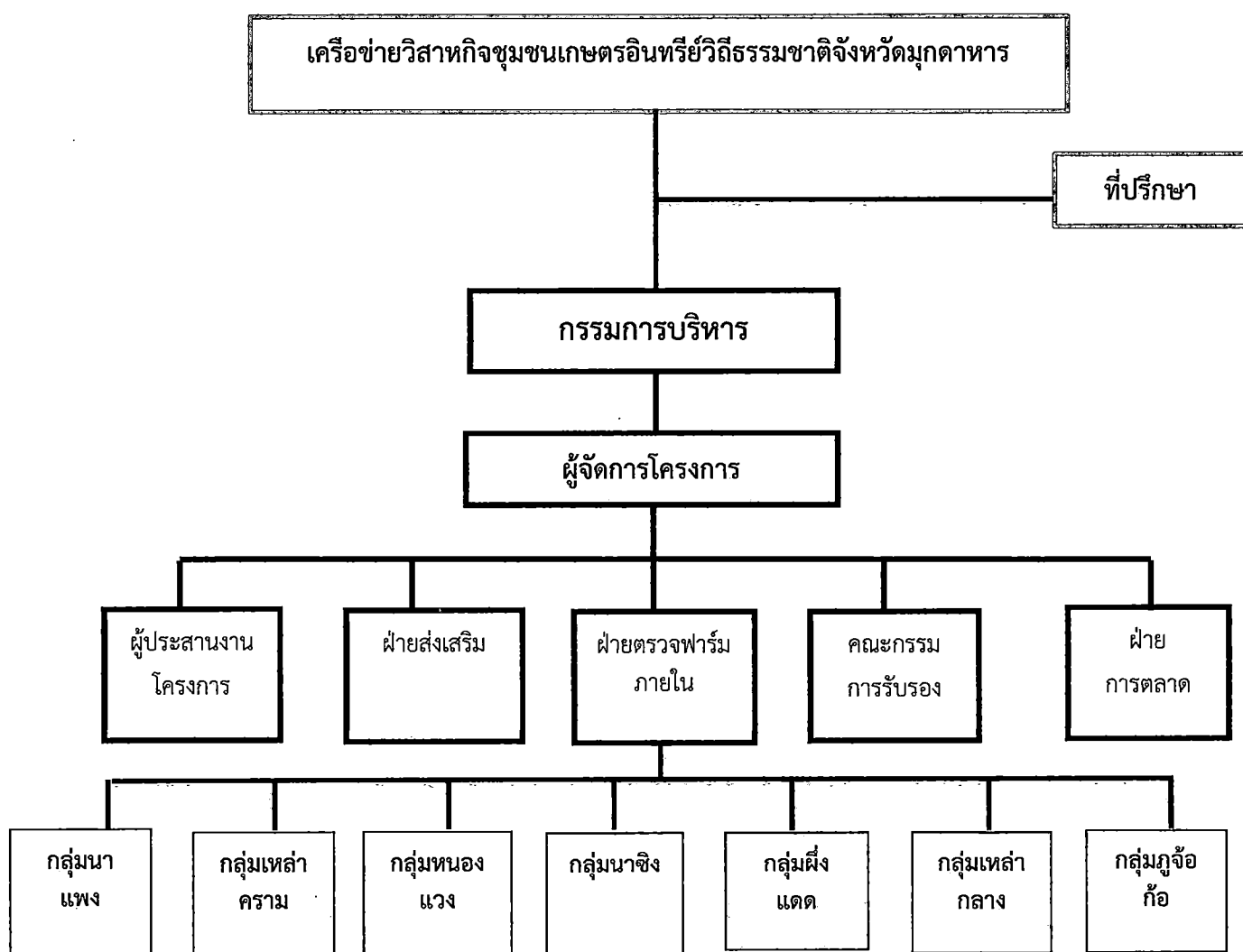

ภาพประกอบ 4.3 หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มย่อยที่ยื่นขอเพื่อการจดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

4.4.2 การปรับองค์กรให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสม

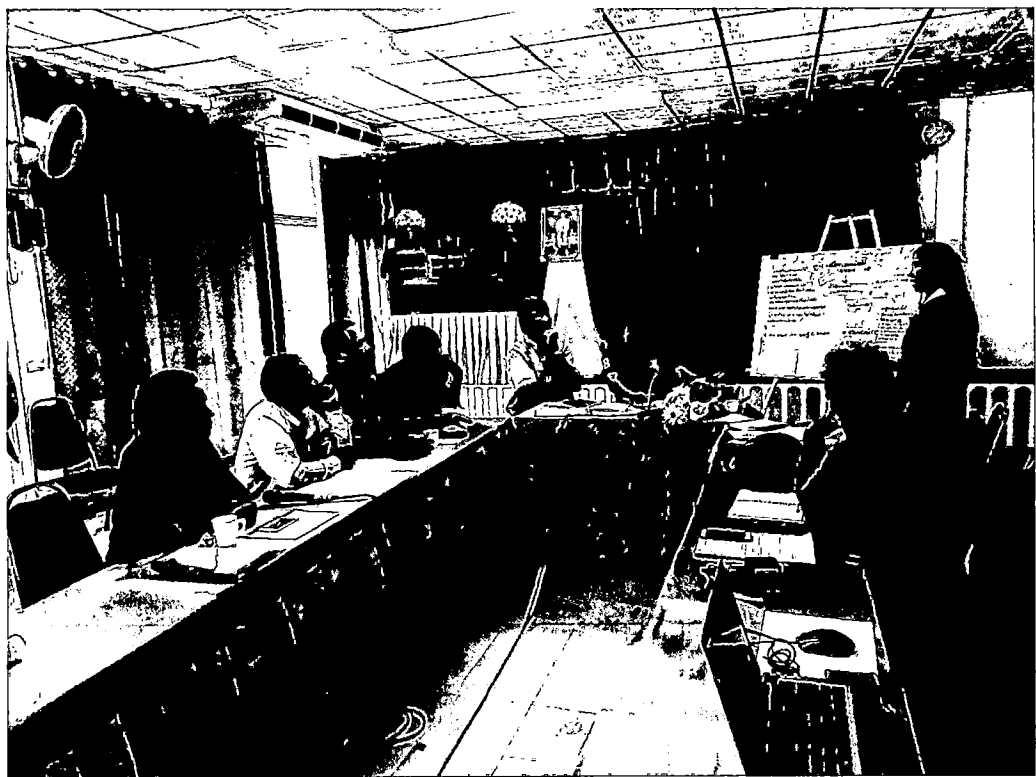
เพื่อศึกษาเนื้อหาที่เหมาะสมกับการจัดการองค์กร ทำการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์กร และจัดทำหลักสูตรการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกร โดยความร่วมมือจากสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ที่มีหน้าที่คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร รวมทั้งการประสานความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านการเกษตร ผลจากการประชุมหารือการปรับองค์กรเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสม

- ด้านโครงสร้างการบริหาร ได้มีการปรับตำแหน่งของคณะกรรมการ และเพิ่มผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการคัดเลือกผู้ตรวจฟาร์มภายในโครงการที่มาจากตัวแทนของแต่ละพื้นที่

รายชื่อตามโครงสร้างการบริหาร		
ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นายบุญเพ็ง ยืนยง	ประธาน
2	นายพู่ สุพร	รองประธาน

3	นายทินภัท เมืองโคตร	รองประธาน
4	นายเพียร แสงบุญ	ฝ่ายส่งเสริม/ฝ่ายตรวจฟาร์มภายใน
5	นายคณพศ เหล่าน้อย	ฝ่ายส่งเสริม/ผู้จัดการโครงการ
6	นายประมวล บำบัดร์	เลขานุการ
7	นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา	กรรมการ
8	นางสาวธนาภา ยืนยง	การตลาด
9	นายณัฐวุฒิ เผ่าภูไทย	เหรียญกษาปณ์
10	นายพรศักดิ์ ภูมิบุญชู	กรรมการ
ประธานกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม		
ที่	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม
1	นายทินภัท เมืองโคตร	กลุ่มนาแพง
2	นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา	กลุ่มเหล่าคราม
3	นายบุญเพ็ง ยืนยง	กลุ่มหนองแวง
4	นางสาวธนาภา ยืนยง	กลุ่มนาซิง
5	นายพุฒ สุพร	กลุ่มฝิ่งแดด
6	นายประมวล บำบัดร์	กลุ่มเหล่ากลาง
7	นายวุฒิ อาจวิชัย	กลุ่มภูจ้อก้อ
ฝ่ายตรวจแปลงในพื้นที่ 7 กลุ่ม		
ที่	ชื่อ-สกุล	กลุ่ม
1	นางกฤษณา เมืองโคตร	กลุ่มนาแพง
2	นายสุพจน์ ไชยงรงค์	กลุ่มเหล่าคราม
3	นายคำจันทร์ สารีศรี	กลุ่มหนองแวง
4	น.ส.เกศินี ต่อซอน	กลุ่มนาซิง
5	นายวิทยา สุพร	กลุ่มฝิ่งแดด
6	นายบรรพต ตะนุมาตย์	กลุ่มเหล่ากลาง
7	นายวีรวุฒิ ปุ่นปอง	กลุ่มภูจ้อก้อ

ภาพประกอบที่ 4.4-4.5 จัดเวทีรณรงค์ให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสม ณ กศน.อำเภอเมือง
จังหวัดมุกดาหาร

ภาพประกอบที่ 4.6-4.8 จัดเวทีรบบ้องคร้ให้เกดการบรหการจ้ดการที่เหมาสม ณ สำนังานสภาเกษตรกร
จ้งหวดัมุกดาหาร

■ ด้านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กิจกรรมการแสวงหาชุดความรู้การบริหารจัดการองค์กร ด้านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้ทำการจัดกิจกรรมในพื้นที่ย่อยของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเดือนธันวาคม 2561 โดยในกิจกรรมได้ร่วมระดมสถานการณ์การรับรองมาตรฐานของเครือข่ายที่ต้องใช้งบประมาณสูง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจึงจะมีการผลักดันให้สมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐ ภายใต้โครงการการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวอินทรีย์ปี 2562 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand โดยกลุ่มย่อยของเครือข่ายฯ ทำการรวบรวมเอกสารและทำการสมัครเข้าร่วมโครงการ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

รายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	ที่ตั้งกลุ่ม	จำนวนเกษตรกร (ราย)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ชนิดพันธุ์ข้าว
1	ทำนาอินทรีย์บ้านนาแพง	หมู่ 11 ต.หัวน้ำใหญ่ อ.หัวน้ำใหญ่ จ.มุกดาหาร	26	324	มะลิ105
2	กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านเหล่ากลาง	บ้านเหล่ากลาง ต.ปลวกแดง จ.มุกดาหาร	13	96	มะลิ105
3	กลุ่มผู้ปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์	หมู่ 8 ต.ผึ่งแดด อ.เมือง จ.มุกดาหาร	66	536	มะลิ105
4	กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านหนองนกเขียน	หมู่ 8 ต.ผึ่งแดด อ.เมือง จ.มุกดาหาร	26	233	มะลิ105 ,กข6.
5	กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีไทเหล่าคราม	หมู่12 ต.คำหาฮวน อ.เมือง จ.มุกดาหาร	19	252	มะลิ105 ,กข6.
6.	กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา	หมู่ 8 ต.คำหาฮวน อ.เมือง จ.มุกดาหาร	21	250	มะลิ105 ,กข6.
7	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวอินทรีย์บ้านโคก	หมู่ 8 ต.บ้านโคก อ.เมือง จ.มุกดาหาร	21	258	มะลิ105 ,กข6.
8	กลุ่มทำนาสามัคคีไม่มีพิษ	หมู่ที่ 5 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	12	106	มะลิ105 ,กข6.
9	กลุ่มทำนาอินทรีย์สามัคคี	หมู่ที่ 9 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	11	117	มะลิ105 ,กข6.
10	กลุ่มทำนاب้านนายอพลั่งรวมใจ	หมู่ที่ 5 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	12	106	มะลิ105 ,กข6.
11	กลุ่มทำนาอินทรีย์ไชยวงศ์	หมู่ที่ 9 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	13	126	มะลิ105 ,กข6.
12.	กลุ่มทำนาประชาสุข	หมู่ที่ 9 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	11	109	มะลิ105 ,กข6.
13	กลุ่มทำนาพลั่งฮอดปลอดสารพิษบ้านนายอ	หมู่ที่ 9 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	15	118	มะลิ105 ,กข6.
14	กลุ่มทำนาอินทรีย์สร้างสรรค์	หมู่ที่ 9 ต.เหล่าหมี อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	15	118	มะลิ105 ,กข6.
รวม			192	1,949	มะลิ105 ,กข6.

ผลจากกิจกรรมเป็นการสร้างทางเลือกให้เกษตรกรภายใต้เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติ มุกดาหารได้เข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ฝึกทักษะการร่วมกิจกรรมของภาครัฐ และขั้นตอน การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และสร้างกลไกเกษตรอินทรีย์ในระดับกลุ่มย่อยให้เกิดความเข้มแข็ง ผลจาก กิจกรรมได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร ที่เหมาะสมกับเกษตรกรและองค์กร ชุมชนวิจัยและ เครือข่ายนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มตนเอง

ภาพประกอบที่ 4.9จัดเวทีหารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มย่อย และเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กับโครงการรัฐเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการในกลุ่มย่อย พื้นที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านหนองนก

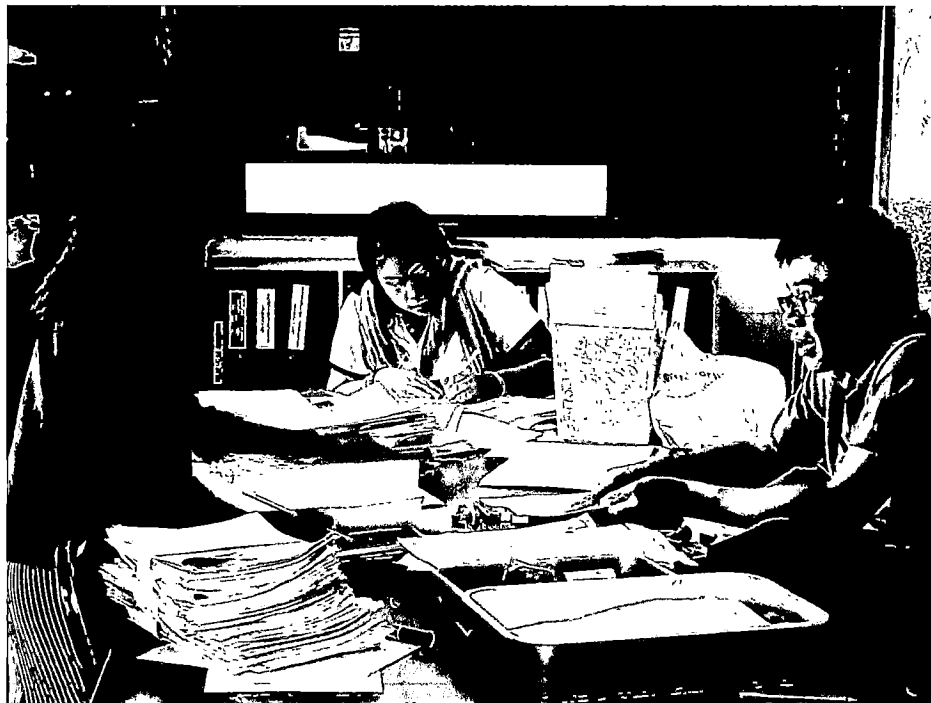
เขียน 9.ต.ผิงแดด อ.เมือง จ.มุกดาหาร

ภาพประกอบที่ 4.10 จัดเวทีหารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มย่อย และเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์กับโครงการรัฐเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการในกลุ่มย่อย พื้นที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านนาแพง ต.ห้วยใหญ่ อ.ห้วยใหญ่ จ.มุกดาหาร

ภาพประกอบที่ 4.11 จัดเวทีหารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มย่อย และเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์กับโครงการรัฐเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการในกลุ่มย่อย พื้นที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์ไผ่มาซิง ต.ดอนตาล อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร

ภาพประกอบที่ 4.12 การดำเนินการจัดทำเอกสารเพื่อร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์กับภาครัฐ
ณ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวกาฬสินธุ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอมือเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

4.4.3 ยกระดับฐานสมาชิกเครือข่ายให้เป็นผู้ประกอบการ

เพื่อให้สมาชิกภายใต้เครือข่ายมีการปรับตัวในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ หลักสำคัญคือการหนุนเสริมให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ทีมวิจัยจึงได้ร่วมกับสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร และได้มีการกำหนดการอบรมบ่มเพาะการเป็นผู้ประกอบการภายใต้โครงการป็นนักรุกกิจอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปไทย (Sme เกษตร) ตามแนวพระราชรัฐ โดยร่วมกับสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

- ประเด็นโดยแนวคิดอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปไทย สู่การสร้างเศรษฐกิจฐานรากตามแนวพระราชรัฐ โดยสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร
- บทบาทศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค กับการแปรรูปสินค้าเกษตรโดย ผู้แทนอุตสาหกรรมจังหวัด
- การทำบัญชีเดียวและการจดทะเบียนนิติบุคคล สำคัญกับการเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ โดย ผู้แทนพาณิชย์จังหวัด
- SME BANK และมาตรการสนับสนุนสินเชื่อคนตัวเล็ก

การดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเกษตรกรและประชาชน โดยมีภาคีความร่วมมือประกอบด้วย

- สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร หน้าที่คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร รวมทั้งการประสานความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านการเกษตร
- ธนาคาร sme หน้าที่คือ ที่ปรึกษาด้านการลงทุน และบริการด้านการเงิน

- อุตสาหกรรมจังหวัด หน้าที่คือ ให้ความรู้ด้านการผลิตขั้นพื้นฐานสู่การเป็นเกษตรกรอุตสาหกรรม

ภายใต้พื้นที่เป้าหมายในโครงการวิจัยในพื้นที่เขตเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมือง รวมถึงกลุ่มย่อยภายใต้เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์มุกดาหาร ดังนี้

วันที่ 21 มิถุนายน 2561 กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโคบ้านนาแพง ต.หว้านใหญ่ จำนวน 62 ราย มีแผนธุรกิจการแปรรูปผลผลิตข้าวฮางอก สร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก ข้าวเปลือก และข้าวสาร และสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในชุมชน และมีแผนในการผลิตเนื้อโคขุนที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคบ้านนาแพง ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการยกระดับเป็นผู้ประกอบการที่วิจัยได้เรียนรู้กระบวนการจัดอบรม ชุมชนได้ยกระดับการผลิตขั้นต้น สู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม จากกิจกรรมส่งผลให้เกษตรกรได้รับการอบรม และมีความรู้ในการบริหารจัดการองค์กร และได้แนวทางการขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินทุน-มีแผนธุรกิจการแปรรูปผลผลิตข้าวฮางอก สร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นจากข้าวเปลือก และข้าวสาร และสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในชุมชน และมีแผนในการผลิตเนื้อโคขุนที่มีคุณภาพสูง และได้เกิดการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคบ้านนาแพง และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานวิจัยและวิทยาศาสตร์(วว.)ในการต่อยอดการผลิตอาหารวัว และเกษตรกรมีทางเลือกในการเข้าร่วมโครงการข้าวอินทรีย์ของกรมการข้าว ประจำปีการผลิต 2562

ภาพประกอบที่ 4.13 การอบรมบ่มเพาะการเป็นผู้ประกอบการกลุ่มนาแพง ตำบลหว้านใหญ่ อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

วันที่ 31 กรกฎาคม 2561 ออกพื้นที่ดำเนินโครงการกลุ่มเลี้ยงสัตว์ตำบลฝั่งแดง จำนวน 47 ราย มีแผนธุรกิจในการผลิตข้าวอินทรีย์ และนำข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้มาแปรรูป เช่น ผลผลิตจากข้าวอินทรีย์ มาผลิตข้าวฮางอก เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นจากข้าวเปลือก นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่มาจากข้าวอินทรีย์ เกษตรกรได้รับการอบรม และมีความรู้ในการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกรได้แนวทางการขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินทุน-มีแผนธุรกิจในการผลิตข้าวอินทรีย์ และนำข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้มาแปรรูป เช่นผลผลิตจากข้าวอินทรีย์ มาผลิตข้าวฮางอก เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นจากข้าวเปลือก และเกษตรกรมีทางเลือกในการเข้าร่วมโครงการข้าวอินทรีย์ของกรมการข้าว ประจำปีการผลิต 2562

วันที่ 6 สิงหาคม 2561 ออกพื้นที่ดำเนินโครงการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา ตำบลคำอาฮวน จำนวน 70 ราย โดยทางกลุ่มมีการปลูกข้าวและพืชผักสวนครัว ในรูปแบบของเกษตรอินทรีย์ โดยมีแผนธุรกิจการผลิตข้าวอินทรีย์การปลูกผักอินทรีย์เพื่อส่งขายให้กับตลาดเมือง เพื่อเป็นการขยายกลุ่มตลาด และมีแนวคิดในการนำข้าวและผักปลอดสารส่งขายตามโรงพยาบาลเพื่อให้ผู้ป่วยได้บริโภคผักปลอดสาร และขยายโอกาสทางธุรกิจให้กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหม่ 1.เกษตรกรได้รับการอบรม และมีความรู้ในการบริหารจัดการองค์กร 2.เกษตรกรได้แนวทางการ การขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินทุน และกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์กับกรมการข้าว และเข้าร่วมโครงการปรับปรุงบำรุงดินด้วยการปลูกพืชหลังนา ของเกษตรอำเภอเมือง ประจำปีการผลิต 2562

ภาพประกอบที่ 4.14 การอบรมบ่มเพาะการเป็นผู้ประกอบการกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยา ตำบลคำอาฮวน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

วันที่ 17 สิงหาคม 2561 ออกพื้นที่ดำเนินโครงการวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ไทนาชิงหมู่ 4 ตำบลเหล่าหมี จำนวน 80 ราย โดยทางกลุ่มมีการปลูกข้าวอินทรีย์ พืชสมุนไพรและกล้วย โดยมีแผนธุรกิจการผลิตข้าวอินทรีย์และการแปรรูปกล้วยเพื่อยืดอายุผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และเพิ่มมูลค่าให้แก่กล้วย ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กล้วยทอด กล้วยตาก และขยายกลุ่มตลาดของผู้บริโภคให้มากขึ้น กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์กับกรมการข้าว ประจำปีการผลิต 2562

ภาพประกอบที่ 4.14 การอบรมแปะการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ไทนาชิงหมู่ 4 ตำบลเหล่าหมี อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

วันที่ 27 สิงหาคม 2561 ออกพื้นที่ดำเนินโครงการกับวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านโคก จำนวน 105 ราย โดยวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านโคก ได้มีแนวทางการทำแผนธุรกิจการทำเกษตรอินทรีย์ครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นการผลิตข้าวอินทรีย์ เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนมีรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี 1.เกษตรกรได้รับการอบรม และมีความรู้ในการบริหารจัดการองค์กร เกษตรกรได้แนวทางการขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินทุน จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลบ้านโคก และเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์กับกรมการข้าว ประจำปีการผลิต 2562

วันที่ 31 สิงหาคม 2561 ออกพื้นที่ดำเนินโครงการกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตามรอยพ่อ ต.เหล่าหมี จำนวน 50 ราย มีแผนธุรกิจยกระดับคุณภาพผักผลไม้พื้นเมือง โดยปลูกผักสวนครัวปลอดสาร และผลไม้ตามฤดูกาล โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตามรอยพ่อมีความต้องการในการขยายตลาด และเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรได้รับการอบรม และมีความรู้ในการบริหารจัดการองค์กร เกษตรกรได้แนวทางการขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินทุน มีแผนธุรกิจยกระดับคุณภาพผักผลไม้พื้นเมือง จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตามรอยพ่อ ต.เหล่าหมี เพื่อยกระดับสู่เกษตรอุตสาหกรรม กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์กับกรมการข้าว ประจำปีการผลิต 2562

4.4.4 กระบวนการเข้าสู่แหล่งทุนที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

กระบวนการเข้าสู่แหล่งทุนที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร เป็นรูปแบบกิจกรรมเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการ ทีมวิจัยได้บูรณาการร่วมกับสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหารในการจัดการอบรม โดยสภาเกษตรกรแห่งชาติได้ร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรมและธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ได้ขับเคลื่อนโครงการ “ปั้นนักธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (SMEเกษตร) ตามแนวพระราชรัฐ” โดยเน้นไปที่การมุ่งยกระดับกลุ่มเกษตรกรให้สามารถแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการปรับเปลี่ยนจากการขายผลผลิตในรูปวัตถุดิบที่ได้ราคาต่ำ เป็นการทำเกษตรอุตสาหกรรมที่มีการเชื่อมโยงตั้งแต่การผลิต การแปรรูป จนถึงการตลาดอย่างครบวงจร

หลังจากการอบรมดังกล่าว เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่มีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ชุมชนวิจัย คือกลุ่มเลี้ยงโคดำบลหวานใหญ่ หรือกลุ่มทำนาอินทรีย์บ้านนาแพงซึ่งเป็นเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดในการยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการ โดยการนำภูมิปัญญาสานกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์นำไปพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพอาหารสัตว์ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณและความรู้ด้านวิทยาศาสตร์จากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(วว.) ในสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งแนวคิดภูมิปัญญานั้นคือน้ำหมักเกลือ โดยนำไปหมักกับหญ้าหรือฟางแล้วนำไปเลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มการเจริญเติบโตให้กับสัตว์เลี้ยงได้เป็นอย่างดี

โดยกลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน 77,650 บาท เพื่อนำไปเพิ่มมูลค่าอาหารสัตว์จากฟางหรือหญ้าเลี้ยงสัตว์ธรรมดา ไปสู่อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพแล้วยังได้รับการตอบรับจากกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนเป็นอย่างดี หลังจากได้ทำการหมักหญ้าจนเป็นเชื้อเสียแล้ว ทำให้แหล่งทุนคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เล็งเห็นความสามารถในการบริหารจัดการ จึงได้เสนอเงินกู้ดอกเบี้ยถูกเพื่อนำไปขยายกิจการและขยายกำลังการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยกลุ่มก็ได้เสนอแผนธุรกิจและก็ได้รับเงินมาลงทุน ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกกลุ่มยังมีการเลี้ยงโคขุนเพื่อส่งขายต่างประเทศ และเลี้ยงโคขุนเกรดพรีเมียมส่งตลาดภายในประเทศไปด้วย

เห็นได้ว่าการอบรมเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการแล้ว นอกจากได้ผลผลิตคือเกษตรกรได้เข้าอบรมและได้ความรู้ ยังส่งผลให้เกิดผลลัพธ์คือการนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพต่อไป กลุ่มเกษตรกรยังกล่าวอีกว่าการทำวิจัยสามารถเปิดความคิด เปิดการรับรู้ไปสู่การพัฒนาในระดับได้เป็นอย่างดี

4.4.5 เชื่อมภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

เพื่อให้เกิดภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร ร่วมกับสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร ได้ออกแบบกระบวนการให้เกิดการเชื่อมภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดมุกดาหารเข้าร่วมหารือหรือการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดมุกดาหาร โดยเป้าหมายเพื่อสร้างภาคีกลไกเครือข่าย ยังเป็นการสร้างกลไกความร่วมมือด้านการศึกษาผลกระทบของเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเพื่อเชื่อมโยงห่วงโซการผลิตให้กับเครือข่าย โดยภาคีความร่วมมือที่เข้าร่วมประกอบด้วย

- วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร หน้าที่คือ สนับสนุนงานด้านวิชาการ
- สภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร หน้าที่คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร รวมทั้งการประสานความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านการเกษตร
- สมัชชาสุขภาพจังหวัดมุกดาหาร หน้าที่คือ ส่งเสริมการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืนสู่อาหารปลอดภัย
- สาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร หน้าที่คือ ส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาพและสุขภาวะของชุมชน
- สมาคมเครือข่ายมุกดาหารเมืองสามธรรม หน้าที่คือ ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคเอกชน
- สภาหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร หน้าที่คือ เป็นตัวแทนของภาคธุรกิจเอกชนในการประสานงานกับภาครัฐบาล โดยทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การค้า การบริการ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการเงิน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจแก่จังหวัด ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ
- กศน.อำเภอเมืองมุกดาหาร หน้าที่คือ สนับสนุนงานด้านวิชาการ และงานด้านอาชีพ
- ธนาคาร sme หน้าที่คือ ที่ปรึกษาด้านการลงทุน และบริการด้านการเงิน
- ศูนย์ประสานงานภาคประชาสังคมจังหวัดมุกดาหาร หน้าที่คือ ประสานงานและขับเคลื่อนภาคประชาสังคม
- เครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร หน้าที่คือ ขับเคลื่อนการผลิตภาคเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

โดยกระบวนการได้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนและนำเสนอความคิดเห็นระหว่างภาคีที่เข้าร่วม อ.วิรัตน์ พรหมดี ผอ.วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร กล่าวว่า หลังจากจังหวัดมุกดาหารได้ประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ แล้ว สภาพัฒนาการเมือง(สพม.)ได้เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะข้อกังวล ข้อห่วงใย อันมาจากผลกระทบที่จะตามมาในกรณีถ้ามีเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยได้ส่งข้อกังวลจำนวน 13 ข้อ ไปยังคณะรัฐมนตรี และสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเห็นว่า เมื่อสังคมยุคสมัยเจริญก้าวหน้าขึ้น คนในสังคมควรรู้เท่าทันการพัฒนาที่เข้ามา ด้วยประเด็นดังกล่าวนั้น สมาคมเครือข่ายมุกดาหารเมืองสามธรรม ได้รับรู้และตระหนักพร้อมทั้งชูประเด็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม ผ่านแนวคิดมุกดาหารเมืองสามธรรม(ธรรมะ ธรรมชาติ วัฒนธรรม) โดยการพัฒนาเศรษฐกิจจากรากฐาน ด้วยเศรษฐกิจแบบเป้าหมายคือการตั้งบริษัทเพื่อสังคม เช่น การสร้างแบรนด์ของจังหวัดมุกดาหาร(ผ้ามุก) การส่งเสริมวิสาหกิจฝักอินทรีย์ เพื่อส่งให้โรงพยาบาลในจังหวัดมุกดาหาร

นายคณิต ปัญธิโย ผู้แทนจาก ธนาคาร SME กล่าวว่า ในด้านเศรษฐกิจชุมชนตนเห็นว่าควรมีการจัดทำข้อมูลให้มีความแม่นยำ สามารถนำไปวิเคราะห์และนำไปกำหนดนโยบายการพัฒนาได้ เช่น จังหวัดมุกดาหาร มีผ้าคราม ผ้าหมักโคลน เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง ควรมีทีมงานเข้าไปพัฒนาแบบครบวงจร เพื่อให้เกษตรกรที่ผลิตผ้าสร้างรายได้หลายแบบอย่างยั่งยืน

ได้ทราบข้อมูลทิศทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร โอกาสและอุปสรรค รวมทั้งผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหลังจากการพัฒนา นายสมศักดิ์ สืบบุญเรือง เลขาธิการหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร ได้กล่าวว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ครอบคลุมพื้นที่ 11 ตำบล 3 อำเภอ ได้แก่ อ.หว้านใหญ่ อ.เมืองมุกดาหาร อ.ดอนตาล และแนวโน้มข้างหน้าอาจจะขอเพิ่มพื้นที่ตำบลคำป่าหลาย อำเภอเมืองมุกดาหาร เข้าในเขตเศรษฐกิจพิเศษอีก เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่จำนวนมาก และการส่งเสริมการลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ การแปรรูปการเกษตร, การนิคมอุตสาหกรรม, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ ซึ่งอุตสาหกรรมดังกล่าวจะได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีและอื่นๆ จังหวัดมุกดาหารอยู่ตรงข้ามเมืองไกรสรพนมวิหาน แขวงสะหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 เป็นเส้นทางข้ามแม่น้ำโขงไปมาหาสู่กัน อีกทั้งเมืองไกรสรพนมได้ยกฐานะเป็นเมืองคู่แฝดกับเมืองมุกดาหาร ซึ่งแขวงสะหวันเขตมีประชากรมากเป็นอันดับสองของประเทศรองจากนครหลวงเวียงจันทน์ ทำให้ประชาชนชาวลาวข้ามมาจับจ่ายใช้สอยที่เมืองมุกดาหารเป็นจำนวนมากคิดเป็นประมาณประมาณ 75% ของการจับจ่าย และมีมูลค่าสินค้าผ่านแดนกว่าสองแสนล้านบาท ต่อปี จังหวัดมุกดาหารตั้งอยู่ในแนวเส้นทาง EWEC (East West Economic Corridor) หรือ เขตเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกและตะวันตก ประกอบด้วยประเทศเมียนมา, ไทย, สปป.ลาว, เวียดนาม, กัมพูชา และมณฑลยูนนาน (จีนตอนใต้) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมในเรื่องการค้าและการลงทุน ซึ่งเส้นทาง EWEC มีแผนงานจะสร้างรถไฟความเร็วสูงจาก อ.แม่สอด จ.ตาก มายัง จังหวัดมุกดาหารเพื่อเชื่อมไปยังเมืองดานัง ประเทศเวียดนาม และในอนาคตก็จะสร้างรถไฟจากเมืองมะละแหม่ง ประเทศเมียนมา ไปยังประเทศอินเดีย เพื่อเชื่อมต่อไปทวีปยุโรปจนถึงเมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ ต่อไป

ในด้านการลงทุนภาคเอกชนเกี่ยวกับนิคมอุตสาหกรรมขณะนี้ยังไม่มีผู้มาลงทุน ส่วนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐ เพื่รองรับการเติบโตก็ดำเนินการไปอย่างมาก ได้แก่

- การสร้างถนนสี่ช่องจราจรของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 จาก ต.คำป่าหลาย อ.เมืองมุกดาหาร ไปถึง บ้านตอง อ.ธาตุพนม ซึ่งจะแล้วเสร็จปี พ.ศ.2562

- การสร้างถนนสี่ช่องจราจร (ตัดใหม่) จากบ้านนาไคร้ อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ ถึงบ้านซ่ง อ.คำชะอี จ.มุกดาหาร อีกทั้งแผนการสร้างถนนวงแหวนรอบนอก รอบกลาง และรอบใน นอกจากนั้นแล้วจังหวัดมุกดาหาร ยังมีแผนจะสร้างลานขนถ่ายสินค้า หรือที่เรียกว่าท่าเรือบก เพื่อเชื่อมต่อกับรถไฟรางคู่สายบ้านไผ่ – นครพนม

แต่อุปสรรคปัญหา ที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น ความล่าช้าของการสร้างสนามบิน เนื่องจากในปัจจุบันมีผู้โดยสารทางเครื่องบินเป็นจำนวนมากแต่ไม่สามารถสร้างสนามบินได้ เพราะที่สนามบินดอนเมืองมีเครื่องบิน

ลงจอดเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้ถ้าเครื่องบินจะลงจอดที่ดอนเมืองลงจอดไม่ได้ นอกจากนั้นแล้วการรุกรทางเศรษฐกิจของจีน และ กลุ่ม CLMV รวมถึงการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำ ทำให้นักลงทุนบางส่วนไปลงทุนยังประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังได้เห็นทิศทางภาคีความร่วมมือในการเชื่อมโยงการตลาดในจังหวัด

ผลลัพธ์จากกิจกรรมทำให้เกิดเกิดการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายระหว่างภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เกิดองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนมุกดาหารเมืองสามธรรม (ธรรมะ ธรรมชาติ วัฒนธรรม) ภายใต้บริบทของคนมุกดาหาร ชุมชนตระหนักทราบถึงผลกระทบของการพัฒนา เกิดการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิต พร้อมทั้งสามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้กระแสการพัฒนาที่เติบโตอย่างรวดเร็ว

ภาพประกอบที่ 4.15-4.16 การเชื่อมภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนาโลกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร ณ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร

ภาพประกอบที่ 4.16-4.18 การเชื่อมภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์

จังหวัดมุกดาหาร ณ โรงแรมพลอยพาสเซจ จังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโครงการรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 4 ข้อ คือ 1) ศึกษาพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร 2) ศึกษาสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์ 3) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา 4) ให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุปผลแยกตามประเด็นหลักๆ ดังนี้

5.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

5.1.1 พัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร มีระยะเวลาจากเริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบันกว่า 11 ปีมีสมาชิก ณ ปัจจุบัน 219 ราย โดยมีกรรมการจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ณ ปัจจุบันมีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด 2,255 ไร่ ในจำนวนนี้มี 85 ราย ผ่านการตรวจรับรองระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 โดยในพื้นที่เป้าหมายได้แก่บ้านเหล่าคราม มีกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยาจำนวน 43 ราย 289 ไร่ ส่วนบ้านนาแพงมีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์จำนวน 21 ราย 200 ไร่ บ้านเหล่าครามมีวิถีชีวิตแบบชุมชนเกษตรกรรมกึ่งชุมชนเมือง ส่วนนาแพงมีวิถีชีวิตแบบชุมชนเกษตรกรรม ด้านการรวมกลุ่มนาแพงมีกลุ่มอาชีพ(ปุ๋ยอินทรีย์, เลี้ยงสัตว์, ทำนา, แปรรูปข้าว) ส่วนบ้านเหล่าครามมีกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยาเป็นองค์กรขับเคลื่อนด้านเกษตรอินทรีย์

ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่บ้านนาแพง ได้มีโครงการก่อสร้างถนนสี่เลนจากแยกบ้าน คำป่าหลาย-ถึงแยกโรงพยาบาลหว้านใหญ่ บริเวณใกล้เคียงชุมชนนาแพงมีโรงงานแปรรูปยางพารา, แปรรูปมันสำปะหลัง, และโรงงานผลิตพลาสติก ซึ่งที่ผ่านมาทำให้บ้านนาแพงได้รับผลกระทบด้านมลภาวะจากโรงงานแป้งและยางพารา ในขณะเดียวกันพื้นที่รอบบ้านนาแพงมีนายทุนเข้ามากว้านซื้อหลายไร่ ส่วนบ้านเหล่าครามได้มีนายทุนในตัวเมืองมุกดาหาร ได้เข้ามากว้านซื้อที่ดินบริเวณรอบบ้านนาแพง ซึ่งทำให้ราคาที่ดินแถวนั้นเพิ่มสูงขึ้นกว่า 300 เท่า

5.1.2 สถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์

มีการประกาศเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองฯ อำเภอดอนตาล และอำเภอหว้านใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 11 ตำบล จำนวนพื้นที่ 578.50 ตารางกิโลเมตร. ซึ่งกิจการที่ส่งเสริมการลงทุนได้แก่ กิจการแปรรูปการเกษตร, ไซโล, โลจิสติกส์, ลานเก็บสินค้า เป็นต้น ต่อมาได้มีการประกาศพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม จำนวน 1,085-2-57 ไร่ ในเขตบ้านพรานอัน ตำบลคำอาฮวน อำเภอเมืองฯ แต่ยังไม่มีการลงทุน ในส่วนสถานการณ์การซื้อขายที่ดินได้มีนายทุนกว้านซื้อที่ดินในตำบลคำอาฮวน ซึ่งทำให้

ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นกว่า 300 เท่า แต่บริเวณที่ติดกับบ้านเหล่าคราม ได้มีนายทุนมาซื้อที่ดินและสร้างฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ จากคำบอกเล่าของชาวบ้านนาแพงนั้น พบว่าส่วนใหญ่ นายทุนจะกว้านซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างโรงงานนอกเขตนิคมอุตสาหกรรม อาทิเช่น พื้นที่ใกล้กับบ้านนาแพง ตำบลห้วยใหญ่ อำเภห้วยใหญ่ นายทุนกว้านซื้อที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อจะสร้างโรงงานผลิตปลากระป๋อง

5.1.3 รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา

คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมีสมาชิกกระจายอยู่ใน 7 อำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 219 ราย มีพื้นที่การเกษตรที่เข้าร่วมตรวจรับรองเกษตรกรอินทรีย์จำนวน 2,255 ไร่ รูปแบบการบริหารปรากฏตามโครงสร้างองค์กร ที่ประกอบไปด้วยชุดกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีมุกดาหาร มาจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่ายกัน และประกอบไปด้วยฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้จัดการโครงการ ผู้ประสานงานโครงการ เจ้าหน้าที่สำนักงาน เจ้าหน้าที่สนามนักส่งเสริม/ผู้ตรวจฟาร์มภายใน/ คณะกรรมการรับรอง ผู้จัดการฝ่ายแปรรูป ฝ่ายการตลาด เป้าหมายของกลุ่มคือ “การผลิตสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร”

บทเรียนและการดำเนินการของกลุ่มที่ผ่านมา วิเคราะห์ (SWOT) จุดแข็ง เครือข่ายมีสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหารเป็นพี่เลี้ยง มีผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรอง มีภาคีพันธมิตรธุรกิจ คณะกรรมการตระหนักในการทำเกษตรอินทรีย์ จุดอ่อน ยังไม่มีการจัดทำแผนธุรกิจ ขาดเงินทุนหมุนเวียนธุรกิจ ในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ การบริหารจัดการองค์กร การรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกได้ทั้งหมดในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งต้องใช้เงินทุนปีละประมาณหลายล้านบาท เครื่องมือเครื่องจักรยังไม่พร้อม ขาดระบบการบริหารจัดการเครือข่ายตามแผนธุรกิจ กรรมการและบุคลากรยังเป็นอาสาสมัคร ขาดสำนักงานที่ตั้ง และสถานประกอบการของกลุ่ม โอกาส นโยบายรัฐให้การสนับสนุนการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร มีหน่วยงานราชการในท้องที่ให้การสนับสนุน มีภาคีส่งเสริมมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ คนในสังคมช่วยบริโภคสินค้าชุมชน หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองปลูกข้าวอินทรีย์รายละ 300 บาท และให้ถุงบรรจุข้าวฟรี ยุทธศาสตร์เกษตรกรอินทรีย์แห่งชาติ อุปสรรค แผนการปฏิบัติงานการส่งเสริมของภาครัฐเป็นอุปสรรค เช่น การแจกปัจจัยการผลิตที่ไม่ทราบแหล่งที่มา โครงสร้างการตลาดไม่เอื้ออำนวยต่อผู้ผลิตรายย่อย มีผู้ผลิตข้าวหอมมะลิแปรรูปบรรจุถุงจำนวนมาก ทั้งรายย่อยและรายใหญ่ นโยบายของรัฐ มีโครงการหลากหลายลงในพื้นที่เดียวกัน

5.1.4 รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีสึกษา เกษตรกรอำเภห้วยใหญ่ และอำเภเมืองฯ จังหวัดมุกดาหาร

จากทีมวิจัยและชาวบ้านภายใต้โครงการได้ใช้ “ทฤษฎีต้นไม้ปัญหา” ในการสังเคราะห์ข้อมูลจนได้แนวทางในการจัดการกลุ่ม จำนวน 8 ประเด็น ประกอบด้วย

- แสวงหาช่องทางเข้าถึงการส่งเสริมการลงทุน(BOI)
- ระดมทุนจัดตั้งบริษัทเพื่อการเข้าถึงการตลาด
- แสวงหาแหล่งทุนอื่น
- จัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

- จัดอบรมเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการ
- สร้างชุดความรู้แหล่งทุน
- แสวงหาชุดความรู้การจัดการองค์กร
- เชื่อมภาคีและพัฒนากลไกเครือข่าย

โดยจากการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมสามารถดำเนินการได้ 5 กิจกรรม ดังนี้

1. ยกระดับจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร
2. การปรับองค์กรให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสม
3. ยกระดับฐานสมาชิกเครือข่ายให้เป็นผู้ประกอบการ
4. กระบวนการเข้าสู่แหล่งทุนที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร
5. เชื่อมภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

Mukdahan Organic Life

5.เชื่อมภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

4.กระบวนการเข้าสู่แหล่งทุนที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดมุกดาหาร

3.ยกระดับฐานสมาชิกเครือข่ายให้เป็นผู้ประกอบการ

2.การปรับองค์กรให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสม

1.จดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์มุกดาหาร

5.2 การสรุปและวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ จากการเก็บข้อมูลที่มีวิจัยได้ใช้เครื่องมือคือ ทฤษฎีแม่น้ำ มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บตามวัตถุประสงค์ จะให้เห็นปรากฏการณ์ พฤติกรรม และโครงสร้างของปัญหา ดังปรากฏต่อไปนี้

๑.เพื่อศึกษาพัฒนาการ และบริบทการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร	
ปรากฏการณ์	- กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีระยะเวลาจากเริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบันกว่า 11 ปี - มีสมาชิก ณ ปัจจุบัน 219 ราย - ปัจจุบันมีกรรมการจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ - มีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด 2,255 ไร่ - ระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 มี 85 ราย ผ่านการตรวจรับรอง - บ้านเหล่าครามมีกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภคให้เป็นยาจำนวน 43 ราย 289 ไร่ - บ้านนาแพงมีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์จำนวน 21 ราย 200 ไร่ - บ้านเหล่าครามมีวิถีชีวิตแบบชุมชนเกษตรกรรมกึ่งชุมชนเมือง - นาแพงมีวิถีชีวิตแบบชุมชนเกษตรกรรม - นาแพงมีกลุ่มอาชีพ (ปุ๋ยอินทรีย์,เลี้ยงสัตว์,ทำนา,แปรรูป) - พบสารเคมีตกค้างในเลือดเกษตรกรที่บ้านนาแพง - มีถนนสี่เลนจากแยกคำป่าหลาย-แยกโรงพยาบาลห้วยใหญ่ - บริเวณใกล้เคียงชุมชนนาแพงมีโรงงานแปรรูปยางพารา,แปรรูปมันสำปะหลัง,และโรงงานผลิตพลาสติก - อำเภอห้วยใหญ่รณรงค์การปลูกผักอินทรีย์ - ชุมชนนาแพงได้รับผลกระทบจากมลภาวะโรงงานแป้งและยางพารา - พื้นที่รอบ ๆ ชุมชนเหล่าครามมีนายทุนเข้ามากว้านซื้อ
พฤติกรรม	- คนในชุมชนนาแพงได้ตระหนักในการทำเกษตรอินทรีย์ - สองชุมชนปลูกข้าวอินทรีย์เป็นหลัก - ปี พ.ศ.2560 แยกจาก บ .สนุกออร์แกนิกฟาร์ม จำกัด - ตัวแทนของเครือข่ายจะเป็นกรรมการกลุ่ม
โครงสร้าง	- ชุมชนนาแพงมีกฎในการให้สมาชิกต้องผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง - กลุ่มมีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 14 ข้อ - มีภาคีหนุนเสริมจากภาครัฐและเอกชน - ระเบียบวิสาหกิจชุมชน - ยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ
สรุปปัญหา	- ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและทุน - ขาดชุดความรู้ชุมชนขาดการตื่นตัว/รู้เท่าทันสถานการณ์ในพื้นที่ - นโยบายของรัฐไม่เอื้อกับชุมชน(นโยบายรัฐ)

๒.เพื่อศึกษาสถานการณ์เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่เอื้อ และส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์	
ปรากฏการณ์	- ประกาศเขตนิคมอุตสาหกรรมในเขตตำบลคำอาฮวน อำเภอเมือง แต่ยังไม่ผู้ลงทุน - มีการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร 3 อำเภอ 11 ตำบล ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอดอนตาล อำเภอหว้านใหญ่ - ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร /ไซโล/โลจิสติกส์/ลานเก็บสินค้า - นายทุนกว้านซื้อที่ดินในตำบลคำอาฮวนราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น 300 เท่า - การก่อสร้างถนนสี่ช่องจราจร - นายทุนกว้านซื้อที่ดิน
พฤติกรรม	- จัดเวที ที่รับฟังความคิดเห็นต่อนโยบายเศรษฐกิจพิเศษ ภาคประชาสังคม - นายทุนซื้อที่ดินนอกเขตนิคมอุตสาหกรรม แต่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ - แผนที่ดาวเทียมการใช้ประโยชน์ที่ดิน - ชาวบ้านไม่สนใจนโยบายเศรษฐกิจพิเศษ
โครงสร้าง	- นโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ - EAST-WEST ECONOMIC CORRIDOR หรือ EWEC คือเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก หรือเรียกอีกอย่างว่า R9 (เส้นทางหมายเลข 9) เป็นเส้นทางในการขนส่งที่จะเปลี่ยนไปหลังจากที่เปิด AEC (ASEAN ECONOMICS COMMUNITY) โดยจะเป็นการขนส่งสินค้าจากท่าเรือในทะเลฝั่งขวาไปยังฝั่งซ้าย นั่นคือประเทศเวียดนาม ไทย และพม่า - รถไฟรางคู่บ้านไผ่-นครพนม
สรุปปัญหา	- กระแสทุนรุกคืบชุมชน - ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและทุน - ขาดชุดความรู้ ชุมชนขาดการตื่นตัว/รู้เท่าทันสถานการณ์ในพื้นที่ - นโยบายของรัฐไม่เอื้อกับชุมชน(นโยบายรัฐ)
3.รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหารที่ผ่านมา	
ปรากฏการณ์	- ไม่มีความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ - MOU วินมอเตอร์ไซด์ตลาดพร้าว 101 (ข้าวอินทรีย์ไม่มีแผนธุรกิจ) - กลุ่มยังไม่มีจดทะเบียนจัดตั้ง - ไม่มีทุนดำเนินการ เป้าหมายใหญ่คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

พฤติกรรม	- หน่วยงานรัฐมองเป็นคู่แข่ง(บางหน่วยงาน) - ขาดการมีจุดร่วมเดียวกันในการขับเคลื่อน - อาหารปลอดภัยในโรงพยาบาล - มีข้อจำกัดเรื่องของเวลาคณะกรรมการ - ไม่มีบุคลากรหลักในการดำเนินงานอย่างจริงจัง - ขาดงานส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ - วางแผนจัดตั้งบริษัท วิสาหกิจชุมชน /สหกรณ์
โครงสร้าง	- เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ยโสธร สกลนคร นครพนม มุกดาหาร - ยุทธศาสตร์เมืองสามธรรม - ศาสตร์เกษตรอินทรีย์ - ข้อจำกัด วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ในการจดทะเบียน
สรุปปัญหา	- ไม่มีเครื่องจักร/เทคโนโลยี - ไม่มีต้นทุนในการบริหารจัดการ - ไม่มีคำรับรองมาตรฐานสากล - เป้าหมายและทิศทางการทำงานไม่ชัดเจน - ขาดการวางแผนร่วมกัน - กลุ่มใหญ่ยังไม่จดทะเบียนเป็นกลุ่มธรรมชาติ - กลไกการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ - ขาดชุดความรู้ในการจัดการ

ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูล และหาแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา เกษตรกรอำเภอหัวไร่ใหญ่ และอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ดังต่อไปนี้

ผลกระทบ	ไม่สามารถเพิ่มมูลค่า	องค์กรไม่สามารถขับเคลื่อน	ทิศทางการขับเคลื่อนไม่ชัดเจน	เกิดกลไก S2MS	องค์กรขาดประสิทธิภาพในการจัดการ	ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและทุน
ปัญหาหลัก	การบริหารจัดการกลุ่มยังไม่มีประสิทธิภาพ					
สาเหตุ	ไม่มีเครื่องจักร/เทคโนโลยี	ไม่มีต้นทุนในการบริหารจัดการ	เป้าหมายและทิศทางการทำงานไม่ชัดเจน	กลไกการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ	ขาดชุดความรู้ในการจัดการ	นโยบายของรัฐไม่เอื้อกับชุมชน (นโยบายรัฐ)

		ไม่มีคำรับรอง มาตรฐานสากล	ขาดการ วางแผนร่วมกัน	กลุ่มใหญ่ยังไม่ จดทะเบียน เป็นกลุ่ม ธรรมชาติอยู่	ขาดชุดความรู้ ชุมชนขาดการ ตื่นตัว/รู้เท่าทัน สถานการณ์ในพื้นที่	ชุมชนขาดการมี ส่วนร่วมกับภาครัฐ และทุน
				กระแสนรูก คืบชุมชน		
แนวทาง	เข้าถึงการ ส่งเสริมการ ลงทุน BOI	ระดมทุนจัดตั้ง บริษัท	แสวงหาแหล่ง ทุนอื่น	เครือข่าย วิสาหกิจ	อบรมยกระดับ ผู้ประกอบการ	เชื่อมภาคีและ พัฒนากลไก เครือข่าย
					ชุดความรู้แหล่งทุน ชุดความรู้การ จัดการองค์กร	

5.3 บทเรียนการวิจัย

บทเรียนการวิจัยของนักวิจัย

จากการถอดบทเรียนของนักวิจัย พบว่าจากการดำเนินการวิจัยทำให้แต่ละคนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน ได้รับฟังความรู้ใหม่ๆ จากพี่เลี้ยงและที่ปรึกษา ได้เรียนรู้ถึงวิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล นอกจากนั้นยังได้รู้ถึงปัญหาและผลกระทบในการทำเกษตรอินทรีย์ของชาวบ้าน ได้รู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านภายใต้นโยบาย ได้เห็นปัญหาของชาวบ้านในเรื่องการทำการเกษตร ได้เห็นพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และสิ่งที่สะท้อนถึงการรुकคืบของการพัฒนาที่มีผลต่อชุมชน และนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ

บทเรียนการวิจัยของชุมชน

ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดีมีการเรียนรู้ร่วมกัน การร่วมเวทีวิจัยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งเรื่องราวที่ผ่านงานวิจัย และเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ได้ทราบปัญหาเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ตลอดจนแนวทางการในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติมุกดาหาร

บรรณานุกรม

1. แนวคิดและหลักการของเกษตรอินทรีย์, ที่มา: <https://organicthai.wordpress.com/2010/07/22>
2. ทฤษฎีและความหมายของการบริหารจัดการ, ที่มา: <http://www.wiruch.com/articles>
3. ความหมายของกลุ่มเกษตรกร, ที่มา www.khorat.doae.go.th/web/attachments/article/474/ชัยวัฒน์_กลุ่มเกษตรกร.ppt
4. มุลนิธิชีวิตไทย(2559) : โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร: ศักยภาพและความรู้ท้องถิ่นต่อการป้องกันผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร
5. สำนักงานยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ. สิงหาคม 2559. เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
6. สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). 2558. แนวทางและมาตรการเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่แนวชายแดนของไทย. กรุงเทพฯ.
7. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. วารสารส่งเสริมการลงทุน ปีที่ 25 ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน 2557. กรุงเทพฯ. หน้า 9. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2560.
8. สำนักงานยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ. กันยายน 2559. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. กรุงเทพฯ.
9. สภาพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). ข่าว: เขตเศรษฐกิจพิเศษโอกาสหรือภัยคุกคามชุมชน. วันที่ 29 พฤษภาคม 2558. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2560.
10. สำนักงานยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ. พฤษภาคม 2561. PowerPoint: นโยบายเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (ภาษาไทย). สืบค้นเมื่อ สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2560.
11. สภาพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2560. ความท้าทายเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ. กรุงเทพฯ
12. ดร.เชิญ ไกรนรา. 2560. การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน. ไฟล์นำเสนอ ณ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง. 28 ตุลาคม 2560. ลำปาง.
13. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ไฟล์นำเสนอ: นโยบายเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. ปรับปรุงเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2561.
14. ดร.เชิญ ไกรนรา และ Dr.Jayant K.Routray. 2561. Policy Mechanism for Developing Special Border Economic Zones in Thailand. กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

ที่อยู่.....

หัวข้อเรื่องที่ถาม.....

อดีตเป็นอย่างไร.....

.....

.....

.....

เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไร.....

.....

.....

.....

อะไรเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง.....

.....

.....

.....

ส่งผลอย่างไร.....

.....

.....

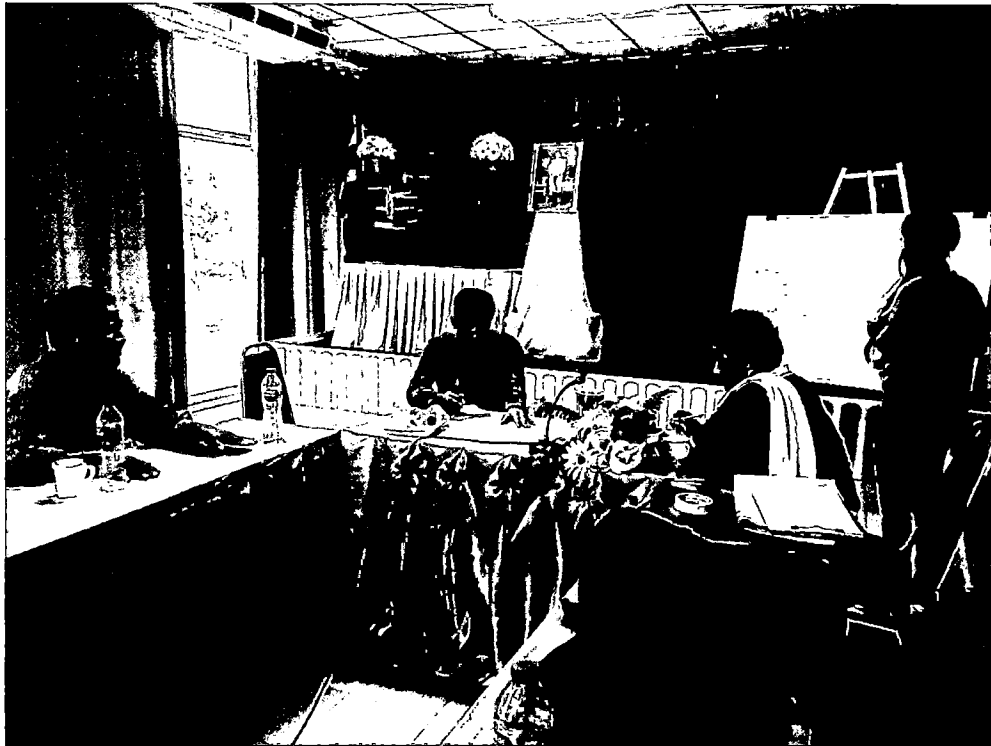
.....

ปัจจุบันเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ภาพกิจกรรม

เวทีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกับพี่เลี้ยง เดือนเมษายน 2561

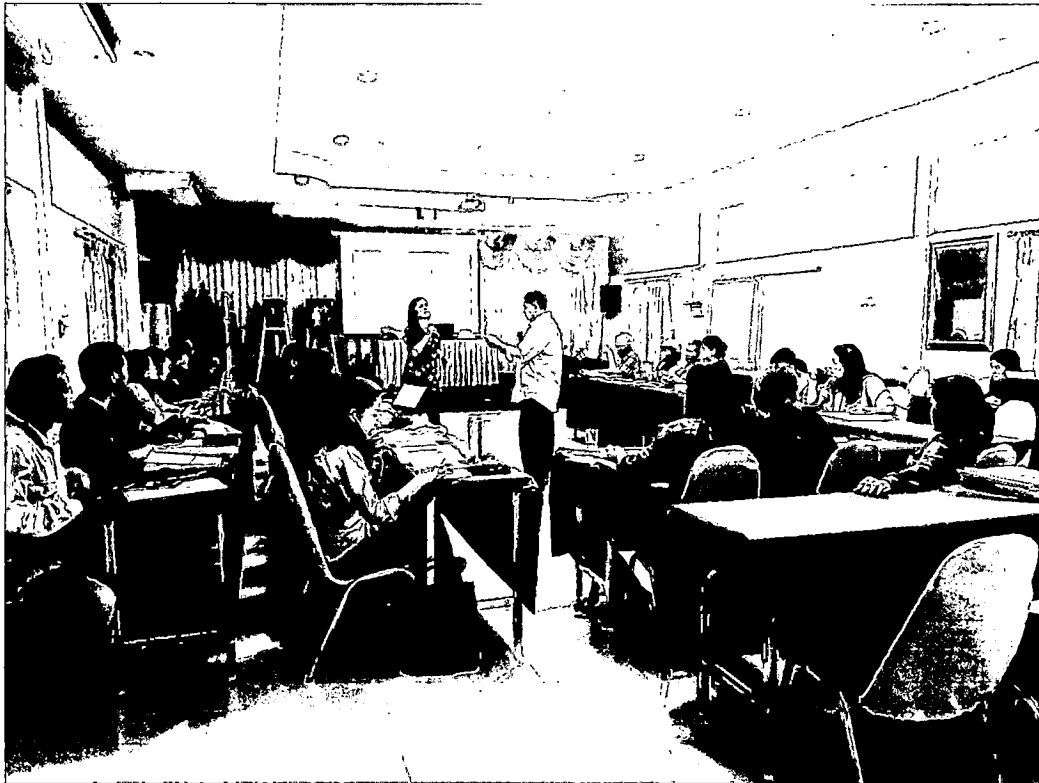
การประชุมเตรียมทีมวิจัยและวางแผนการดำเนินงานระยะที่ 2 เดือนพฤษภาคม
ณ ห้องประชุมร้านอาหารพวงเพชร อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร

การประชุมเตรียมทีมวิจัยและวางแผนการดำเนินงานระยะที่ 2 เดือนพฤษภาคม
ณ ห้องประชุมร้านอาหารพวงเพชร อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร

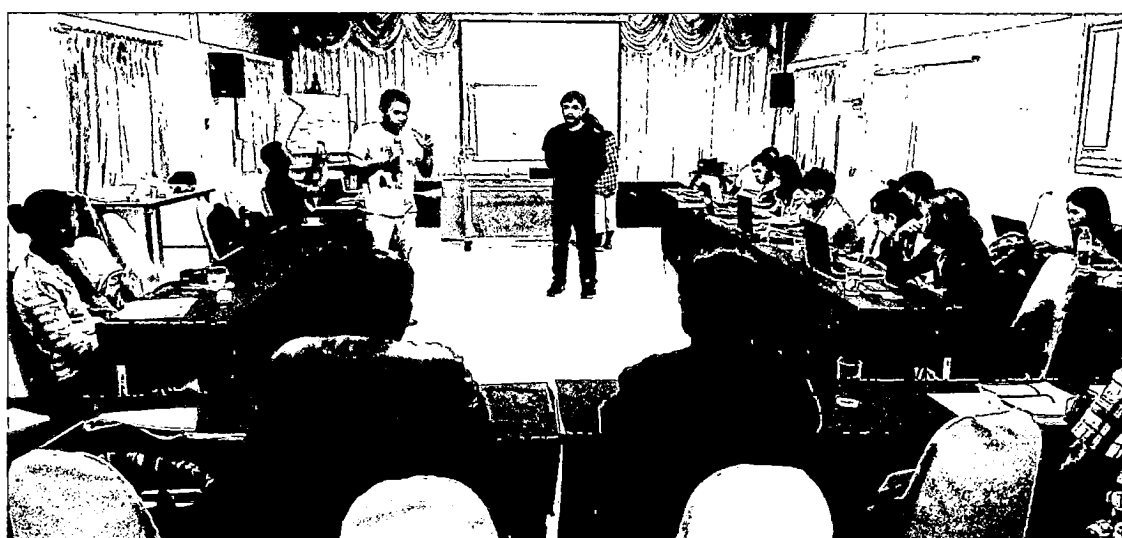
เวทีนำเสนอแผนการดำเนินงาน ระยะที่ 2 (ร่วมกับ 10 โครงการและคณะพี่เลี้ยง) เดือนพฤษภาคม 2561
ณ โรงแรมกอข้าวรีสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

เวทีนำเสนอแผนการดำเนินงาน ระยะที่ 2 (ร่วมกับ 10 โครงการและคณะพี่เลี้ยง) เดือนพฤษภาคม 2561
ณ โรงแรมกอข้าวรีสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

อบรมการเขียนเพื่อการสื่อสารสาธารณะร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุดเกษตรอินทรีย์ เดือนพฤษภาคม 2561
ณ โรงแรมกอข้าวรีสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

อบรมการเขียนเพื่อการสื่อสารสาธารณะร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุดเกษตรอินทรีย์ เดือนพฤษภาคม 2561
ณ โรงแรมกอข้าวรีสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

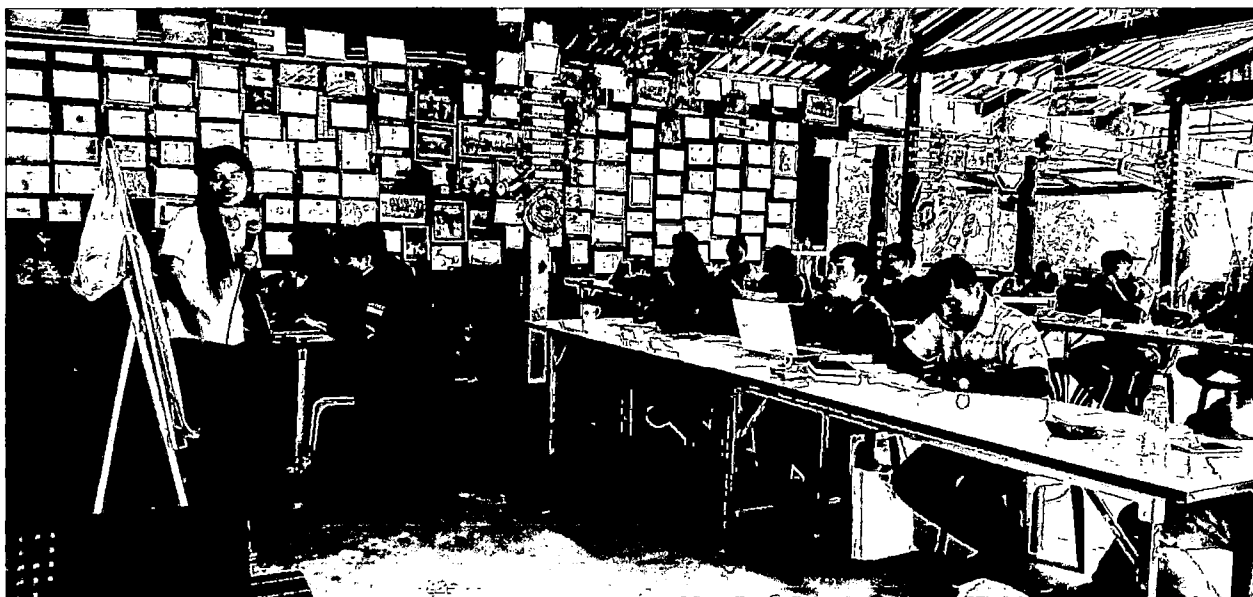
เวทีนำเสนอการปฏิบัติการระยะที่ 2 และการใช้โปรแกรมผลลัพธ์ในการถอดบทเรียนกิจกรรม
เดือนสิงหาคม 2561 ณ ร้านอาหารชีวจิวไฮสโตร์

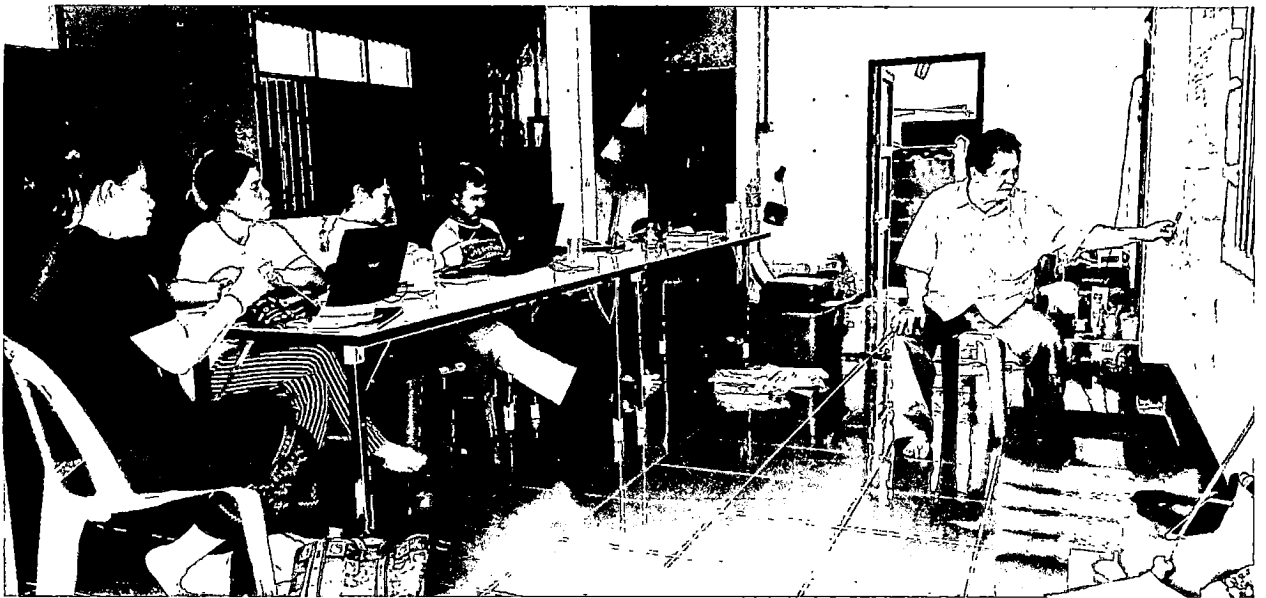
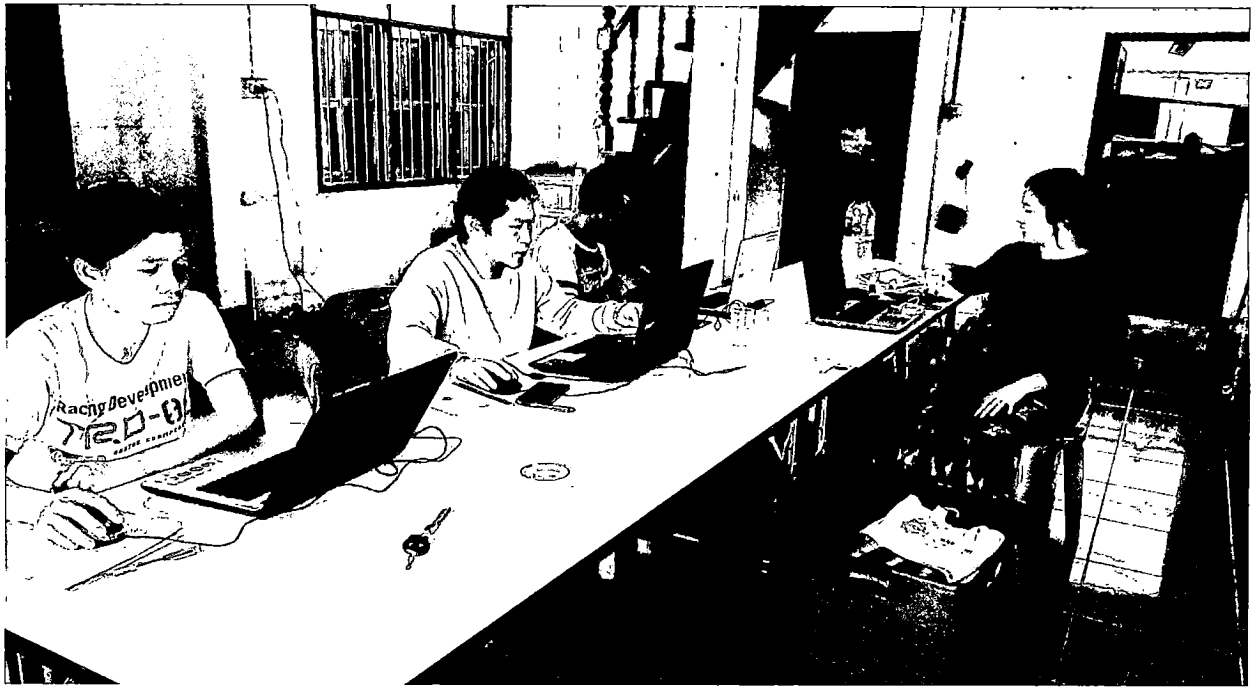
การประชุมออกแบบกิจกรรมร่วมกับพี่เลี้ยง

ชุมชนวิจัยนำแฟงวางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกับพี่เลี้ยง

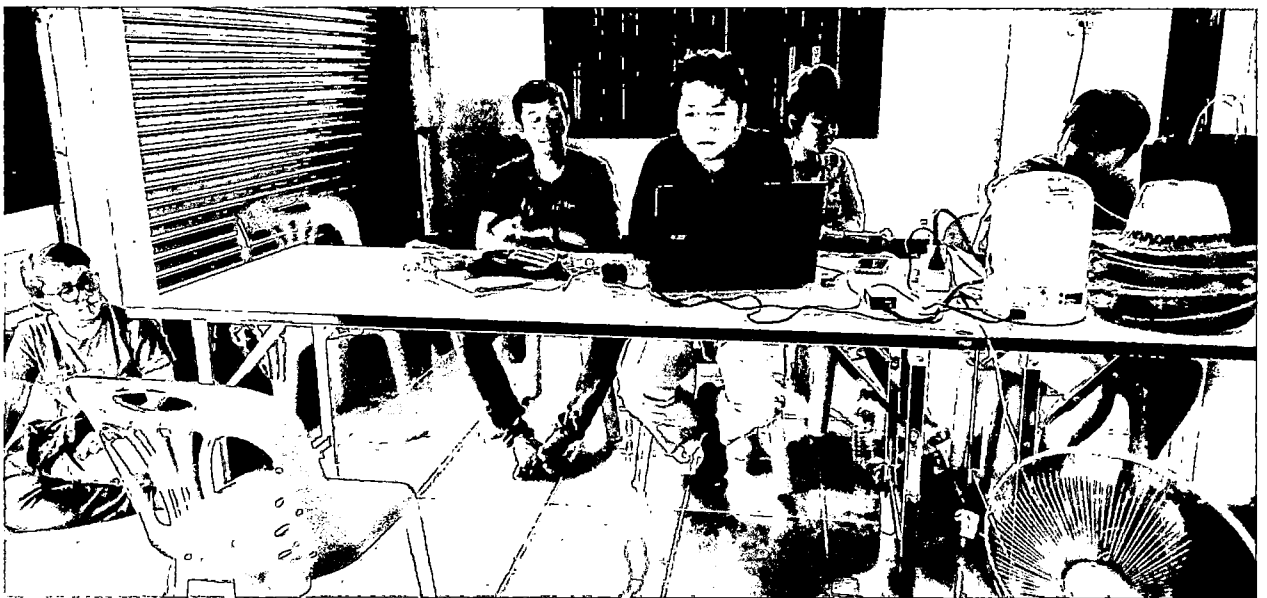
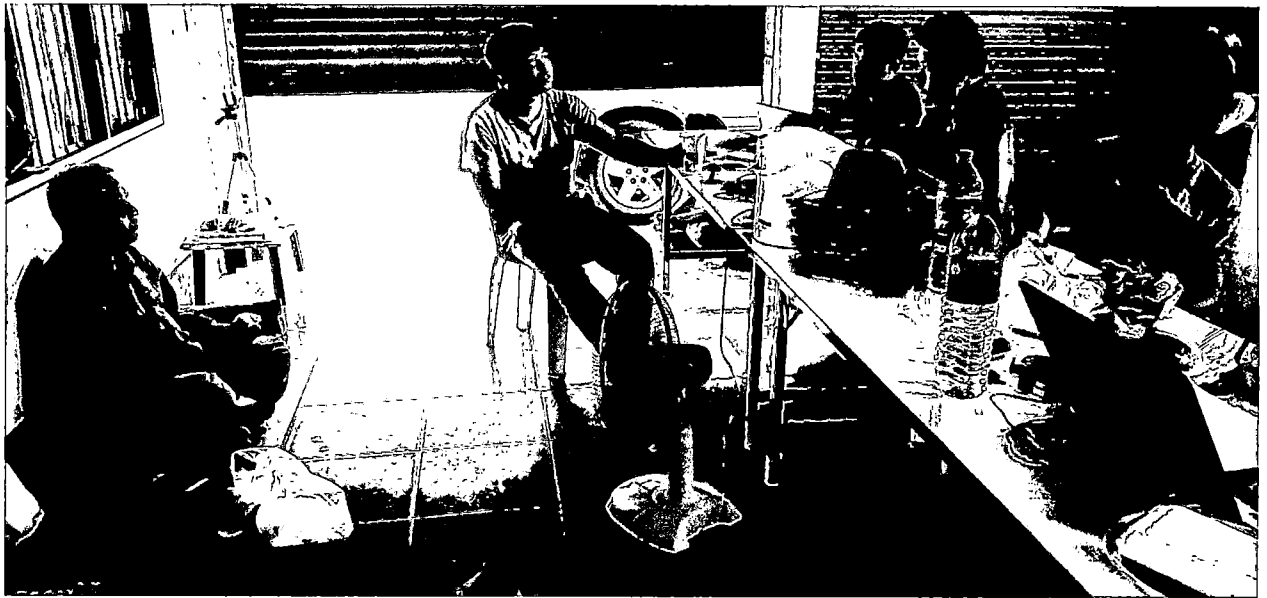

การถอดบทเรียนจากกิจกรรมด้วยโปรแกรมผลลัพธ์ เดือนสิงหาคม 2561 ณ บ้านนาโสก ตำบลนาโสก อำเภอมะนัง จังหวัดมุกดาหาร

เวทีการติดตามการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ร่วมกับพี่เลี้ยง เดือนตุลาคม 2561 ณ บ้านคำเขื่อง

ตำบลคำอาฮวน จังหวัดมุกดาหาร

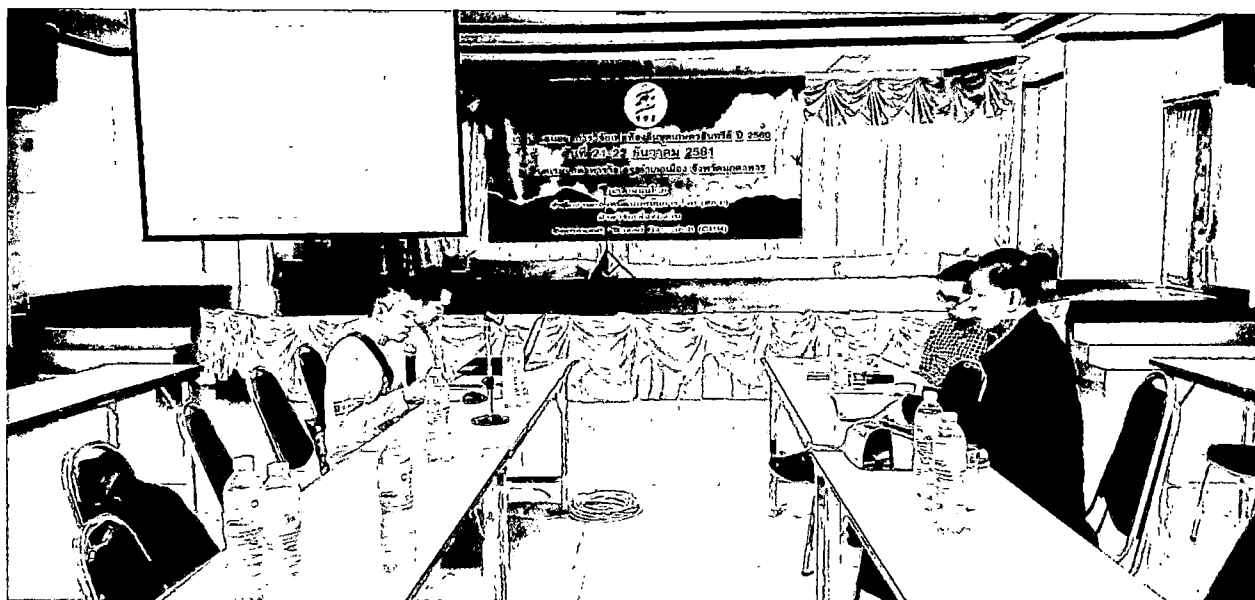

เวทีการติดตามการเขียนรายงาน และการเตรียมพร้อมงานนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ร่วมกับพี่เลี้ยงเดือน
พฤศจิกายน 2561 ณ บ้านคำเซียง ตำบลคำอาฮวน จังหวัดมุกดาหาร

เวทีการติดตามการเขียนรายงาน และการเตรียมพร้อมงานนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ร่วมกับพี่เลี้ยง

เดือนธันวาคม 2561 ณ บ้านคำเซียง ตำบลคำอาฮวน จังหวัดมุกดาหาร

เวทีนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์

เวทีการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์และการสรุปรายงานการเงินร่วมกับพี่เลี้ยง

ประวัติทีมวิจัย

- 1) นายพรศักดิ์ ภูมิบุญชู อายุ 36 ปี โทรศัพท์ 093-1047181
ที่อยู่ 110 หมู่ 8 ต.เชียงใหม่ อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด 45230
การศึกษา ปริญญาตรี
อาชีพปัจจุบัน รับราชการตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด
มุกดาหาร
- 2) นายเวสสุวรรณ วงศ์ศรีทา อายุ 41 ปี โทรศัพท์ 091-3315158
ที่อยู่ 183 หมู่ 12 ต.คำอาฮวน อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร 49000
การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีพปัจจุบัน ภาครัฐ อีสระ, เกษตรกร
- 3) ว่าที่ร้อยตรีณัฐวุฒิ เฝ้าภูไทย อายุ 39 ปี โทรศัพท์ 081-9752108
ที่อยู่ 28/1 ซ.ตลาดแคน 19 ถ.ตลาดแคน ต.มุกดาหาร อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร 49000
การศึกษา ปริญญาตรี
อาชีพปัจจุบัน รับราชการตำแหน่งหัวหน้าส่วนยุทธศาสตร์การเกษตร สำนักงานสภาเกษตรกร
จังหวัดมุกดาหาร
- 4) นายไวกุณฐ์ เมืองโคตร อายุ 37 ปี
ที่อยู่ 47 หมู่ 4 ต.ป่งขาม อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร 49150
การศึกษา ปริญญาตรี
อาชีพปัจจุบัน นักพัฒนาอีสระ
- 5) นายสุพจน์ ไชยวงศ์ อายุ 38 ปี โทรศัพท์ 086-2722495
ที่อยู่ 261 หมู่ 8 ต.คำอาฮวน อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร 49000
การศึกษา ปวส.ประมง
อาชีพปัจจุบัน เกษตรกร
- 6) นายทินภัท เมืองโคตร อายุ 57 ปี โทรศัพท์ 094-6582664
ที่อยู่ 18 หมู่ 11 ต.หว้านใหญ่ อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร 49150
การศึกษา ปริญญาตรี
อาชีพปัจจุบัน เกษตรกร ประธานวัฒนธรรมอำเภอหว้านใหญ่
- 7) นายประกอบ ใจช่วง อายุ 48 ปี โทรศัพท์ 094-2919390
ที่อยู่ 43 หมู่ 11 ต.หว้านใหญ่ อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร
การศึกษา ม.6
อาชีพปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้าน บ้านนาแพง หมู่ 11

- 8) นายสง่า เมืองโคตร อายุ 48 ปี โทรศัพท์ 088-0682872
 ที่อยู่ 15 หมู่ 11 ต.หัวนไใหญ่ อ.หัวนไใหญ่ จ.มุกดาหาร
 การศึกษา ม.3
 อาชีพปัจจุบัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน(ฝ่ายรักษาความสงบ) บ้านนาแพง หมู่ 11
- 9) นายไมตรี ศรีโพนทอง อายุ 37 ปี โทรศัพท์ 084-4458707
 ที่อยู่ 139 หมู่ 9 ต.ไค่นุ่น อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์
 การศึกษา ปริญญาตรี
 อาชีพปัจจุบัน รับราชการตำแหน่งนักวิชาการเกษตร สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร
- 10) นางสาวปรางทิพย์ มั่นธรร อายุ 28 ปี โทรศัพท์ 094-2919390
 ที่อยู่ 8 หมู่ 11 ต.ขามเฒ่า อ.เมืองฯ จ.นครพนม
 การศึกษา ปริญญาตรี
 อาชีพปัจจุบัน ครูอัตราจ้าง กศน.อำเมืองมุกดาหาร

ประวัติที่ปรึกษา

- 1) นายคนพศ เหล่าน้อย อายุ 56 ปี โทรศัพท์ 063-2455149
 ที่อยู่ เลขที่ 69/6 ถ.วงศ์คำพา ต.มุกดาหาร อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
 การศึกษา ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต(บริหารการศึกษา)
 ประสบการณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา
 ปัจจุบัน หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร
- 2) นายวิรัตน์ พรหมดี อายุ 54 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 49 ถ.คำสายทองวิทยา ต.มุกดาหาร อ.เมืองฯ จ.มุกดาหาร
 การศึกษา ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
 ประสบการณ์ อดีตสมาชิกสภาพัฒนาการเมือง,นักพัฒนาองค์กรเอกชน
 ปัจจุบัน ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร
- 3) นายสมศักดิ์ ศรีบุญเรือง อายุ 70 ปี โทรศัพท์ 081- 369 8724
 ที่อยู่ เลขที่ 10 ซ.ตลาดแคน 18 ถ.ตลาดแคน ต.มุกดาหาร อ.เมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
 การศึกษา ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ(การจัดการทั่วไป)
 การทำงาน(ปัจจุบัน) - กรรมการเลขาธิการหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร
 - ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร
 - ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน(ด้านสังคม) จังหวัดมุกดาหาร